

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

**Η Τουρκική πολεμική βιομηχανία:
Παρούσα κατάσταση, μελλοντικές προοπτικές, συνέπειες για την Ελλάδα**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γρηγόριος Καλαποθαράκος

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Γρηγόριος Καλαποθαράκος, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση πτυχιακής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

A/A	Αντιαεροπορικό
A-T	Αντιαρματικό
A/Φ	Αεροσκάφος
EABI	Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία
E/Π	Ελικόπτερο
EE/Π	Επιθετικό Ελικόπτερο
K/B	Κορβέτα
ΜΕΑ	Μη Επανδρωμένο Αερόχημα
TOMΠ	Τεθωρακισμένο Όχημα Μεταφοράς Προσωπικού
TOMA	Τεθωρακισμένο Όχημα Μάχης
TEΔ	Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις
Υ/Β	Υποβρύχιο
ΥΠΕΘΑ	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
Φ/Γ	Φρεγάτα
ΧΒΡΠ	Χημικές Βιολογικές Ραδιολογικές Πυρηνικές
AAV	Assault Amphibious Vehicle
ACV	Armored Combat Vehicle
C4I	Command, Control, Communication, Computer and Intelligence
DICA	Defense Industry Cooperation Agreement
FMS	Foreign Military Sales
FOS	Follow on Support
IRBM	Intermediate-Range Ballistic Missile
LALADMIS	Low Altitude Air Defence Missile System
MALADMIS	Medium Altitude Air Defence Missile System
MRBM	Medium-Range Ballistic Missile
SRBM	Short-Range Ballistic Missile
UAV	Unmanned Aerial Vehicle

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την σύζυγό μου Κωνσταντίνα και την κόρη μου Ειρήνη, για την συμπαράσταση που έλαβα κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας καθώς και για την υπομονή και την κατανόηση που επέδειξαν, σε όλη τη διάρκεια των μετακινήσεων της οικογένειάς μας, στα διάφορα μέρη της Ελλάδας και όχι μόνο, εξαιτίας των επαγγελματικών μου καθηκόντων.

Επιπρόσθετα, όλους τους καθηγητές μου στο Πάντειον Πανεπιστήμιο για τη μεταλαμπάδευση των εξαιρετικών και πολύτιμων γνώσεων τους, στα θέματα των Διεθνών Σχέσεων, οι οποίες συντέλεσαν στη μεταστροφή της προσωπικής μου οπτικής και εξέτασης των ζητημάτων που προκύπτουν στο διεθνές περιβάλλον.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	7
Εισαγωγή.....	11
Γενικά.....	11
Σκοπός.....	12
Προϋποθέσεις	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ - Η Τουρκία στο Διεθνές Περιβάλλον.....	13
1.1 Η Γεωστρατηγική Θέση και Αξία της Τουρκίας.....	13
1.2 Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας.....	14
1.3 Η Πολεμική Βιομηχανία ως Παράμετρος Ισχύος.....	21
1.4 Το Στρατηγικό Όραμα της Τουρκίας για το 2023	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ - Η Τουρκική Πολεμική Βιομηχανία.....	26
2.1 Η Εξέλιξη της Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας	26
2.2 Το Υφυπουργείο Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας.....	28
2.3 Η Έρευνα και η Ανάπτυξη στην Τουρκική Πολεμική Βιομηχανία.....	33
2.4 Εξοπλιστικά Προγράμματα Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων.....	40
2.4.1 Διακλαδικά Εξοπλιστικά Προγράμματα.....	40
2.4.2 Εξοπλιστικά Προγράμματα Στρατού Ξηράς.....	43
2.4.3 Εξοπλιστικά Προγράμματα Πολεμικού Ναυτικού - Διοίκησης Ασφαλείας Ακτών	50
2.4.4 Εξοπλιστικά Προγράμματα Πολεμικής Αεροπορίας.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ - Η Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία.....	57
3.1 Η Εξέλιξη της Αμυντικής Βιομηχανίας στην Ελλάδα.....	57
3.2 Τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα στην Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία.....	61
3.3 Η Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική.....	65
3.4 Μελλοντικές Προοπτικές για την Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - Επίλογος.....	74
4.1 Μελλοντικές Προοπτικές Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας	74
4.2 Συνέπειες για την Ελλάδα.....	80
4.3 Συμπεράσματα	82
Πηγές - Βιβλιογραφία	83
Πηγές.....	83
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία.....	84
Έργα μεταφρασμένα στην Ελληνική γλώσσα	84
Δημοσιεύσεις - Άρθρα	84
Εργασίες	86
Παράρτημα «Α» - Υποστηρικτικό Υλικό (Πίνακες - Γραφήματα - Σχεδιαγράμματα).....	87
Πίνακας Τουρκικών Εταιρειών Κατασκευής Πολεμικού Υλικού	87
Μητρώο Ελληνικών Εταιρειών Κατασκευής Αμυντικού Υλικού	97

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια, η Τουρκική πολεμική βιομηχανία παρουσιάζει μεγάλη πρόοδο. Το φαινόμενο αυτό είναι σε πλήρη αρμονία με τις επιδιώξεις που έχει θέσει η Τουρκική πολιτική ηγεσία, να καταστεί κυρίαρχη περιφερειακή δύναμη στο περιφερειακό υποσύστημα της Μέσης Ανατολής και σημαντικός παγκόσμιος δρώντας. Μετά την ανάληψη της εξουσίας στην Τουρκία από το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ), ο στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας εδράζεται σε σταθερές βάσεις, ακολουθώντας τις αντιλήψεις του Αχμέτ Νταβούτογλου και την προσωπική επίβλεψη και κατευθύνσεις του Προέδρου Ερντογάν.

Η παρούσα εργασία, με βάση τις προϋποθέσεις που τίθενται εξ αρχής, επιχειρεί να αναλύσει το παρελθόν και το παρόν της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας και να παρέξει τις απαραίτητες ενδείξεις για το μέλλον της, καθώς και τις συνέπειες που επιφέρει η διόγκωσή της στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις, στην ισορροπία ισχύος στη περιοχή και στην προστασία των ζωτικών συμφερόντων της χώρας.

Στο 1ο κεφάλαιο, αναλύεται η θέση της Τουρκίας στο διεθνές περιβάλλον. Παρουσιάζεται η γεωστρατηγική αξία της, η στρατηγική που ακολούθησε από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα και το στρατηγικό όραμα που έχει τεθεί για το 2023, χρόνια που συμπληρώνονται 100 χρόνια από την ίδρυσή της, στο βαθμό που επηρεάζει την περαιτέρω εξέλιξη της πολεμικής της βιομηχανίας.

Στο 2ο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, οι θεσμοί - όργανα τα οποία καθορίζουν τον στρατηγικό σχεδιασμό της και παρουσιάζονται συνοπτικά κάποια από τα εξοπλιστικά προγράμματα τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη, κατά Κλάδο των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Στο 3ο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, στοιχεία για τα αντισταθμιστικά ωφελήματα που προσφέρθηκαν στο πλαίσιο των εξοπλιστικών προγραμμάτων και ο τρόπος που επέδρασαν στην ανάπτυξή της. Τέλος αναλύεται η πρόσφατα διαμορφωμένη από το ΥΠΕΘΑ, Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική, η οποία καταγράφει τις αδυναμίες και τις δυνατότητες της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας.

Τέλος στο 4ο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί τον επίλογο, περιγράφονται οι μελλοντικές προοπτικές της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, οι συνέπειες που θα έχουν αυτές για την Ελλάδα, καθώς και γενικά συμπεράσματα.

Λέξεις κλειδιά: Πολεμική Βιομηχανία, Εξοπλιστικά Προγράμματα
Αντισταθμιστικά Ωφελήματα, Βιομηχανική Στρατηγική

Turkey's defense industry:
Present status, prospects, consequences for Greece

Grigorios Kalapotharakos

Abstract

In recent years, the Turkish defense industry has made great progress. This phenomenon is in full harmony with the aspirations of Turkish political leadership to become a dominant regional power in the regional subsystem of the Middle East and play an important global role. Following the AKP's (Justice and Development Party) takeover of power in Turkey, the strategic planning for the development of the defense industry is firmly based, following Ahmet Davutoglu's perceptions and President Erdogan's supervision and guidance.

The thesis, based on the conditions laid down from the outset, seeks to analyze the past and present of the Turkish defense industry and provide the necessary indications to its future, as well as how the consequences of its expansion will affect the Greek-Turkish relations, the security balance in the region and the protection of the country's vital interests.

Chapter 1, contains the analysis of Turkey's status in the international environment. It presents its geostrategic value, the strategy it has pursued since its founding to date, and the strategic vision set for 2023, 100 years since its founding, to the extent that it affects the further development of its indigenous defense industry.

Chapter 2, presents the evolution of the Turkish defense industry over time, the institutions that define its strategic planning, and briefly presents some of the military procurement in progress, categorized by the Branch of the Turkish Armed Forces.

Chapter 3, presents the evolution of the Greek defense industry over time, details of the offsets offered in the spectrum of the military procurement and the way they influenced its development. Finally, it is analyzed the recently formulated, National

Defense and Industrial Strategy, by the Hellenic Ministry of Defense, which lists the weaknesses and opportunities of the Greek defense industry.

Finally, Chapter 4, the epilogue of the thesis, outlines the prospects of the Turkish defense industry, the consequences for Greece, and the general conclusions.

Keywords: Defense Industry, Military Procurement
Offsets, Industrial Strategy

Εισαγωγή

Γενικά

Η ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας το 1923, αποτελεί αποκλειστικό δημιούργημα της φιλοσοφίας και των αντιλήψεων του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Στα 14 χρόνια ως Πρόεδρος της μέχρι τον θάνατό του το 1938, η Τουρκία υπέστη ένα σημαντικό μετασχηματισμό, που άλλαξε τις θρησκευτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές βάσεις της Τουρκικής κοινωνίας, την πολιτική και οικονομική δομή της και τέθηκαν οι βάσεις για την υιοθέτηση του Δυτικού μοντέλου διακυβέρνησης. Στον τομέα της εξωτερικής της πολιτικής, η Τουρκία κατέβαλε προσπάθειες να καλλιεργήσει φιλικές σχέσεις με όλους τους γείτονές της. Στον οικονομικό τομέα, ο Κεμάλ στόχευσε στην απόκτηση της αυτάρκειας για την Τουρκία χωρίς τη βοήθεια ξένου κεφαλαίου. Οι δυσκολίες ανάπτυξης βιομηχανικής υποδομής χωρίς ξένες επενδύσεις, έκαναν επιτακτική την δημιουργία κρατικών βιομηχανιών.

Ο μετασχηματισμός της Τουρκικής κοινωνίας, με την πάλη του Κεμαλικού στρατιωτικού κατεστημένου και του Ισλαμικού παρελθόντος κράτησε για πολλά χρόνια και συνεχίζει να υφίσταται μέχρι σήμερα, με διαφορετική μορφή. Υπό το βάρος των σημαντικών γεγονότων που έλαβαν χώρα στο διεθνές περιβάλλον (Β' ΠΠ, Ψυχρός Πόλεμος, κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης) αλλά και στο εσωτερικό περιβάλλον (πολιτική αστάθεια, στρατιωτικά πραξικοπήματα), η οικονομία της Τουρκίας αναπτύχθηκε με βάση τα Δυτικά πρότυπα, χωρίς να εκλείπουν οι βασικές αδυναμίες (ύφεση, μεγάλος πληθωρισμός, πολλαπλές υποτιμήσεις του εθνικού νομίσματος).

Από το 2002, η Τουρκία έχει αλλάξει την πολιτική της. Και αυτό έχει συνδυαστεί με την επικράτηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (Adalet ve Kalkinma Partisi - AKP), στην πολιτική σκηνή. Η εξωτερική της πολιτική βασίστηκε στις αρχές του νέο-οθωμανισμού. Κύριος εκφραστής του είναι ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, αρχικά σύμβουλος του Ερντογάν σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, μετέπειτα Υπουργός Εξωτερικών και τέλος Πρωθυπουργός την περίοδο 2014-2016, Αχμέτ Νταβούτογλου. Σύμφωνα με την θεώρησή του, η Τουρκία πρέπει να πάψει να ενεργεί μονοδιάστατα, ακολουθώντας την πολιτική των Δυτικών δυνάμεων στην

περιοχή, αλλά να εφαρμόσει μια πολυδιάστατη περιφερειακή πολιτική, η οποία θα την καθιερώσει ως την ηγέτιδα δύναμη των χωρών της ευρύτερης περιοχής. Στο αυτό πλαίσιο και η φιλοσοφία στον τομέα της οικονομίας θα μεταλλαχθεί. Μετά το 2002, μεγάλα ποσά από ξένες επενδύσεις εισέρρευσαν στην χώρα. Αναπτύχθηκε η τοπική βιομηχανία, εκτός του πλαισίου της κρατικής υπόστασης και έλαβε περαιτέρω ώθηση από την εφαρμοζόμενη πολιτική αμοιβαίως επωφελών συνεργασιών (win - win).

Σκοπός

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση των επιτευγμάτων της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας την τρέχουσα περίοδο, η ανάλυση της δομής της και του μηχανισμού λήψης αποφάσεων για την ανάπτυξή της, λαμβάνοντας υπόψη το «εθνικό» σχέδιο που έχει διαμορφώσει η γείτονα χώρα για την επαύξηση των δυνατοτήτων της, σε σύγκριση με την υφιστάμενη κατάσταση της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας και τα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί την παρούσα χρονική περίοδο, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για το μέλλον της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, τον τρόπο επηρεασμού των γεωπολιτικών επιδιώξεων των δύο χωρών και τις προκλήσεις που ανακύπτουν για τα Ελληνικά εθνικά συμφέροντα.

Προϋποθέσεις

Για την σύνταξη της παρούσας εργασίας λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- α. Η Τουρκική οικονομία, υπό το πρίσμα των οικονομικών μεγεθών, αν δεν βελτιωθεί, τουλάχιστον θα παραμείνει στα τρέχοντα επίπεδα.
- β. Η Τουρκία και η Ελλάδα θα συνεχίσουν να είναι κράτη - μέλη του NATO.
- γ. Τα γεωγραφικά σύνορα, όπως αυτά έχουν αναγνωριστεί διεθνώς, στη Βαλκανική Χερσόνησο και στη Μέση Ανατολή, δεν πρόκειται να μεταβληθούν.
- δ. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας της, όσο αφορά τους τύπους και την ποσότητα παραγωγής οπλικών συστημάτων βασίζεται σε ορθολογική μελέτη του διεθνούς περιβάλλοντος και είναι συνυφασμένη με τους στόχους της υψηλής στρατηγικής της χώρας.
- ε. Οι σχέσεις της Τουρκίας με τις λοιπές γειτονικές χώρες δεν έχουν διαφοροποιηθεί ουσιαστικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ - Η Τουρκία στο Διεθνές Περιβάλλον

1.1 Η Γεωστρατηγική Θέση και Αξία της Τουρκίας

Η Τουρκία αποτελεί μια σημαντική οντότητα στο περιφερειακό υποσύστημα της Μέσης Ανατολής, καθώς η θέση της στο σημείο που διασταυρώνονται η Ευρώπη και η Ασία, την καθιστούν χώρα σημαντικής γεωστρατηγικής σημασίας.

Τα σύνορά της έρχονται σε επαφή με οκτώ χώρες. Δυτικά με την Ελλάδα, βορειοδυτικά με τη Βουλγαρία, ανατολικά με τη Γεωργία, την Αρμενία, το Ιράν και το θύλακα Ναχιτσεβάν του Αζερμπαϊτζάν και νοτιοανατολικά με το Ιράκ και τη Συρία. Από γεωγραφικής άποψης, η Τουρκία αποτελεί το σταυροδρόμι τριών κόσμων, του Ευρωπαϊκού στα βορειοδυτικά, του υπό ευρεία έννοια Ρωσικού στα βορειοανατολικά και του Μεσανατολικού στα νοτιοανατολικά. Συνδέει τον Εύξεινο Πόντο με τη Μεσόγειο, ενώ η Θάλασσα του Μαρμαρά, ο Βόσπορος και ο Ελλήσποντος, χωρίζουν την Ευρώπη από την Ασία.

Η Μέση Ανατολή αποτελεί το ενεργειακό κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας. Μαζί με την Κεντρική Ασία είναι μία από τις δύο σημαντικότερες περιοχές του διεθνούς συστήματος, από στρατηγικής πλευράς. Η ιδιαίτερη γεωστρατηγική θέση της καθώς και τα πλούσια ενεργειακά αποθέματά της αποτελούν τα βασικά συστατικά του υποσυστήματος, αλλά και τις αιτίες των προβλημάτων και εντάσεων που δημιουργούνται μεταξύ των κρατών που το απαρτίζουν.¹

Η Τουρκία είναι κράτος - μέλος του NATO. Και είναι το μόνο μέλος της Συμμαχίας, το οποίο έχει χερσαία σύνορα με τις χώρες του Νότιου Καυκάσου, το Ιράν και χώρες του Αραβικού κόσμου. Επιπλέον, τα ¾ των εξακριβωμένων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως βρίσκονται σε περιοχή που γειτνιάζει με την Τουρκία, συμπεριλαμβανομένων της Κασπίας Θάλασσας και του Περσικού Κόλπου. Έτσι η μεγάλη της έκταση και η εγγύτητά της με ενεργειακά πλούσιες χώρες, την μετέτρεψαν σε κόμβο διαμετακόμισης ενέργειας από την Ανατολή προς την Δύση, με ένα πλήθος από αγωγούς μεταφοράς ενέργειας να διέρχονται από το έδαφός της.

¹ Παρίσης Ιωάννης, «Το Σύγχρονο Στρατηγικό Περιβάλλον της Νοτιοανατολικής Μεσογείου», διαθέσιμο στο <http://www.geetha.mil.gr/media/1.vima-ell-strat-skepsis/5.parisis.doc>

Επιπρόσθετα η Τουρκία είναι μουσουλμανική χώρα, σε μία ευρύτερη περιοχή όπου κυρίαρχη θρησκεία είναι το Ισλάμ.

Τέλος, η Τουρκία βρίσκεται στην περίμετρο της Ευρασίας. Σύμφωνα με την γεωπολιτική ανάλυση του Σπάικμαν: «Αυτός ο οποίος ελέγχει την περίμετρο κυριαρχεί στην Ευρασία. Αυτός ο οποίος κυριαρχεί στην Ευρασία ελέγχει τις τύχες του κόσμου». Την ιδιαίτερη γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας όμως, ανέδειξε ο Μπρεζίνσκι. Στην γεωπολιτική του ανάλυση για την Ευρασία, ο Μπρεζίνσκι διακρίνει δυο ειδών δρώντες: τους γεωστρατηγικούς δρώντες (active geostrategic players) και τα κράτη - κλειδιά (geopolitical pivots). Την Τουρκία την κατατάσσει στα κράτη - κλειδιά, μαζί με την Ουκρανία, το Αζερμπαϊτζάν και το Ιράν.²

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η Τουρκία βρίσκεται σε μία από τις πιο ευαίσθητες, πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά και γεωστρατηγικά, ζώνες του κόσμου.

1.2 Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας

Η δημιουργία της Τουρκικής Δημοκρατίας επήλθε από την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης, η Τουρκική ηγεσία ασχολήθηκε περισσότερο με την επίλυση των εσωτερικών της προβλημάτων. Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, η Τουρκία ακολούθησε μία ρεαλιστική συντηρητική πολιτική, επιδιώκοντας την μη επέμβαση των μεγάλων Δυνάμεων στο εσωτερικό της, όπως συνέβαινε επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Παρατηρείται μια μεταστροφή της εξωτερικής πολιτικής και της Υψηλής Στρατηγικής της Τουρκίας, καθώς ο πόλεμος ως μέσο υλοποίησης της Υψηλής Στρατηγικής της, δίνει τη θέση του στη διπλωματία. Χρησιμοποιώντας επί πλέον την γεωγραφία της και τους φυσικούς της πόρους, εκμεταλλεύτηκε τις αντιπαλότητες των Μεγάλων Δυνάμεων προς όφελός της.³ Μέχρι και την έναρξη του Β' ΠΠ, οι σχέσεις της με τις Μεγάλες Δυνάμεις, ήταν σχετικά καλές, αν και υπήρξαν περίοδοι έντασης.

2 Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, «Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά Τον Ψυχρό Πόλεμο», Αθήνα, Ποιότητα, 2003, σελ. 55-58

3 Αρσονιάδης Βασίλειος, «Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του Στρατηγικού Βάθους», Αθήνα, Εκδόσεις Σιδέρη, 2018, σελ. 95-96

Κατά την διάρκεια του Β' ΠΠ, η Τουρκία τήρησε μία επιτήδεια ουδετερότητα, αν και οι δύο αντίπαλοι συνασπισμοί προσπάθησαν να την προσεταιριστούν. Η πραγματική αιτία είναι ότι κράτησε αποστάσεις από τα αντιμαχόμενα στρατόπεδα, προσπαθώντας να αποσαφηνίσει τον τελικό νικητή, προκειμένου να συνταχθεί μαζί του για να βρεθεί στο στρατόπεδο των νικητών. Η αδυναμία της όμως, να προβλέψει την νικήτρια πλευρά την άφησε, μετά το τέλος του πολέμου, εκτός ουσιαστικών κερδών.⁴ Παρ' όλα αυτά, η μη συμμετοχή της στον πόλεμο, την άφησε ανεπηρέαστη από τα δεινά του. Δεν υπέστη πληθυσμιακή μείωση, ούτε καταστροφή των υποδομών της από ένοπλες συγκρούσεις και η οικονομική της ανάπτυξη καθ' όλη την διάρκεια του πολέμου, συνεχίστηκε απρόσκοπτα.

Το τέλος του Β' ΠΠ, το οποίο αποτέλεσε και την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, συνοδεύτηκε από την αλλαγή της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Η συντηρητική και οπορτουνιστική στάση της Τουρκίας για εκμετάλλευση των διαφωνιών των μεγάλων Δυνάμεων προς όφελός της, δεν ήταν πλέον δυνατή. Με την εμφάνιση του διπολικού συστήματος ΗΠΑ - ΕΣΣΔ και την δημιουργία των στρατιωτικών συνασπισμών NATO - Σύμφωνο της Βαρσοβίας, η Τουρκία έπρεπε να διαλέξει πλευρά. Επέλεξε τον Δυτικό Συνασπισμό για δύο πολύ σοβαρούς λόγους. Αφενός παρέμενε συνεπής στις Ευρωπαϊκές αρχές, στις οποίες δομήθηκε η χώρα υπό τον Κεμάλ Ατατούρκ και αφετέρου λόγω του κινδύνου από τις εδαφικές απαιτήσεις που της έθεσε η Σοβιετική Ένωση, που έθεταν σε κίνδυνο την εδαφική ακεραιότητα και εθνική ανεξαρτησία της.

Η Τουρκία επεδίωξε την ένταξή της στο NATO από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του, με κυρίαρχο στόχο την προάσπιση της εθνικής της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητάς της έναντι της ΕΣΣΔ. Η σπουδή της Τουρκίας να ενσωματωθεί στο νεοσύστατο αυτό αμυντικό οργανισμό οφείλεται και σε δύο επιπλέον αλληλένδετους λόγους. Ο κίνδυνος να απομονωθεί από τους Συμμάχους, λόγω της στάσης και της πολιτικής της ουδετερότητας που ακολούθησε κατά τον Β' ΠΠ σε συνδυασμό με τις προσπάθειες της Αγγλίας να δημιουργήσει έναν αμυντικό οργανισμό στη Μέση Ανατολή (Μεσογειακό Σύμφωνο), κορμό του οποίου θα αποτελούσαν η Τουρκία και η Αίγυπτος. Τα παραπάνω έφεραν σε δύσκολη θέση την Τουρκία καθώς αναβίωσαν μνήμες του αποικιοκρατικού παρελθόντος των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή. Λόγω όμως της επιτακτικής ανάγκης να βρει συμμάχους που θα την προστάτευαν από τον Σοβιετικό

4 Συρίγος Άγγελος, «Ελληνοτουρκικές Σχέσεις», 3η έκδοση, Αθήνα, Πατάκης, 2018, σελ. 97-99

κίνδυνο η Τουρκία δέχθηκε την υπαγωγή της σε μια τέτοια συμμαχία με την προϋπόθεση να καταστεί πλήρες μέλος του NATO. Επιπρόσθετα, άλλοι λόγοι που συνέβαλλαν στο να επιδιώξει η Τουρκία την είσοδό της στο NATO ήταν η προσπάθεια μεγιστοποίησης της οικονομικής και υλικοτεχνικής βοήθειας που θα δεχόταν από τη Δύση και η ενσωμάτωσή της στους Δυτικούς θεσμούς και οργανισμούς, σε υλοποίηση των στόχων της εξωτερικής πολιτικής, όπως αυτοί τέθηκαν από τον Κεμάλ Ατατούρκ.⁵

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε ως αποτέλεσμα τη μείζονα μεταβολή του διεθνούς περιβάλλοντος. Το νέο αυτό διεθνές περιβάλλον βρίσκει την Τουρκία να συνορεύει με μια σειρά από νεοσύστατα κράτη, στο σύνολό τους με πολύ μικρότερη ισχύ από την ίδια, ενώ η πολιτική της προσέγγισης Ρωσίας - ΗΠΑ και η υιοθέτηση του δόγματος της μη εμπλοκής των ΗΠΑ στα τεκταινόμενα στη «πίσω αυλή» της Ρωσίας, (Τσετσενία, Καύκασος και Κεντρική Ασία) γεννούν ανησυχίες στην Τουρκία όσον αφορά τη γεωπολιτική και γεωστρατηγική της αξία.

Κατά την περίοδο 1989-2001, σημαντικό ρόλο στην εξωτερική πολιτική της χώρας, έπαιζαν οι Ένοπλες Δυνάμεις, κυρίως στα θέματα ιδιαίτερου «εθνικού» ενδιαφέροντος όπως το Κουρδικό και τα προβλήματα με Ελλάδα και Κύπρο. Για πρώτη φορά από δημιουργίας της, η Τουρκική Δημοκρατία προσφεύγει εκτεταμένα στη χρήση των Ενόπλων της Δυνάμεων για την υλοποίηση των στόχων της εξωτερικής της πολιτικής. Έτσι στα μέσα της δεκαετίας αναλαμβάνει ευρείες στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά του PKK εντός του εδάφους τόσο του Ιράκ όσο και του Ιράν. Το 1995 η Τουρκική Εθνοσυνέλευση εξουσιοδοτεί την Κυβέρνηση να προβεί σε κάθε ενδεδειγμένη ενέργεια, ακόμη και στη χρήση των Ενόπλων της Δυνάμεων, σε περίπτωση που η Ελλάδα προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ν.μ. (casus belli), ενώ το 1996 με την κρίση των Ιμίων οι δύο χώρες βρέθηκαν κυριολεκτικά στα πρόθυρα πολέμου. Τέλος, το 1998 απειλεί με πόλεμο τη Συρία, μετασταθμεύοντας στρατιωτικές μονάδες στα Τουρκο-συριακά σύνορα και πάλι λόγω του Κουρδικού ζητήματος.

Στον τομέα των διεθνών σχέσεων, αρχικά με τις ΗΠΑ, παρατηρείται μία ταύτιση συμφερόντων, τόσο στη Μέση Ανατολή, όσο και στα Βαλκάνια. Σημείο καμπής των σχέσεων των δύο χωρών υπήρξε ο 1ος Πόλεμος του Κόλπου το 1991, ο οποίος αποκατέστησε τη στρατηγική αξία της Τουρκίας, η οποία μετά το τέλος του Ψυχρού

⁵ Αρσονιάδης Βασίλειος, όπως παραπάνω, σελ. 97-102

Πολέμου είχε τεθεί σε αμφιβολία. Σε αυτό συνέβαλε αποφασιστικά η γεωγραφική της θέση, η εγγύτητα της με το Ιράκ και το Ιράν, καθώς και οι καλές σχέσεις που διατηρούσε με το Ισραήλ. Με την Ρωσία αντίστοιχα, η οποία την παραπάνω περίοδο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εγχώρια πολιτικο-οικονομική μεταρρύθμιση, οι σχέσεις της επικεντρώνονται κυρίως στον οικονομικό και ενεργειακό τομέα. Στα Βαλκάνια, μετά και την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, στόχος της Υψηλής Στρατηγικής της Τουρκίας υπήρξε η ανάδειξή της σε κυρίαρχη δύναμη, με ενδιαμέσους στόχους την ανάληψη του ρόλου του «προστάτη» των μουσουλμανικών πληθυσμών στην περιοχή και τον περιορισμό της Ελληνικής επιρροής και ισχύος στις Βαλκανικές χώρες.⁶

Το 2002, το κόμμα ΑΚΡ με επικεφαλής τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν κερδίζει τις εκλογές στην Τουρκία και σχηματίζει κυβέρνηση. Η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας άλλαξε και βασίστηκε στις αρχές του νέο-οθωμανισμού. Το θεωρητικό υπόβαθρο της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής υπό το ΑΚΡ αποτέλεσε το βιβλίο που κυκλοφόρησε το 2001, από τον Αχμέτ Νταβούτογλου με τίτλο «Το Στρατηγικό Βάθος - Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας». Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η Τουρκία έχει τη δυνατότητα να υιοθετήσει μια Υψηλή Στρατηγική, η οποία θα μπορούσε να την μετατρέψει σε παγκόσμια παράμετρο ισχύος. Για την απόδειξη των λόγων του θεωρεί ότι η Ισχύς (I) μίας χώρας είναι το αποτέλεσμα της παρακάτω εξίσωσης (Εξίσωση Ισχύος):

$$I = (\Sigma\Delta + \Delta\Delta) \times (\Sigma N \times \Sigma\Sigma \times \Pi B)$$

Όπου ΣΔ τα Σταθερά Δεδομένα της χώρας (Ιστορία, Γεωγραφία, Πληθυσμός και Πολιτισμός), ΔΔ τα Δυναμικά Δεδομένα της χώρας (Οικονομική Ικανότητα, Τεχνολογική Ικανότητα και Στρατιωτική Ικανότητα), ΣΝ η Στρατηγική Νοοτροπία, ΣΣ το Στρατηγικό Σχέδιο και ΠΒ η Πολιτική Βούληση της εκάστοτε κυβέρνησης. Ο Νταβούτογλου θεωρεί ότι η συντονισμένη και αποδοτική ενεργοποίηση των δυναμικών - μεταβλητών δεδομένων μίας χώρας στην άσκηση της εξωτερικής της πολιτικής, αυξάνουν το «ειδικό βάρος» που διαθέτει μία χώρα στην ιεραρχία του διεθνούς συστήματος. Όταν αυτά τα στοιχεία δεν αναδιαρθρώνονται δραστήρια και σχεδιασμένα, το αποτύπωμά τους έχει αρνητικό πρόσημο, το οποίο αντανακλάται στην συνολική ισχύ της χώρας στο διεθνές σύστημα.

⁶ Αρσονιάδης Βασίλειος, όπως παραπάνω, σελ. 119-131

Έχοντας ως σημείο αναφοράς τα παραπάνω, ο Νταβούτογλου υποστηρίζει ότι η Τουρκία είναι αδύνατο να σχεδιάσει την εξωτερική πολιτική της στο πλαίσιο των σημερινών της συνόρων λόγω της Οθωμανικής της κληρονομιάς (Ιστορία). Έχει την ευθύνη να μπορεί να επεμβαίνει σε καταστάσεις που δημιουργούνται και εκτός των συνόρων της (Γεωγραφία). Άρα είναι αναγκασμένη να δημιουργήσει μια αμυντική βιομηχανία (Τεχνολογική Ικανότητα) για να παράγει τα μέσα (Στρατιωτική Ικανότητα) που θα της επιτρέψουν να ενεργεί εκτός συνόρων. Ως παράδειγμα αναφέρεται ο πόλεμος στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη όπου η Τουρκία ήταν υποχρεωμένη να επέμβει (Ιστορική κληρονομιά) όμως η Στρατιωτική και Τεχνολογική της Ικανότητα, εν προκειμένω η Πολεμική της Αεροπορία, περιόριζε τη δυνατότητα επέμβασης.⁷

Κατά την περίοδο αυτή διαπιστώνεται ότι δεν υφίσταται άμεση απειλή κατά της φυσικής ασφάλειας της Τουρκίας. Έτσι η Τουρκία έχει την «άνεση» να διαθέτει μεγαλύτερη ελευθερία στις αποφάσεις της σχετικά με την εξωτερική της πολιτική, αναλαμβάνοντας μεγαλύτερα «ρίσκα» από ότι στο παρελθόν, «πειραματιζόμενη» και δοκιμάζοντας τα όρια ανοχής του συστήματος (κατανομή ισχύος, Μεγάλες Δυνάμεις, περιφερειακές δυνάμεις).

Στο τομέα των διεθνών σχέσεων, παρατηρείται ότι όσο αφορά τις ΗΠΑ, η Τουρκία συνεχίζει να διατηρεί μία υψηλή γεωστρατηγική αξία, απαραίτητη για την εξασφάλιση των Αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή. Η πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στην Τουρκία μπορεί να διακριθεί σε δύο περιόδους, με την πρώτη από το 2002 μέχρι το 2007 και τη δεύτερη από το 2007 μέχρι σήμερα. Κατά την πρώτη περίοδο (2002-2007), η θέση της Τουρκίας στο παραπάνω πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ ήταν αυτή της «μικρής» περιφερειακής δύναμης, η οποία θα έπρεπε να ταυτίζεται με τις επιλογές των ΗΠΑ, όπως συνέβαινε κατά την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Σημείο καμπής στις διμερείς σχέσεις υπήρξε η άρνηση της Τουρκίας να επιτρέψει στις ΗΠΑ και στη «Συμμαχία των Προθύμων», να χρησιμοποιήσουν το Τουρκικό έδαφος κατά τις επιχειρήσεις στο Ιράκ το 2003. Η μη συμμόρφωση της Τουρκίας με τα παραπάνω είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία επιδείνωση των μεταξύ τους σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Καθ' όλη την διάρκεια αυτής της περιόδου, οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίζονται από καχυποψία και ένταση σε όλα τα επίπεδα. Η αναθέρμανση των σχέσεων τους, έλαβε χώρα το 2007. Οι

7 Αρσονιάδης Βασίλειος, όπως παραπάνω, σελ. 139-142

λόγοι της παραπάνω αλλαγής στάσης ήταν καθαρά Αμερικανικοί και είχαν σχέση με την κατάσταση στο εσωτερικό των ΗΠΑ (η οικονομική κρίση του 2007, οι αυξανόμενες απώλειες σε προσωπικό στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, η κόπωση και η επιθυμία της Αμερικανικής κοινής γνώμης για επιστροφή των στρατευμάτων στην πατρίδα). Έτσι οι ΗΠΑ αποφάσισαν την διαφοροποίηση της πολιτικής τους, την σταδιακή αποδέσμευσή τους από περιοχές της Μέσης Ανατολής και την εξασφάλιση των συμφερόντων τους μέσω περιφερειακών συμμάχων. Η επιλογή εκ μέρους των ΗΠΑ να αποτελέσει η Τουρκία τον περιφερειακό αυτό σύμμαχο με τον οποίο, θα συνεργαστεί για την εξασφάλιση των συμφερόντων της ως επί των πλείστων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και λιγότερο στα Βαλκάνια, απορρέει από το γεγονός ότι η Τουρκία είναι το μόνο μουσουλμανικό κράτος - μέλος του ΝΑΤΟ και επιπλέον διατηρεί καλές και συνεχώς βελτιούμενες σχέσεις με τις χώρες της περιοχής, συμπεριλαμβανομένου και με αυτές με τις οποίες οι ΗΠΑ έχουν περιορισμένους δίαυλους επικοινωνίας, όπως το Ιράν και η Συρία.

Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών είχαν και έχουν διακυμάνσεις και προβλήματα και χαρακτηρίζονται από διαφορετική ιεράρχηση συμφερόντων, συγκλίσεις και αποκλίσεις. Σε στρατηγικό επίπεδο, παρατηρείται μία σύγκλιση απόψεων, σε βασικά περιφερειακά θέματα, όπως η κατάσταση στο Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, ο Καύκασος και η ειρήνευση στη Μέση Ανατολή. Σε διμερές επίπεδο, σοβαρά σημεία τριβής αποτέλεσαν η θέση της Τουρκίας αναφορικά με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν και η σύγκρουση που υφίσταται στις σχέσεις της Τουρκίας με το Ισραήλ. Αντίθετα, σημεία σύγκλισης μεταξύ των δύο χωρών αποτελούν το διμερές εμπόριο και ιδιαίτερα οι αμυντικές προμήθειες, οι διευκολύνσεις που παρέχει η Τουρκία στις ΗΠΑ - ΝΑΤΟ με την αεροπορική βάση του Ιντσιρλίκ, η συνεργασία στον ενεργειακό τομέα και στην πολεμική βιομηχανία. Επιγραμματικά αναφέρεται ότι βρίσκονται σε εξέλιξη 261 κοινά ερευνητικά και αναπτυξιακά στρατιωτικά προγράμματα, όπως η συμμετοχή της Τουρκίας στην παραγωγή του Α/Φ F-35 και του Ε/Π πολλαπλού ρόλου Sikorsky.⁸

Όσο αφορά την Ρωσία, η θέση της Τουρκίας στη Ρωσική εξωτερική πολιτική, στην Μέση Ανατολή και στα Βαλκάνια, έχει να κάνει με τη γεωγραφία (γεωπολιτική - γεωστρατηγική) και την ενέργεια (γεωοικονομία). Η Τουρκία βρίσκεται γεωγραφικά μεταξύ Ρωσίας και Μέσης Ανατολής. Στα Βαλκάνια, υφίσταται ενεργός παρουσία της

⁸ Αρσονιάδης Βασίλειος, όπως παραπάνω, σελ. 222-226

Τουρκίας σε συνδυασμό με τους υπάρχοντες μουσουλμανικούς πληθυσμούς και μειονότητες. Ελέγχει τα Στενά, επιτρέποντας την έξοδο των Ρωσικών πλοίων στη Μεσόγειο και ελέγχοντας την είσοδο των Αμερικανικών πλοίων στη Μαύρη Θάλασσα. Αποτελεί ενεργειακό κόμβο για την διοχέτευση των Ρωσικών υδρογονανθράκων στην Ευρωπαϊκή αγορά. Οι παράγοντες αυτοί καθιστούν την Τουρκία έναν δρώντα που δεν μπορεί να αγνοηθεί στο σχεδιασμό της Ρωσικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή. Οι γενικά καλές σχέσεις που διατηρούν οι δύο χώρες έχουν και σημεία αντιπαράθεσης, όπως την μακρόχρονη στήριξη της Ρωσικής Δημοκρατίας στην Κυπριακή Δημοκρατία και την διαφορετική αντίληψη για την διακυβέρνηση στην Συρία, με την Ρωσία να στηρίζει το καθεστώς Άσαντ και την Τουρκία τους αντιπάλους του.

Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλο που τον Δεκέμβριο του 2004 η ΕΕ ανακοίνωσε την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας, οι θέσεις των κρατών - μελών της είχαν διαφορές. Η Μεγάλη Βρετανία και οι Σκανδιναβικές χώρες τάσσονταν υπέρ της ένταξης. Η Γαλλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Ολλανδία και ενίοτε η Ιταλία τάσσονταν κατά, ενώ και από τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ εκφράζονταν ανησυχίες, αμφιβολίες και ερωτηματικά. Μετά το 2006, παρατηρείται μια βαθμιαία μείωση του ενδιαφέροντος της Τουρκίας για την πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, οι οποίες πληρούσαν τα κριτήρια ένταξης στην ΕΕ, σε σημείο να τίθεται εν αμφιβόλω η προσήλωση ένταξης στην Ευρωπαϊκή οικογένεια. Έτσι η Τουρκία αρνείται πεισματικά - αν και γνωρίζει ότι αυτό θα φράξει την ενταξιακή της πορεία - να ανοίξει τα λιμάνια και τα αεροδρόμιά της στην Κυπριακή Δημοκρατία, αρνούμενη ουσιαστικά να αναγνωρίσει ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Τέλος, αρκετοί πολιτικοί έχουν δημόσια εκφραστεί ότι, η ΕΕ είναι πλέον αυτή που χρειάζεται την Τουρκία και πως η Τουρκία τα καταφέρνει και χωρίς την ΕΕ. Η προσφυγική κρίση του 2015 έφερε ξανά στο προσκήνιο της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης την Τουρκία, προσπαθώντας με την ανάλογη χρηματοδότηση, να αποτελέσει ανάχωμα στις μεταναστευτικές ροές.

Είναι κοινό μυστικό, ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν ουσιαστικά παγώσει, δίχως να διαφαίνεται λύση στο άμεσο μέλλον. Η Τουρκία δεν επιδεικνύει ιδιαίτερη θέρμη για την επίτευξη των κριτηρίων που θέτει η ΕΕ για την ένταξη κράτους - μέλους. Από την άλλη, η ΕΕ ικανοποιείται από μία

«προνομιακή εμπορική σχέση» με την Τουρκία, η οποία θα βελτιώσει τις εμπορικές σχέσεις τους. Και οι δύο ακολουθούν μια «πολιτική της προσποίησης», με την Τουρκία να «προσποιείται» ότι επιθυμεί να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ΕΕ να «προσποιείται» ότι θα εντάξει την Τουρκία σε αυτή, μόλις αυτή θα εκπληρώσει τα κριτήρια ένταξης.⁹

1.3 Η Πολεμική Βιομηχανία ως Παράμετρος Ισχύος

Αναλύθηκε παραπάνω η εξίσωση της ισχύος μίας χώρας, σύμφωνα με την φιλοσοφία του Αχμέτ Νταβούτογλου, η οποία περιλαμβάνει τα σταθερά και τα δυναμικά στοιχεία μίας χώρας. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, τα δυναμικά δεδομένα μίας χώρας, οι οικονομικές πηγές, η τεχνολογική υποδομή και η στρατιωτική εμπειρία, είναι τα στοιχεία εκείνα που έχουν την ιδιότητα να μεταβάλλονται βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα και αντικατοπτρίζουν την ικανότητα μίας χώρας να χρησιμοποιεί τις δυνατότητές της. Επισημαίνει ότι σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη των ΗΠΑ ως ηγεμονικής δύναμης έπαιξε η αλματώδης ανάπτυξη της οικονομικής και τεχνολογικής ικανότητας. Θεωρεί ότι το πεδίο της τεχνολογικής υπεροχής είναι ένας τομέας συνεχούς σύγκρουσης, πολύ πιο σκληρής από μίας πραγματικής. Τέλος εκφράζει την άποψη ότι «οι στρατιωτικές συμμαχίες είναι παροδικές, ενώ η τεχνολογική υπεροχή είναι μόνιμη».

Στο βιβλίο «Το Στρατηγικό Βάθος - Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας»¹⁰, ο Αχμέτ Νταβούτογλου επιλέγει την αμυντική βιομηχανία ως ένα παράδειγμα ενός πεδίου εφαρμογής των παραμέτρων της ισχύος μιας χώρας. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η πολεμική βιομηχανία είναι μέρος από την εξίσωση ισχύος μίας χώρας, αλλά ταυτόχρονα και το αποτέλεσμα της εξίσωσης ισχύος της. Επηρεάζεται τόσο από τα λοιπά δυναμικά δεδομένα, αλλά και από σταθερά δεδομένα της χώρας. Η γεωγραφία μίας χώρας επηρεάζει τον τύπο των Ενόπλων Δυνάμεων που θα διαρθρώσει (χερσαίες, ναυτικές, αεροναυτικές δυνάμεις) και κατά συνέπεια την κατεύθυνση της αμυντικής της βιομηχανίας. Η ιστορία μίας χώρας, η οποία έχει σχέση με το αποτύπωμά της στο διάβα των αιώνων, επηρεάζει την σκέψη της και τον σχεδιασμό της σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Τέλος ο πληθυσμός της έχει

9 Αρσονιάδης Βασίλειος, όπως παραπάνω, σελ. 227-232

10 Νταβούτογλου Αχμέτ, «Το Στρατηγικό Βάθος - Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας», Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2010, σελ. 78-83

σχέση με το μέγεθος των Ενόπλων της Δυνάμεων και τον αριθμό των οπλικών συστημάτων που παράγονται και χρησιμοποιούνται.

Οι χώρες που είναι ανεπτυγμένες λειτουργούν και πιο αποτελεσματικά στο πεδίο της πολεμικής βιομηχανίας. Έχοντας αντιληφθεί τον αμυντικό κλάδο ως έναν πραγματικό οικονομικό τομέα, κάνουν τον σχεδιασμό τους με τρόπο, ώστε αφενός, να αντιμετωπίζουν τις δικές τους αμυντικές ανάγκες και αφετέρου, να εξασφαλίζουν οικονομικό εισόδημα από τα όπλα και τα αμυντικά συστήματα που παράγουν. Στο θέμα της αμυντικής βιομηχανίας, το σημαντικότερο στοιχείο είναι η οικονομική δυνατότητα, ενώ το δεύτερο σημαντικό στοιχείο, παράλληλο στο επίπεδο ανάπτυξης, είναι η τεχνολογική ικανότητα.

Η αμυντική στρατηγική μίας χώρας και οι κατάλληλες βιομηχανικές δομές μπορούν να προσδιοριστούν μέσω της αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ των σταθερών και των δυναμικών δεδομένων της εξίσωσης ισχύος. Τα στοιχεία όμως που με την πάροδο του χρόνου, θα συμβάλουν στην παραπάνω αρμονική συνύπαρξη είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός και η πολιτική βούληση που θα αναπτύξει και θα εφαρμόσει αυτόν τον σχεδιασμό.

Τα κράτη που δεν διαθέτουν πολεμική βιομηχανία ή αυτή δεν είναι αναπτυγμένη στον επιθυμητό βαθμό, δεν είναι δυνατό να διαμορφώσουν μία ανεξάρτητη και μόνιμη πολιτική βούληση. Ο συγγραφέας αναφέρει τα παραδείγματα των ΗΠΑ, της Γερμανίας και της Ρωσίας σε αντιδιαστολή με τις πλούσιες σε πετρέλαιο χώρες. Στην πρώτη περίπτωση, οι εθνικές στρατηγικές έχουν μακροπρόθεσμους στόχους. Οι χώρες αυτές έχουν συνδέσει στενά τη δομή της αμυντικής βιομηχανίας τους με σταθερά και μεταβλητά δεδομένα. Αντίθετα στην δεύτερη περίπτωση, οι πλούσιες σε πετρέλαιο χώρες, διαθέτουν αμυντικές πολιτικές άνευ στρατηγικού σχεδιασμού και σταθερής πολιτικής βούλησης. Έτσι προβαίνουν σε μεγάλες αγορές όπλων, γεγονός που τις έχει καταστήσει ένα είδος εξαρτημένων πρατηρίων, όπου έναντι όπλων διοχετεύεται εισόδημα που προέρχεται από την πετρελαϊκή παραγωγή.

1.4 Το Στρατηγικό Όραμα της Τουρκίας για το 2023 (Turkey's Strategic Vision 2023 Project)

Το 2006, το Κέντρο Τουρκο-Ασιατικών Στρατηγικών Ερευνών (Turkish Asian Center For Strategic Studies - TASAM), υπό την αιγίδα του Προέδρου της Δημοκρατίας, ξεκίνησε και έθεσε σε εφαρμογή το στρατηγικό σχέδιο «Στρατηγικό Όραμα Τουρκίας 2023» (Turkey's Strategic Vision 2023 Project). Το TASAM είναι μία ΜΚΟ και παράλληλα εξυπηρετεί τον ρόλο της δεξαμενής σκέψης, η οποία προσφέρει στρατηγικές συμβουλές, οικονομικές πληροφορίες και λοιπές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου σε εσωτερικούς και εξωτερικούς φορείς και ιδρύματα, με πρόεδρο τον Σουλεϊμάν Σένσοϊ. Το κέντρο αυτό, ελέγχει την πρόοδο του σχεδίου και οι αναφορές του παρουσιάζονται επίσημα από το επιστημονικό προσωπικό του, στις τοπικές κοινωνίες και στους ανώτερους υπαλλήλους των δημόσιων οργανισμών, σε όλες τις περιοχές της Τουρκίας και ζητείται η συμβολή τους στην εφαρμογή των προβλέψεων του σχεδίου. Επίσης προβλέπεται ανά πενταετία ο απολογισμός και η τροποποίησή του σχεδίου, ανάλογα με τις αλλαγές και τις συνθήκες που επικρατούν στο παγκόσμιο σύστημα.¹¹

Οι εμπνευστές του σχεδίου, το οποίο είναι στο πνεύμα της φιλοσοφίας του Νταβούτογλου και έχει την πλήρη υποστήριξη του Προέδρου Ερντογάν, έχουν θέσει ως στόχο τον συνολικό εκσυγχρονισμό της Τουρκίας μέχρι το έτος 2023 που συμπληρώνονται εκατό χρόνια από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας. Αντικειμενικός σκοπός του σχεδίου είναι η Τουρκία να συμπεριληφθεί στις δέκα μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου και να είναι σε θέση να επηρεάζει δραστικά τις παγκόσμιες πολιτικές.

Η αρχική πρόθεση του σχεδίου ήταν η διερεύνηση της θέσης της Τουρκίας, τόσο σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, όσο και στο εσωτερικό της χώρας, 100 χρόνια μετά την ίδρυσή της. Στόχος του να αποκτήσει η Τουρκία την ταυτότητα της περιφερειακής δύναμης και του παγκόσμιου παίκτη.

Οι προβλέψεις σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο, για την εκπλήρωση του γεωπολιτικού οράματος της Τουρκίας, κατόπιν πολυδιάστατων μελετών, βασίζονται σε 6 βασικούς τομείς οι οποίοι είναι: οι «Διεθνείς Σχέσεις», η «Διεθνής Ασφάλεια», οι «Εσωτερικές Πολιτικές», η «Οικονομία», η «Εκπαίδευση - Επιστήμη - Τεχνολογία» και ο «Πολιτισμός». Στο πλαίσιο των μακροπρόθεσμων προβλέψεων, έχουν ήδη ξεκινήσει

11 Turkey's Strategic Vision 2023 Project διαθέσιμο στο <http://www.tsv2023.org/index.php/en/>

ενέργειες σε πολλούς τομείς της Τουρκικής κοινωνίας και οικονομίας, που σταδιακά θα οδηγήσουν την χώρα στην εκπλήρωση των προβλέψεων του σχεδίου.

Οι τομείς αυτοί είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, οι κοινωνικές πολιτικές, η υγεία και η κοινωνική ασφάλιση, η καινοτομία και η ανθρώπινη ανάπτυξη στη Δημόσια Διοίκηση, ο τουρισμός, το περιβάλλον και ο αστικός σχεδιασμός, η επαγγελματική εκπαίδευση, η βιομηχανία και η υψηλή τεχνολογία, η τραπεζική και χρηματοοικονομική ανάπτυξη, η αυτοκινητοβιομηχανία, οι μεταφορές και η εφοδιαστική αλυσίδα, η ενέργεια και η πυρηνική τεχνολογία και τέλος η εσωτερική ασφάλεια, η εξωτερική άμυνα και η πολεμική βιομηχανία.

Οι κοινωνικοοικονομικοί στόχοι που έχουν τεθεί προς υλοποίηση μέχρι το 2023 είναι οι εξής:¹²

- α. Η ισχυροποίηση της οικονομίας και της παραγωγικής βάσης.
- β. Η ανύψωση του πολιτισμικού και πολιτιστικού επιπέδου της χώρας.
- γ. Η δημιουργία ενός δημοκρατικότερου και δίκαιου συστήματος διακυβέρνησης της Τουρκίας.
- δ. Η αντιμετώπιση όλων των πολιτιστικών, εκπαιδευτικών αναγκών, των προβλημάτων στον τομέα της υγείας, καθώς και η ανάδειξη του ανθρώπινου δυναμικού.
- ε. Η μεγιστοποίηση των επιστημονικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων της χώρας, με την διάθεση κεφαλαίων για την έρευνα και ανάπτυξη με επικέντρωση στους τομείς των στρατηγικών τεχνολογιών (προϊόντα και υπηρεσίες).
- στ. Η δημιουργία ενός εθνικού συστήματος καινοτομιών και η σύναψη στρατηγικών συνεργασιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθώς και η προαγωγή των διεθνών σχέσεων.

Στο πλαίσιο της οικονομίας,¹³ επιδίωξη του σχεδίου είναι μέχρι το 2023 η Τουρκία να συμπεριλαμβάνεται στις 10 ισχυρότερες οικονομίες του κόσμου. Για την επίτευξη του φιλόδοξου αυτού στόχου, η Τουρκική ηγεσία εστιάζει στην τεχνολογία, αυξάνοντας το κόστος Έρευνας και Ανάπτυξης στο 3% του ΑΕΠ, με στόχο να καταστεί η Τουρκία η βάση παραγωγής προϊόντων υψηλής τεχνολογίας στην ευρύτερη περιοχή. Περαιτέρω, με την

12 Μαυρομανωλάκης Εμμανουήλ, «Το Τουρκικό πυρηνικό πρόγραμμα - Ιστορία, παρούσα κατάσταση, μελλοντικές προοπτικές», Αθήνα, Πάντειον Πανεπιστήμιο, 2018, σελ. 75-77

13 Καλεντερίδης Σάββας, «Το όραμα της Τουρκίας για το 2023», 25 Ιουλίου 2010, διαθέσιμο στο <https://kostasxan.blogspot.com/2010/07/2023.html>

ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας μέχρι το 2023, η Τουρκία να είναι σε θέση να σχεδιάζει και να κατασκευάζει το δικό της στρατιωτικό εξοπλισμό, τον οποίο να χρησιμοποιεί για τις ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεών της, εξοικονομώντας παράλληλα κεφάλαια που θα κατέληγαν σε προμηθευτές του εξωτερικού. Στο ίδιο πλαίσιο, η πώληση Τουρκικών οπλικών συστημάτων σε πελάτες του εξωτερικού, θα αποφέρει κέρδη στην Τουρκική οικονομία.

Σχετικά με το ΑΕΠ, ο στόχος είναι η σταδιακή επαύξησή του και να φτάσει το 2023 στα 2,06 τρισεκατομμύρια δολάρια, με το κατά κεφαλήν εισόδημα να ανέλθει στις 25.000 δολάρια αντίστοιχα. Επιπρόσθετα, επιδιώκεται το ποσοστό της ανεργίας να πέσει στο 5% και το ποσοστό απασχόλησης να ανέλθει στο 50%.

Στον τομέα των εξαγωγών, ο στόχος είναι οι Τουρκικές εξαγωγές να φτάσουν τα 500 δισεκατομμύρια δολάρια μέχρι το 2023, να διπλασιαστεί ο αριθμός των Τούρκων εξαγωγέων στους 100.000, να δημιουργηθούν τουλάχιστον 10 διεθνώς αναγνωρίσιμα εμπορικά προϊόντα και να αποκομίσει μερίδιο 1,5% του παγκόσμιου εμπορίου.

Στον τομέα του τουρισμού, μέσω της κατασκευής νέων τουριστικών μονάδων, ακόμα και μακριά από τα παράλια της Τουρκίας, ο στόχος είναι η αύξηση του αριθμού των τουριστών στα 50 εκατομμύρια και τα κέρδη από τις τουριστικές δραστηριότητες να φτάσουν στα 50 δισεκατομμύρια δολάρια.

Στον τομέα των υποδομών, προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία δώδεκα νέων αυτοκινητοδρόμων συνολικού μήκους 5.000 χλμ., ανεβάζοντας το σύνολο των αυτοκινητοδρόμων στα 7.500 χλμ. και η δημιουργία 10.000 χλμ. σιδηροδρομικών γραμμών αμαξοστοιχιών υψηλής ταχύτητας. Τέλος υφίσταται πρόβλεψη για την κατασκευή νέων αεροδρομίων με σκοπό την αύξηση της ετήσιας ικανότητας μεταφοράς επιβατών. Τέλος οι εμπνευστές του σχεδίου εκτιμούν ότι η αστικοποίηση της Τουρκίας, θα επιταχυνθεί με αλματώδεις ρυθμούς, ενώ θα μειωθεί δραματικά ο πληθυσμός στην ύπαιθρο. Για τον λόγο αυτό, θα είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός και η οικοδόμηση νέων πόλεων.

Στον τομέα των διεθνών σχέσεων, η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει ως στόχος. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η προώθηση του κύρους του Ψευδοκράτους στην Κύπρο, με σκοπό την διασφάλιση της ευημερίας και της ασφάλειας των Τουρκοκυπρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ - Η Τουρκική Πολεμική Βιομηχανία

2.1 Η Εξέλιξη της Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας¹⁴

Οι πρώτες προσπάθειες για την ανάπτυξη Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας ξεκίνησαν με την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας το 1923. Η αρχή όμως είχε γίνει κατά την διάρκεια του «Πολέμου της Ανεξαρτησίας». Τεχνικό προσωπικό και μηχανήματα είχαν μεταφερθεί από τα περίχωρα της Κωνσταντινούπολης, στην Άγκυρα και στο Ερζερούμ, όπου αναπτύχθηκαν μικρά εργαστήρια, τα οποία παρείχαν ελαφρύ οπλισμό και πυρομαχικά στο Κεμαλικό Στρατό.

Η συζήτηση για την δημιουργία υποδομών κατασκευής οπλισμού και πυρομαχικών, ξεκίνησε το 1923, κατά την διάρκεια του Οικονομικού Συνεδρίου στη Σμύρνη (İzmir Economic Congress - İzmir İktisat Kongresi), εντός του γενικότερου πλαισίου ανάπτυξης της Τουρκικής οικονομίας, Έτσι μικρές μονάδες παραγωγής αναπτύχθηκαν κοντά στην Άγκυρα μεταξύ 1924 και 1943. Στην διάρκεια του Β' ΠΠ, οι ανάγκες των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων [TEΔ - TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri)], σε πιστόλια, όλμους 81 χιλ., πυρομαχικά και εκρηκτικά, καλύπτονταν από μία μικρή ιδιωτική εταιρεία. Στον τομέα ανάπτυξης ναυτικών μονάδων, το 1924 δημιουργήθηκε το ναυπηγείο στο Γκιολτσούκ (Gölcük) και το 1941 επαναλειτούργησε το ναυπηγείο Taşkızak, στην περιοχή της Κωνσταντινούπολης. Τα πρώτα βήματα της Τουρκικής αεροπορικής βιομηχανίας έγιναν με την ίδρυση της TamTAŞ (Tayyare ve Motor Türk AŞ), το 1926. Στις εγκαταστάσεις της στην Καισάρεια (Kayseri), από το 1928 έως το 1939 κατασκευάστηκαν συνολικά 112 αεροσκάφη, κυρίως Γερμανικά και Αμερικανικά. Όμως οι σημαντικές πρωτοβουλίες στον κλάδο της αεροπορίας ξεκινούν το 1941, με την δημιουργία της Τουρκικής Αεροπορικής Ένωσης. Τότε άρχισαν να κατασκευάζονται και να συντηρούνται αρκετά, Βρετανικού τύπου, αεροσκάφη, κυρίως εκπαιδευτικά, ελαφρά μεταγωγικά και ανεμόπτερα.

Μετά την είσοδο της Τουρκίας στο NATO, οι προσπάθειες για την ανάπτυξη πολεμικής βιομηχανίας αναστάλησαν. Η Τουρκία εξαρτιόταν απόλυτα από την εξωτερική βοήθεια και κάλυπτε τις αμυντικές της ανάγκες στο πλαίσιο της Συμμαχίας, με αποτέλεσμα

14 <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=2>

την μείωση των παραγγελιών πολεμικού υλικού των ΤΕΔ στους εγχώριους προμηθευτές. Το 1950 δημιουργήθηκε η κρατική επιχείρηση ΜΚΕΚ (Machinery and Chemical Industry Corporation) στην οποία υπάχθηκαν όλες οι εγκαταστάσεις παραγωγής πολεμικού υλικού. Μετά την εισβολή στην Κύπρο το 1974 και το εμπάργκο όπλων που επιβλήθηκε στην Τουρκία, άρχισε να κερδίζει έδαφος η ιδέα της ανάπτυξης εθνικής αμυντικής βιομηχανίας. Όμως μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1970, η μοναδική σοβαρή παραγωγή πολεμικού υλικού ήταν η παραγωγή του τυφεκίου G-3 και του πολυβόλου MG-3 από την ΜΚΕΚ, υπό Γερμανική άδεια.

Από την δεκαετία του 1980, καθορίστηκε ως πολιτικός στόχος ο εκσυγχρονισμός των ΤΕΔ και η ανάπτυξη μιας αυτοδύναμης εθνικής πολεμικής βιομηχανίας, η οποία θα βασίζεται στην σύγχρονη τεχνολογία. Αρχικά δημιουργήθηκε η Ειδική Υπηρεσία Πολεμικής Βιομηχανίας στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και στη συνέχεια λόγω διαρθρωτικών προβλημάτων στο σύστημα διοίκησης, δημιουργήθηκε το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας. Επιπρόσθετα το 1987, ιδρύθηκε το Ίδρυμα των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων (Turkish Armed Forces Foundation - TAFF), από την ένωση των αντίστοιχων ιδρυμάτων του Στρατού, του Ναυτικού και της Αεροπορίας. Το ίδρυμα αυτό ήταν και είναι μια ιδιωτική εταιρεία, το οποίο μέσω χορηγιών, ιδρύει εταιρείες παραγωγής πολεμικού υλικού (Aselsan, Havelsan, Aspilsan, κ.α.).

Μέχρι το 2006, η ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας συνδέθηκε αυστηρά με την ικανοποίηση των αναγκών των ΤΕΔ. Η Τουρκική κυβέρνηση προσπάθησε να εξαγάγει τα προϊόντα της αμυντικής βιομηχανίας της στο εξωτερικό, χωρίς να επιτύχει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Από το 2006 και μετά διαπιστώνεται μία ριζική αλλαγή στην αντιμετώπιση του θέματος. Κατ' αρχήν χρησιμοποιήθηκαν εγχώριες εταιρείες ως κύριοι εργολάβοι των αμυντικών προμηθειών. Επιπρόσθετα καθορίστηκε η διεξαγωγή μελετών σκοπιμότητας για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων, με σκοπό την πρόβλεψη για την δυνατότητα υλοποίησης των σχεδίων από πλευράς χρόνου, πόρων και κάλυψης των αναγκών του τελικού χρήστη. Στο ίδιο πλαίσιο το Σχέδιο Ανάπτυξης που δημοσιεύτηκε εκείνη την χρονιά, καθόριζε ως κύριο στόχο την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης, ευέλικτης, τεχνολογικά ανεπτυγμένης και ανταγωνιστικής δομής εγχώριας πολεμικής βιομηχανίας, η οποία θα συμμετείχε ενεργά σε διεθνείς συνεργασίες, στους τομείς του σχεδιασμού, της κοινής παραγωγής, της έρευνας και της ανάπτυξης

οπλικών συστημάτων. Επιπλέον με το Στρατηγικό Σχέδιο για τα έτη 2007-2011 του 2006, το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας έθεσε τις βάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, η οποία θα έπρεπε να καλύπτει τις ανάγκες των ΤΕΔ και των οργανισμών του δημοσίου τομέα, τις απαιτήσεις ασφαλείας της χώρας, διατηρώντας ένα υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας στην διεθνή αγορά. Η ανταγωνιστικότητα των Τουρκικών προϊόντων αποτελούσε κύριο μέλημα για την ηγεσία της χώρας, μιας και η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείτο πιθανή.

Από το 2010, όλα τα εξοπλιστικά προγράμματα αναλαμβάνονταν από εγχώριες βιομηχανίες, προκειμένου να αναπτυχθούν οι σχεδιαστικές ικανότητες και η μεταφορά τεχνογνωσίας. Με το Στρατηγικό Σχέδιο για τα έτη 2012-2016, το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας έθεσε ως στόχο την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής, για την συνεχή βελτίωση των δυνατοτήτων άμυνας και ασφάλειας της χώρας.

Το Σχέδιο Ανάπτυξης για τα έτη 2014-2018, επισήμανε την ανάγκη για μία ανταγωνιστική διάρθρωση στην οποία η πολεμική βιομηχανία, το αμυντικό σύστημα της χώρας και η εφοδιαστική αλυσίδα, θα συγκλίνουν με έναν ολοκληρωμένο και βιώσιμο τρόπο, ο οποίος θα βασίζεται στον εγχώριο σχεδιασμό, στις κατάλληλες τεχνολογίες και θα επενδύει σημαντικό κεφάλαιο στην έρευνα και ανάπτυξη.

Το Στρατηγικό Σχέδιο για τα έτη 2017-2021 έχει καθορίσει το σκοπό και τους στόχους του Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας οι οποίοι είναι, να διαχειρίζεται το όλο σύστημα του Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για να διασφαλιστεί μέσω εξοπλιστικών προγραμμάτων η βιωσιμότητά της, αναπτύσσοντας τις δυνατότητες της χώρας να αυξήσει την ισχύ της, στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, προκειμένου να καταστεί η Τουρκία **«παγκόσμιος παράγοντας στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, με αυτόνομο σχεδιασμό και προηγμένες τεχνολογικές δυνατότητες»**.

2.2 Το Υφυπουργείο Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας¹⁵

Η ευθύνη ανάπτυξης της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας έχει ανατεθεί στο Υφυπουργείο Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας (Undersecretariat for Defence

¹⁵ Μηνάγιας Χρήστος, «Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας», Αθήνα, Εκδόσεις Τουρίκη, 2010, σελ. 193-203

Industries). Αποτελεί κλάδο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Τουρκίας, διάδοχο της Ειδικής Υπηρεσίας Πολεμικής Βιομηχανίας στο αυτό Υπουργείο και θεσμοθετήθηκε με τον νόμο 3238/1985. Το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας αποτελεί τον αποκλειστικό φορέα προμηθειών στο πλαίσιο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Τουρκίας και των λοιπών φορέων ασφαλείας της χώρας, καθώς και το εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων που σχετίζονται με την πολεμική βιομηχανία. Ο στόχος του είναι να οικοδομήσει μια αμυντική βιομηχανία που να ενθαρρύνει την ιδιωτική επιχειρηματικότητα και να επιτρέπει την ισορροπημένη συνεργασία με διεθνείς συνεργάτες.

Σύμφωνα με τον νόμο 3238/1985, η πολιτική των προμηθειών και της αμυντικής βιομηχανίας της Τουρκίας, καθορίζεται από ένα σύστημα το οποίο στηρίζεται σε πέντε βασικούς μηχανισμούς:

Το **Ανώτατο Συντονιστικό Συμβούλιο Αμυντικής Βιομηχανίας** (Savunma Sanayii Yuksek Koordinasyon Kurulu). Συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές ετησίως και αποτελείται από δεκατρία μέλη: Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως Πρόεδρος, Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Υπουργός Εξωτερικών, Υπουργός Οικονομικών, Υπουργός Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, Αρχηγοί Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας, Στρατοχωροφυλακής, Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας και Υφυπουργός Αμυντικής Βιομηχανίας. Το παραπάνω συμβούλιο **σχεδιάζει** και **συντονίζει** τη γενική στρατηγική, **εκδίδει** κατευθυντήριες οδηγίες και **αποφασίζει** για τον τρόπο προμήθειας οπλικών συστημάτων και άλλων υλικών, που αναγράφονται στο Σχέδιο Στρατηγικών Στόχων (Stratejik Hedef Planı - SHP), του Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων.

Την **Εκτελεστική Επιτροπή Αμυντικής Βιομηχανίας** (Savunma Sanayi icra Komitesi - SSIK). Αποτελείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ως Πρόεδρο, τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, τον Υπουργό Εσωτερικών, τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και τον Υφυπουργό Αμυντικής Βιομηχανίας, ο οποίος ασκεί τα καθήκοντα του Γραμματέα. Η Εκτελεστική Επιτροπή Αμυντικής Βιομηχανίας συνεδριάζει τακτικά δύο φορές ετησίως και **λαμβάνει αποφάσεις εντός του πλαισίου** που χαράζει το παραπάνω Συμβούλιο. Στην πράξη αποτελεί το ανώτατο εκτελεστικό όργανο με αποφασιστικές αρμοδιότητες.

Το **Ταμείο Υποστήριξης Αμυντικής Βιομηχανίας** (Savunma Sanayii Destekleme Fonu - SSDF). Υπάγεται στο Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας, σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας. Τα καθήκοντά του αφορούν στη **συνεχή και σταθερή εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων**, εκτός του γενικού προϋπολογισμού, για τη διασφάλιση του εκσυγχρονισμού των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων και τη σύσταση μίας σύγχρονης πολεμικής βιομηχανίας στην Τουρκία. Το όραμα του ιδρύματος είναι να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στη μείωση της εξάρτησης από τους ξένους προμηθευτές. Οι αξίες του συνοψίζονται στις λέξεις/εκφράσεις: αξιοπιστία, διαφάνεια και συμπόρευση με εθνικούς στόχους.

Ο **Ελεγκτικός Φορέας Αμυντικής Βιομηχανίας**. Πραγματοποιεί κάθε είδους **ελέγχους** στο Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας και στο Ταμείο Υποστήριξης αυτού. Αποτελείται από έναν εκπρόσωπο της Προεδρίας της Δημοκρατίας, έναν εκπρόσωπό του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών, των οποίων τα καθήκοντα διαρκούν για δύο έτη.

Το **Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας** (Savunma Sanayii Müsteşarlığı - SSM). Είναι ένας φορέας με χαρακτήρα Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, που έχει ιδιαίτερο προϋπολογισμό. Εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει το Ανώτατο Συντονιστικό Συμβούλιο Αμυντικής Βιομηχανίας. Έχει την ευθύνη εφαρμογής των αποφάσεων της Εκτελεστικής Επιτροπής Αμυντικής Βιομηχανίας (SSIK), καθώς και την ευθύνη της διαχείρισης και της διανομής των πόρων του Ταμείου Υποστήριξης Αμυντικής Βιομηχανίας (SSDF). Επιπλέον, εποπτεύει και διαχειρίζεται όλα τα εξοπλιστικά προγράμματα, καθορίζει τους όρους επιδότησης για την έρευνα και ανάπτυξη αμυντικού υλικού, συντονίζει τις προσπάθειες εξαγωγών και ανάλογα με την περίπτωση κατευθύνει την εγχώρια παραγωγή, σύμφωνα με τους όρους για τα αντισταθμιστικά ωφελήματα (ΑΩ) που προβλέπονται στις σχετικές συμβάσεις εξωτερικού.

Την παρούσα περίοδο, το SSM διαχειρίζεται 400 εξοπλιστικά προγράμματα συνολικού προϋπολογισμού περίπου 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων.¹⁶

Η Τουρκική στρατηγική για την πραγματοποίηση προμηθειών αμυντικού υλικού, άλλαξε το 2004. Εκείνη την χρονιά, το Τουρκικό Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων,

16 Κατάλογος Προϊόντων Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας (Turkish Defence Industry Products Catalog) σελ. 6, διαθέσιμος στο <https://isbirligi.ssb.gov.tr/Style%20Library/Katalog/SSMKatalogingilizce.pdf>

σε συντονισμό με το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας, αποφάσισε να έχει μία πιο ενεργητική συμμετοχή στη σχεδίαση, στον προγραμματισμό, στο σύστημα κατάρτισης του προϋπολογισμού και στον τρόπο διαχείρισης των προμηθειών, με σκοπό να εξαλείψει τα προβλήματα που υφίσταντο στις αμυντικές προμήθειες. Για τον λόγο αυτό, έθεσε τέσσερις στρατηγικούς στόχους.

Ο πρώτος στρατηγικός στόχος ήταν η σύνταξη τεχνοοικονομικών μελετών, προ της λήψης απόφασης για την υλοποίηση προμήθειας οπλικών συστημάτων, με σκοπό την αιτιολόγηση της ανάγκης υλοποίησης τους αλλά και τη μείωση του χρόνου υλοποίησης των προγραμμάτων.

Ο δεύτερος στρατηγικός στόχος αφορούσε την ανάπτυξη της Τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας, ώστε να καταστεί διεθνώς ανταγωνιστική και να δύναται να καλύψει τις ανάγκες των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, από την εγχώρια αγορά.

Ο τρίτος στρατηγικός στόχος αφορούσε στη συμμετοχή της Τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας σε διεθνή προγράμματα, με ιδιαίτερη βαρύτητα στα πολυμερή βιομηχανικά προγράμματα, στα αμυντικά προγράμματα και στα προγράμματα ασφαλείας.

Ο τέταρτος στρατηγικός στόχος αφορούσε σε διαρθρωτικές αλλαγές στην αμυντική βιομηχανία, πάνω σε θέματα ασφάλειας πληροφοριών και εκπαίδευσης προσωπικού, με σκοπό την δημιουργία κατάλληλης υποδομής που θα εξασφαλίζει την ασφάλεια, καθώς και την παραγωγική και ενεργή διαχείριση των πληροφοριών και των γνώσεων που παράγονται στο Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας.

Η πολιτική διαχείρισης των αμυντικών προμηθειών γίνεται βάσει συγκεκριμένου σχεδιασμού. Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το σχεδιασμό της εθνικής άμυνας της χώρας καθορίζονται στην **Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική της Τουρκίας** (Türkiye'nin Milli Askeri Stratejisi - TÛMAS). Στο πλαίσιο αυτού του σχεδιασμού τα Γενικά Επιτελεία συντάσσουν το **Σχέδιο Επιχειρησιακών Αναγκών** (Harekat ihtiyaçları Planı - HIP) και το **Σχέδιο Στρατηγικών Στόχων** (Stratejik Hedef Planı - SHP). Βάσει των παραπάνω συντάσσεται από το Υπουργείο Άμυνας, το Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων και το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας, το **Δεκαετές Πρόγραμμα Πόρων και Προμηθειών** (On Yıllık Tedarik Programı - OYTEP) και καταρτίζεται ο προϋπολογισμός. Στη συνέχεια το Υπουργείο Άμυνας και το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας προβαίνουν στις προμήθειες που έχουν καθοριστεί.

Το Σχέδιο Στρατηγικών Στόχων (SHP) είναι ένα μεσοπρόθεσμο πλαίσιο με ορίζοντα δεκαετίας. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει επιμέρους σχέδια τα οποία καλύπτουν όλους τους τομείς πάνω στους οποίους βασίζεται η μετεξέλιξη των ΤΕΔ.

Η Τουρκική πολεμική βιομηχανία, με τους βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς της, επιδιώκει να εξασφαλίσει την τεχνολογική υποδομή που θα της επιτρέψει όχι απλώς να συναρμολογεί, αλλά να σχεδιάζει και να παράγει προϊόντα υψηλής τεχνολογίας.

Η μεταφορά τεχνογνωσίας αποτελεί τον άξονα στον οποίο στηρίζεται η αναπτυξιακή της προσπάθεια, γεγονός που θα εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για τη μεγιστοποίηση της εγχώριας παραγωγής και του ποσοστού της Τουρκικής συμμετοχής στους εξοπλισμούς. Το ζητούμενο για την Τουρκική πολεμική βιομηχανία είναι η κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων σε οπικά συστήματα, πυρομαχικά και ανταλλακτικά τόσο κατά την ειρηνική περίοδο όσο και σε περιόδους πολεμικής κινητοποίησης της χώρας. Επιπλέον επιδιώκεται η έξοδός της στις διεθνείς αγορές και η συνεργασία της με άλλα κράτη, προωθώντας την στρατιωτική της διπλωματία και εξασφαλίζοντας, παράλληλα, οικονομικά οφέλη. Τα κράτη στα οποία εξάγει αμυντικά προϊόντα είναι η Γερμανία, οι ΗΠΑ, η Ινδία, η Γαλλία, η Πολωνία, η Μεγάλη Βρετανία, η Σαουδική Αραβία, η Ιταλία, η Μαλαισία, το Αζερμπαϊτζάν, η Ουκρανία, το Κατάρ, η Γουατεμάλα, το Πακιστάν, η Συρία, η Αιθιοπία, η Κόστα Ρίκα, η Υεμένη, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ισραήλ, η Κολομβία, το Μεξικό, το Μπαχρέιν, η Βενεζουέλα, η Ταϊλάνδη, η Νότιος Κορέα, το Περού, η Σενεγάλη, οι Φιλιππίνες, η Ζάμπια, η Μπουρκίνα Φάσο, η Νικαράγουα, η Ονδούρα, η Τανζανία, ο Παναμάς, η Αίγυπτος, η Αλγερία, η Νότιος Αφρική, η Κένυα, η Γκάνα, η Λευκορωσία, η Ισπανία, η Ολλανδία, η Σλοβακία, η Μάλτα, η Φινλανδία, ο Καναδάς, η Γεωργία, η Αλβανία και η Βόρεια Μακεδονία.

Η πολιτική και η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας συνεχώς τονίζουν την ανάγκη απεξάρτησης των εξοπλιστικών αναγκών της χώρας από εξωτερικούς προμηθευτές, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως μοχλός άσκησης πιέσεων για πολιτικές παραχωρήσεις εκ μέρους της Τουρκικής κυβέρνησης. Οι προθέσεις της Τουρκίας, τόσο για τη στρατιωτική της ισχύ όσο και για την πολεμική της βιομηχανία αποτυπώνονται στους προϋπολογισμούς του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, οι οποίοι ιδιαίτερα μετά το 2009, τόσο σε αριθμητικά ποσά, όσο και στο ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού που διατίθεται, βαίνουν

αυξανόμενοι. Οι ΤΕΔ έχουν δεσμευτεί στη προμήθεια εγχώρια κατασκευασμένου αμυντικού υλικού, όταν αυτό υφίσταται, αντί της προμήθειας αντίστοιχων υλικών από το εξωτερικό. Η Τουρκική πολεμική βιομηχανία συμμετέχει ενεργά και με σταδιακά αυξανόμενους ρυθμούς για την υλοποίηση του παραπάνω στόχου.

Ήδη η Τουρκία έχει την τεχνογνωσία και κατασκευάζει άρματα μάχης, τεθωρακισμένα οχήματα μάχης και μη μάχης, πυροβόλα διαφόρων τύπων, πολλαπλούς εκτοξευτές πυραύλων, αντιαεροπορικά συστήματα, κινητές πλωτές γέφυρες, πολεμικά πλοία, ελικόπτερα, δορυφόρο, μη επανδρωμένα αεροσκάφη, συστήματα επικοινωνιών, τυφέκια, πιστόλια κ.λπ.

2.3 Η Έρευνα και η Ανάπτυξη στην Τουρκική Πολεμική Βιομηχανία

Έναν πολλαπλασιαστή της Τουρκικής στρατιωτικής ισχύος αποτελεί ο τομέας της έρευνας και ανάπτυξης (Research and Development - R&D). Η έρευνα διεξάγεται σ' όλα τα επίπεδα, από την πολεμική βιομηχανία, τα ερευνητικά κέντρα των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων και τα ειδικά επιστημονικά ινστιτούτα, υπό τον συντονισμό του Τουρκικού Ιδρύματος Επιστημονικών και Τεχνολογικών Ερευνών (TÜBİTAK - Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu).

Το TÜBİTAK είναι ένας αυτόνομος εθνικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε το 1963. Η ονομασία TÜBİTAK δόθηκε με τον νόμο 5376, ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή το 2005. Το ανώτατο όργανο διοίκησης του TÜBİTAK είναι ένα 13μελές επιστημονικό συμβούλιο, ο πρόεδρος του οποίου τοποθετείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Το TÜBİTAK έχει σαν στόχο την ανάπτυξη πολιτικών για την επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία (science, technology and innovation policies), την στήριξη και διεξαγωγή ερευνών και το πιο σημαντικό «να παίζει έναν ηγετικό ρόλο στην δημιουργία επιστημονικής και τεχνολογικής κουλτούρας» στην Τουρκία. Λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο της Τουρκικής κυβέρνησης, σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης, διαχειριζόμενο Ιδρύματα Έρευνας και Ανάπτυξης, παρακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις, διεξάγοντας μελέτες και υποβάλλοντας προτάσεις για την ανάπτυξη πολιτικών στους τομείς έρευνας, τεχνολογίας και ανάπτυξης, σύμφωνα με τις «εθνικές προτεραιότητες». Ενεργεί ως Γραμματεία του Ανώτατου Συντονιστικού Συμβουλίου Αμυντικής Βιομηχανίας.

Για πρώτη φορά το 1983, στο πλαίσιο της προαναφερθείσας αρμοδιότητάς του, το TÜBİTAK κατάρτισε το έγγραφο της Τουρκικής Επιστημονικής Πολιτικής για την περίοδο 1983 - 2003. Η αποστολή και ο κύκλος εργασιών του TÜBİTAK στηρίζονται πάνω σε τέσσερις κύριους άξονες:

Ο πρώτος άξονας, αφορά στην υποβοήθηση της Τουρκικής κυβέρνησης για τον καθορισμό των πολιτικών που θα εφαρμοσθούν σε θέματα επιστήμης και τεχνολογίας.

Ο δεύτερος άξονας, αφορά στην υποστήριξη, παρότρυνση και πραγματοποίηση επιστημονικών και τεχνολογικών ερευνών.

Ο τρίτος άξονας, αφορά στην συμμετοχή σε διεθνείς επιστημονικές έρευνες.

Τέλος ο τέταρτος άξονας, αφορά στη συμβολή στην ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής καθώς επίσης και στη δημιουργία επιστημονικής και τεχνολογικής κουλτούρας.

Σύμφωνα με το «Στρατηγικό Σχεδιασμό 2018-2022» του TÜBİTAK, στο τέλος του 2016, το Ίδρυμα απασχολούσε 4.473 άτομα. Το 57,2% αυτών εργάζονταν ως μόνιμο προσωπικό του Ιδρύματος, ενώ το 42,8% εργάζονταν ως προσωπικό στα διάφορα προγράμματα. Ανάλογα με τα καθήκοντά τους κατανέμονται σε πέντε κατηγορίες. Στην κατηγορία Υ η οποία περιλαμβάνει τον πρόεδρο, τους αντιπροέδρους και τα διευθυντικά στελέχη (174), στην κατηγορία AG η οποία περιλαμβάνει τους επιστήμονες και ερευνητές (2.702), στην κατηγορία A η οποία περιλαμβάνει τους μηχανικούς και τους υπεύθυνους των μονάδων (736), στην κατηγορία B η οποία περιλαμβάνει τους τεχνικούς, γραμματείς, νοσηλευτές, προσωπικό ασφαλείας (929) και στην κατηγορία C η οποία περιλαμβάνει τους λοιπούς υπάλληλους (232). Το προσωπικό του TÜBİTAK αυξήθηκε από 4.029 άτομα το 2012, σε 4.473 το 2016.¹⁷ Η σημαντική αύξηση του προσωπικού οφείλεται κυρίως στους στρατηγικούς στόχους που έχει θέσει η Τουρκία, οι οποίοι είναι οι παρακάτω:¹⁸

Ο πρώτος στρατηγικός στόχος έχει να κάνει με την εξασφάλιση της συνέχειας και της αύξησης των κρατικών κονδυλίων, τα οποία θα διατεθούν στους τομείς επιστήμης, τεχνολογίας και καινοτομιών.

17 https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2204/tubitak_2018-2022_stratejik_plani.pdf

18 Μηνάγιας Χρήστος, «Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας», Αθήνα, Εκδόσεις Τουρίκη, 2010, σελ. 204-205

Ο δεύτερος στρατηγικός στόχος αφορά στην υποστήριξη του ειδικού φορέα ερευνών, ανάπτυξης και καινοτομιών.

Ο τρίτος στρατηγικός στόχος αφορά στην πραγματοποίηση, με πρωτοποριακό ρόλο, των αναγκαίων εθνικών προγραμμάτων ανάπτυξης τεχνολογιών και υλικών στον τομέα της άμυνας και ασφάλειας.

Ο τέταρτος στρατηγικός στόχος συνδέεται με την αναβάθμιση του επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού και την αύξηση του αριθμού των επιστημόνων - ερευνητών.

Ο πέμπτος στρατηγικός στόχος αφορά στον καθορισμό μίας εθνικής στρατηγικής προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των διεθνών προγραμμάτων και να συνεχισθούν οι διεθνείς συνεργασίες.

Ο έκτος στρατηγικός στόχος έχει σχέση με την παροχή συνεχούς υποστήριξης στην επιστημονική κοινότητα, προκειμένου να υπάρξει συνέχεια και αύξηση στα ερευνητικά προγράμματα.

Ο έβδομος στρατηγικός στόχος έχει να κάνει με την προβολή του έργου που επιτελείται και απονομή αμοιβών στο προσωπικό, προκειμένου να παροτρυνθεί το επιστημονικό δυναμικό να συνεχίσει περαιτέρω τις έρευνές του.

Τέλος ο όγδοος στρατηγικός στόχος αναφέρεται στη βελτίωση του νομικού και διοικητικού πλαισίου ώστε να αυξηθούν οι επιστημονικές και τεχνολογικές δραστηριότητες στο σύνολο της χώρας.

Το TÜBİTAK διαθέτει δέκα ερευνητικά κέντρα και εργαστήρια τα οποία είναι:¹⁹

TÜBİTAK - UEKAE (Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü - Διεθνές Ινστιτούτο Ηλεκτρονικών και Κρυπτολογικών Ερευνών). Οι επιστημονικές του δραστηριότητες άρχισαν το 1968 με την ίδρυση του Τμήματος Ηλεκτρονικών Ερευνών στην Άγκυρα, το οποίο το 1972 μεταστάθμευσε στο Gebze και μετονομάστηκε σε TÜBİTAK - UEKAE. Το βασικότερο χαρακτηριστικό του ινστιτούτου είναι το ανθρώπινο δυναμικό, δεδομένου ότι το ποσοστό των ερευνητών ανέρχεται σε περίπου 76%. Το TÜBİTAK - UEKAE παίζει ενεργό ρόλο στο NATO, διότι κατά βάση δραστηριοποιείται στην έρευνα και ανάπτυξη σε τομείς, όπως η ασφάλεια πληροφοριών, οι τεχνολογίες επικοινωνιών, ο ηλεκτρονικός πόλεμος, τα οπτικο-ηλεκτρονικά συστήματα κλπ. Στα πλαίσιο των δραστηριοτήτων του στον τομέα κρυπτογραφικών αναλύσεων και μελετών,

¹⁹ Μηνάγιας Χρήστος, όπως παραπάνω, σελ. 206-210

ανέπτυξε κρυπτογραφικές συσκευές και αλγορίθμους, σύμφωνα με τα πρότυπα του NATO και επιδιώκει να εξασφαλίσει την απόρρητη επικοινωνία και την ασφάλεια επικοινωνιών της Στρατιωτικής Επιτροπής του NATO και των κρατών-μελών αυτού. Πέραν των παραπάνω, το TÜBİTAK - UEKAE πραγματοποιεί πιστοποιήσεις, γνωμοδοτήσεις, δοκιμές, εκπαίδευση και δημοσιεύσεις του συγγραφικού του έργου.

Στο τέλος του 2004, μία ομάδα δεκαεπτά ερευνητών του Ινστιτούτου, στηριζόμενοι στις κατευθύνσεις του Στρατηγικού Σχεδιασμού που τους είχε κοινοποιηθεί, σχεδίασαν και ανέπτυξαν ένα λειτουργικό σύστημα στο οποίο δόθηκε η ονομασία Pardus, προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι βασικές απαιτήσεις των χρηστών ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η έκδοση Pardus-2007 χρησιμοποιείται από τη Διεύθυνση Στρατολογίας του Τουρκικού Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και από το Ανώτατο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο. Μέχρι το τέλος του 2007 είχαν διανεμηθεί περίπου ένα εκατομμύριο CD και DVD του παραπάνω λειτουργικού. Αυτό που κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ιδιαίτερα είναι ότι οι Τουρκικές ομάδες που ασχολούνται με τον κυβερνοπόλεμο χρησιμοποιούν το λειτουργικό Pardus για τις επιθέσεις τους. Στις ομάδες αυτές μεταξύ άλλων συμμετέχουν εν ενεργεία και εν αποστρατεία στρατιωτικοί, προκειμένου να διεξαγάγουν τις λεγόμενες «μαύρες επιχειρήσεις».

Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι το TÜBİTAK - UEKAE διαθέτει ένα ειδικό τμήμα, που δραστηριοποιείται στον τομέα του κυβερνοχώρου με ονομασία TR-BOME/ Bilgisayar Olaylarına Mudahale Ekibi (Ομάδα Επέμβασης σε Συμβάντα Πληροφορικής). **Σε αυτό το σημείο είναι κρίσιμο να επισημανθεί ότι η επίσκεψη της αντίστοιχης ιστοσελίδας απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, διότι είναι σίγουρο ότι οι επισκέπτες θα δεχθούν επίθεση από ιό εντοπισμού του χρήστη και υποκλοπής των αρχείων του.**

Η TR-BOME είναι υπεύθυνη επέμβασης σε όλα τα συμβάντα πληροφορικής που θα διαπιστωθούν σε όλη την Τουρκική επικράτεια. Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της εκτελεί καθήκοντα συμβούλου και παροχής γνωμοδοτήσεων, συντονιστή μεταξύ των κρατικών φορέων, κατάρτισης τεχνικών αναλύσεων, πραγματοποίησης τεχνικών ελέγχων ασφαλείας και εκπαιδευτικών σεμιναρίων στο προσωπικό κρατικών φορέων, καθώς επίσης συμμετέχει στη σύνταξη της πολιτικής εθνικής ασφαλείας του κυβερνοχώρου και προειδοποιεί - κινητοποιεί όλους τους αρμοδίους φορείς σε περίπτωση επιθέσεων κυβερνοπολέμου. Οι κρατικοί φορείς, προς όφελος των οποίων η TR-BOME παρέχει

γνωμοδοτήσεις, είναι η Προεδρία, όλα τα υπουργεία, το Ελεγκτικό Συνέδριο, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Κεντρική Τράπεζα, το υφυπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου, το υφυπουργείο Θησαυροφυλακίου και η υπηρεσία του Εθνικού Κτηματολογίου.

Το κρίσιμο σημείο για τη σημασία που δίδεται στη σύνταξη της πολιτικής εθνικής ασφαλείας του κυβερνοχώρου εστιάζεται στο γεγονός ότι συμμετέχουν εκπρόσωποι από την Προεδρία της Δημοκρατίας, το Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Μεταφορών, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υφυπουργείο Οργάνωσης Κρατικού Σχεδιασμού, το Υφυπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου, το Υφυπουργείο Θησαυροφυλακίου, την Κεντρική Τουρκική Τράπεζα, τη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (MIT), τον Οργανισμό Επιμέλειας και Ελέγχου των Τραπεζών, την Γενική Διεύθυνση Ασφαλείας, τον Οργανισμό Τεχνολογιών Πληροφορικής - Επικοινωνιών και το ΤΥΒΙΤΑΚ - UEKAE.

Κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας στις 20 Αυγούστου 2009, ο πρόεδρος του ΤΥΒΙΤΑΚ, παρουσίασε την πολιτική που πρέπει να εφαρμοσθεί σχετικά με τον κυβερνοπόλεμο. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι η αρμοδιότητα προστασίας των δικτύων της Προεδρίας της Δημοκρατίας και των λοιπών φορέων από αντίστοιχες επιθέσεις κυβερνοπολέμου έχει εκχωρηθεί στο ΤΥΒΙΤΑΚ. Στη συνεδρίαση αποφασίσθηκε η συγκρότηση Διοίκησης Κυβερνοπολέμου, η οποία θα είναι ανεξάρτητη, θα αναπτύξει δικό της δόγμα και θα έχει δικό της προϋπολογισμό. Παράλληλα καθορίσθηκε και το χρονοδιάγραμμα ενεργειών ασφαλείας του κυβερνοχώρου, κύρια σημεία του οποίου είναι η κατάρτιση νόμων, η ανάπτυξη - βελτίωση των κρατικών δυνατοτήτων και υποδομών ασφαλείας, η οργάνωση της εθνικής επέμβασης σε συμβάντα πληροφορικής, η ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών και η συμμετοχή σε ασκήσεις του ΝΑΤΟ, η θεσμική ασφάλεια των συστημάτων πληροφορικής και η προετοιμασία εθνικής στρατηγικής για την ασφάλεια του κυβερνοχώρου.

ΤΥΒΙΤΑΚ - ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi - Εθνικό Κέντρο Δικτύων και Πληροφοριών). Ιδρύθηκε το 1996 στην Άγκυρα. Εξασφαλίζει τη διασύνδεση μεταξύ πανεπιστημίων, στρατιωτικών σχολών, ακαδημιών πολέμου, αστυνομικών

ακαδημιών, Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας, ερευνητικών κέντρων των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, ερευνητικών ιδρυμάτων και βιβλιοθηκών, μέσω του Τουρκικού Εθνικού Ακαδημαϊκού Δικτύου ULAKNET, για τη διακίνηση εγγράφων και πληροφοριών. Το παραπάνω δίκτυο τέθηκε σε εφαρμογή το 1997, αναβαθμίζεται συνεχώς και χρησιμοποιείται περίπου από 100.000 επιστήμονες - ερευνητές και 2.500.000 σπουδαστές πανεπιστημίων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων των Ενόπλων Δυνάμεων και της αστυνομίας. Επίσης το ULAKNET έχει διασυνδεθεί με τα ακαδημαϊκά δίκτυα της Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής.

TÜBİTAK - MAM (Marmara Araştırma Merkezi - Κέντρο Ερευνών του Μαρμαρά). Ιδρύθηκε το 1972 στο Gebze και αποτελεί το πιο μεγάλο ερευνητικό κέντρο της Τουρκίας. Αποτελείται από επτά ινστιτούτα, τα οποία δραστηριοποιούνται στους τομείς τεχνολογιών δικτύων - πληροφοριών, μεταφοράς τεχνογνωσίας, αισθητήρων, ενέργειας, βιοτεχνολογίας, τροφίμων, περιβάλλοντος, χημικών προϊόντων, μετάλλων και σεισμολογικών - γεωφυσικών - γεωλογικών - γεωχημικών ερευνών, με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Τουρκικής βιομηχανίας.

TÜBİTAK - SAGE (Savunma Sanayii Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü - Ινστιτούτο Έρευνας και Ανάπτυξης Αμυντικής Βιομηχανίας). Ιδρύθηκε το 1973 στην Άγκυρα με σκοπό την κάλυψη των αναγκών της Τουρκίας από εγχώριες πηγές και τη μείωση της εξάρτησής της από το εξωτερικό. Το Ινστιτούτο αυτό δραστηριοποιείται κυρίως στους τομείς των συστημάτων και υποσυστημάτων κατευθυνόμενων και μη κατευθυνόμενων πυραύλων-πυρομαχικών, όπως: συστήματα πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων Toros-230 και Toros-260, συστήματα πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων χαμηλού και μέσου βεληνεκούς, αντιαρματικούς πυραύλους, φωτιστικά βλήματα, ρουκέτες εκκαθάρισεως ναρκοπεδίων, πυρομαχικά όλμων, πυρομαχικά πυροβολικού, πυραύλους αέρος - εδάφους και υβριδικά συστήματα προσδιορισμού θέσης (αδρανειακό και με GPS).

TÜBİTAK - UZAY (Uzay Teknolojileri Araştırma Enstitüsü - Ινστιτούτο Διαστημικών Τεχνολογιών και Ερευνών). Ιδρύθηκε το 1995 στην Άγκυρα και δραστηριοποιείται στους τομείς διαστημικών τεχνολογιών (δορυφορικά συστήματα και υποσυστήματα - δορυφόροι - σταθμοί εδάφους - συστήματα δορυφορικών δοκιμών), ηλεκτρονικής, αυτοματισμού και παραγωγής - διανομής.

TÜBİTAK - UME (Ulusal Metroloji Enstitüsü - Διεθνές Ινστιτούτο Μετεωρολογίας). Ιδρύθηκε το 1986 στο Gebze. Παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της μετεωρολογίας και δραστηριοποιείται στην έρευνα, με σκοπό την ανάπτυξη ενός «Εθνικού Μετεωρολογικού Συστήματος».

TÜBİTAK - TUG (TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi - Εθνικό Αστεροσκοπείο). Ιδρύθηκε το 1979 στην Αττάλεια και παρέχει την υποστήριξη του στους ερευνητές προκειμένου να αναπτυχθούν συνεργασίες μεταξύ Τουρκικών και διεθνών ιδρυμάτων - οργανισμών στους τομείς της αστρονομίας και των διαστημικών επιστημών.

TÜBİTAK - TBAE (Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü - Ινστιτούτο Ερευνών Βασικών Επιστημών). Ιδρύθηκε το 1996 στην Κωνσταντινούπολη και παρέχει διευκολύνσεις στους ερευνητές, υποστηρίζοντας τη συμμετοχή τους σε διεθνείς επιστημονικές δραστηριότητες και υλοποιώντας εκπαιδευτικά προγράμματα.

TUSSIDE (Türkiye Sanayii Sevk ve İdare Enstitüsü - Ινστιτούτο Βιομηχανικής Στρατηγικής). Ιδρύθηκε το 2002 στο Gebze, σε συνεργασία του TÜBİTAK με το Υπουργείο Παιδείας, με σκοπό την εξασφάλιση συνεχούς συνεργασίας μεταξύ των επιστημονικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων, φορέων και οργανισμών.

TÜBİTAK - BUTAL (Bursa Test ve Analiz Laboratuvarı - Εργαστήριο Δοκιμών και Αναλύσεων Προύσας). Ιδρύθηκε το 2001 στην Προύσα. Το εργαστήριο αυτό σε συνδυασμό με τα Ινστιτούτα του TÜBİTAK - MAM παρέχει υποστήριξη, στους τομείς της υφαντουργίας, βυρσοδεψίας, διατροφής, διαχείρισης υδάτων, διαχείρισης αποβλήτων, πετρελαϊκών προϊόντων, εδαφολογικών ερευνών, μεταλλουργίας και αυτοκινητοβιομηχανίας.

Ο τομέας της έρευνας και ανάπτυξης αποτελεί στρατηγική επιλογή για την Τουρκική πολιτική ηγεσία. Για την εξυπηρέτηση των στρατηγικών στόχων που έχουν τεθεί, το 2012 ο Υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου και ο Υπουργός Επιστήμης Βιομηχανίας και Τεχνολογίας N. Ergün υπέγραψαν πρωτόκολλο συνεργασίας, για την τοποθέτηση στις διπλωματικές αποστολές της χώρας ανά την υφήλιο «Ακολουθών Επιστήμης και Τεχνολογίας». Τα καθήκοντα τους περιλαμβάνουν, σε συνεργασία με το TÜBİTAK, την παρακολούθηση των νέων τεχνολογιών, τη συμμετοχή στα επιστημονικά δρώμενα, την προώθηση και προβολή των εταιριών της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, καθώς και την αναζήτηση επιστημόνων Τουρκικής καταγωγής, ώστε να τους

δοθούν κίνητρα για να εργαστούν προς όφελος της Τουρκίας. Οι χώρες που διαθέτουν μεγάλη τεχνολογική υποδομή, όπως οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Νότιος Κορέα, η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι στις προτεραιότητες της Τουρκικής κυβέρνησης. Την πολιτική αυτή, της τοποθέτησης «Επιστημονικών Ακολουθών» στις διπλωματικές αποστολές εφαρμόζουν και άλλες χώρες, όπως η Μεγάλη Βρετανία και η Ελβετία.

2.4 Εξοπλιστικά Προγράμματα Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων²⁰

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Υφυπουργείο Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας διαχειρίζεται περίπου 400 εξοπλιστικά προγράμματα. Στη συνέχεια παραθέτονται ορισμένα απ' αυτά, κατηγοριοποιημένα κατά Κλάδο των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων.

2.4.1 Διακλαδικά Εξοπλιστικά Προγράμματα

α. Για την αντιμετώπιση των αναγκών αναγνώρισης, επιτήρησης, εντοπισμού και προσβολής στόχων, οι ΤΕΔ επένδυσαν μεγάλα χρηματικά ποσά και προμηθεύονται εγχώρια κατασκευασμένα μη επανδρωμένα αεροχήματα (ΜΕΑ - UAV's). Τα υπόψη μέσα θεωρούνται ότι παρέχουν σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο σε τακτικό όσο και σε στρατηγικό επίπεδο. Τα κύρια ΜΕΑ που διαθέτει ο Στρατός Ξηράς είναι το BAYRAKTAR της εταιρείας Baykar και το KARAYEL της εταιρείας Vestel. Η Πολεμική Αεροπορία διαθέτει τα ANKA (ΦΟΙΝΙΚΑΣ) της εταιρείας ΤΑΙ, ενώ το Πολεμικό Ναυτικό διαθέτει και BAYRAKTAR και ANKA. Η ακτίνα δράσης των BAYRAKTAR και KARAYEL, τα οποία θεωρούνται τακτικά ΜΕΑ, φτάνει τα 150 χλμ. και το ανώτερο ύψος πτήσης τα 18.000 πόδια. Από το 2014 που παραδόθηκαν τα πρώτα ΜΕΑ μέχρι σήμερα, ο Τουρκικός Στρατός διαθέτει 76 αεροχήματα και 19 σταθμούς ελέγχου. Η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία διαθέτει 2 τύπους ANKA. 6 αεροχήματα τύπου ANKA B, τα οποία βρίσκονται σε υπηρεσία από το 2015 και 10 αεροχήματα τύπου ANKA S, τα οποία παραδόθηκαν μέσα στο 2018. Το M.A.L.E (Medium Altitude Long Endurance) ANKA είναι ένα μεσαίου υψομέτρου (μέχρι 30.000 πόδια) και μεγάλης αυτονομίας αερόχημα, με

²⁰ Τα στοιχεία που παραθέτονται προέρχονται από μη διαβαθμισμένα, πλην όμως περιορισμένης χρήσης στοιχεία, που τηρεί το ΝΑΤΟ για την στρατιωτική δύναμη κάθε χώρας παγκοσμίως, σε συνδυασμό με τον κατάλογο των προϊόντων της Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας (Turkish Defence Industry Products Catalog), ο οποίος είναι διαθέσιμος στο <https://isbirligi.ssb.gov.tr/Style%20Library/Katalog/SSMKatalogingilizce.pdf>

την ακτίνα δράσης του να φτάνει τα 200 χλμ. Πέρα από την κάλυψη των αναγκών για επιτήρηση και εντοπισμό στόχων, ο σχεδιασμός προβλέπει επίσης την παραγωγή μαχητικού τύπου του εν λόγω ΜΕΑ, ο οποίος θα φέρει εγχώρια κατασκευής οπλισμό και ραντάρ. Το Πολεμικό Ναυτικό διαθέτει αντίστοιχα 5 BAYRAKTAR και 4 ANKA B. Επιπρόσθετα οι ΤΕΔ και ιδιαίτερα ο Στρατός Ξηράς, έχουν προμηθευτεί ένα μεγάλο αριθμό από εγχώρια κατασκευασμένα mini UAV's (τύπου Hand Launched), τα οποία ικανοποιούν τις ανάγκες των Μονάδων στο πεδίο των επιχειρήσεων, για αναγνώριση, συλλογή πληροφοριών και προσβολή στόχων. Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι το 2016, το Τουρκικό Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας ζήτησε πληροφορίες από εταιρείες κατασκευής για οπλισμένα ΜΕΑ, καθώς και για μικροσκοπικά drones τα οποία θα είναι κατασκευασμένα από νανοϋλικά (nano unmanned aerial vehicles), με σκοπό οι ΤΕΔ να αποκτήσουν επιπρόσθετες δυνατότητες τακτικής αναγνώρισης και προσβολής.

β. Οι ΤΕΔ επενδύουν στην απόκτηση συστημάτων επικοινωνιών και Ηλεκτρονικού Πολέμου (ΗΠ), τα οποία θα είναι ικανά να υποστηρίζουν τις επιχειρησιακές απαιτήσεις ενός σύγχρονου πεδίου επιχειρήσεων.

(1) Στον τομέα των επικοινωνιών, ο Στρατός Ξηράς χρησιμοποιεί το TASMUS (Taktik Saha Muhabere Sistemi), το οποίο είναι Τακτικό Ψηφιακό Σύστημα Ασυρμάτων Επικοινωνιών Ζώνης Μάχης και εξασφαλίζει τις επικοινωνίες από το επίπεδο της Μονάδας μέχρι και το επίπεδο της Στρατιάς. Εξελίχθηκε από την εταιρεία Aselsan και έχει σχεδιαστεί για να παρέχει κοινή εικόνα του πεδίου μάχης, σε σχεδόν πραγματικό χρόνο, παρέχοντας υπηρεσίες επικοινωνιών, (φωνής, δεδομένων, fax και video) και υπηρεσίες παροχής πληροφοριών (ψηφιακός χάρτης, γεωγραφικές πληροφορίες, μετεωρολογικές πληροφορίες, αναφορές πληροφοριών και πληροφορίες ΔΜ). Σημαντική είναι η δυνατότητα διασύνδεσης με το Ενοποιημένο Σύστημα Επικοινωνιών TAFICS (Turkish Armed Forces Integrated Communication System - TSK Entegre Muhabere Sistemi), καθώς αυξάνει τις ικανότητες διοίκησης και ελέγχου όλων των ΤΕΔ. Πολλές Τουρκικές εταιρείες δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο αντικείμενο και εφοδιάζουν τις Ένοπλες Δυνάμεις με σύγχρονους ασυρμάτους και λοιπό υλικό επικοινωνιών, data links, κρυπτοσυσσκευές, γεωδαιτικά συστήματα προσδιορισμού θέσης, συστήματα διοικήσεως και διαχείρισης του πεδίου της μάχης και του θαλασσιού χώρου και δορυφορικά συστήματα επικοινωνιών. Επίσης υφίσταται συνεχής προμήθεια ραντάρ

καθώς και θερμικών και ηλεκτροπτικών αισθητήρων επιτήρησης και ραδιοεντοπιστών, τόσο για τον χερσαίο χώρο, όσο και για τον θαλάσσιο, τα οποία είτε είναι σταθερά είτε επί οχημάτων, καλύπτοντας μεγαλύτερη ακτίνα δράσης.

(2) Στον τομέα του ΗΠ και με πρωτοπόρους τις εταιρείες Aselsan, Havelsan και Roketsan, οι ΤΕΔ έχουν προμηθευτεί φορητά, κινητά και επίγεια συστήματα υποκλοπής και παρεμβολών επικοινωνιών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το σύστημα KORAL, το οποίο αναπτύχθηκε κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων στη Συρία. Επιπλέον προμηθεύονται συστήματα ηλεκτρονικών αντιμέτρων για Α/Φ, Ε/Π και πλοία. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τύποι παρεμβολών που έχουν προμηθευτεί οι ΤΕΔ. Πέραν των συμβατικών μεγεθών και χρησιμότητας στο τακτικό επίπεδο, έχει γίνει προμήθεια παρεμβολών σε μέγεθος πακέτου τσιγάρων, χαρτοφύλακα και βάλιτσας, το οποίο παραπέμπει στη διεξαγωγή ειδικών επιχειρήσεων σε κατοικημένους τόπους.

γ. Η Τουρκία εφαρμόζει εδώ και χρόνια, ένα σοβαρό πρόγραμμα εκτόξευσης δορυφόρων στο διάστημα, τόσο για την ικανοποίηση αναγκών των πολιτών (τηλεπικοινωνιακοί δορυφόροι) όσο και για στρατιωτικούς σκοπούς (δορυφόροι επίγεια παρατήρησης - κατασκοπευτικοί). Με τη συνεργασία της κρατικής εταιρείας ΤΑΙ, των ιδιωτικών εταιρειών Aselsan και Roketsan καθώς και του Ιδρύματος ΤΥΒΙΤΑΚ, την παρούσα περίοδο, βρίσκονται σε τροχιά τρεις τηλεπικοινωνιακοί δορυφόροι τύπου ΤΥΡKSAT (3Α, 4Α και 4Β), οι οποίοι υποβοηθούν και συμμετέχουν στη βέλτιστη διασύνδεση των στρατιωτικών επικοινωνιών, καθώς και δύο δορυφόροι στρατιωτικών εφαρμογών (κατασκοπευτικοί), οι GÖKTÜRK I και II. Ο GÖKTÜRK-I δύναται να εκτελέσει δορυφορική επισκόπηση της Γης διαθέτοντας ηλεκτροοπτική κάμερα διακριτικής ικανότητας μέχρι 0,8 μέτρα. Ο GÖKTÜRK-II διαθέτει ηλεκτροοπτική κάμερα διακριτικής ικανότητας 2,5 μέτρων, βρίσκεται σε ύψος τροχιάς περίπου 700 χλμ. από την επιφάνεια της Γης και χρειάζεται περίπου 2,5 ημέρες για να ξαναπεράσει από το ίδιο σημείο, έχοντας κάνει μία πλήρη περιστροφή της. Τέλος, βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή νέου δορυφόρου, του GÖKTÜRK-III, ο οποίος θα είναι εξοπλισμένος με ραντάρ για λήψη ψηφιακής συνθετικής εικόνας με όλες τις συνθήκες καιρού και φωτός. Η εκτόξευσή του έχει προγραμματιστεί για το τέλος του 2019. Πλέον των προαναφερθέντων, ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες κάνουν λόγο για την ανάπτυξη και άλλων δορυφόρων αυτού του τύπου (GÖKTÜRK-IV, GÖKTÜRK-V και GÖKTÜRK-VI).

2.4.2 Εξοπλιστικά Προγράμματα Στρατού Ξηράς

α. Βρίσκονται σε εξέλιξη προγράμματα αναβάθμισης του αρματικού δυναμικού και του τροχαίου υλικού μάχης, με έμφαση στην κατασκευή - προμήθεια - εκσυγχρονισμό αρμάτων και στην κατασκευή τεθωρακισμένων τροχοφόρων οχημάτων.

(1) Αναβάθμιση Αρματικού Δυναμικού

Η Τουρκική Στρατιωτική Ηγεσία σε συνεργασία με τις εταιρείες της Τουρκικής βιομηχανίας, αναβαθμίζει το αρματικό της δυναμικό. Προχωρά στην κατασκευή του άρματος μάχης 3ης γενεάς ALTAY, εκσυγχρονίζοντας παράλληλα τα υφιστάμενα άρματα μάχης Leopard 2 A4 με το πρόγραμμα Leopard 2 A4 NG (Next Generation).

Το ALTAY είναι το Τουρκικό πρόγραμμα για την παραγωγή εγχώριου άρματος μάχης. Το πρόγραμμα ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1990, αλλά αντιμετώπισε προβλήματα χρηματοδότησης και ακυρώθηκε το 2004. Ενεργοποιήθηκε ξανά το 2008 με κύριο ανάδοχο την εταιρεία Otokar και συμπαραγωγούς τις εταιρείες Aselsan, Roketsan και MKEK καθώς και την Νοτιοκορεατική Hyundai ROTEM. Ο σχεδιασμός του βασίστηκε στο Νοτιοκορεατικό άρμα μάχης K2. Το άρμα είναι εξοπλισμένο με κινητήρα 1.500 έως 1800 ίππων, πυροβόλο 120 χιλ. (55 γεμισμάτων), το οποίο υποστηρίζεται από τελευταίας τεχνολογίας σύστημα διεύθυνσης πυρός που του επιτρέπει την εκτέλεση βολών εν κινήσει υπό οποιαδήποτε γωνία. Διαθέτει ισορροπημένη θωράκιση απέναντι στα εξελιγμένα βλήματα κινητικής και χημικής ενέργειας, καθώς και τελευταίας τεχνολογίας σύστημα διοίκησης και ελέγχου, με το οποίο δύναται το προσωπικό να προβεί σε παρατήρηση 360 μοιρών περίξ του αμαξώματος, με την χρήση εξωτερικών καμερών. Έχει ενσωματωμένες δυνατότητες για εκτέλεση αποστολών, τόσο στο πεδίο της μάχης, όσο και σε αγώνα εντός κατοικημένων περιοχών. Διαθέτει το σύστημα AHT (Asietrik Harp Tanki), το οποίο ενσωματώθηκε στο σκάφος του άρματος μετά τις απώλειες του Τουρκικού αρματικού δυναμικού στη Συρία. Το σύστημα περιλαμβάνει ενισχυμένη αντιαρματική προστασία, μπάρες προστασίας του πίσω μέρους του άρματος, εκτοξευτές βομβίδων και καπνογόνων, δέκτες προειδοποίησης με λείζερ, τηλεσκοπικό περισκόπιο με θερμικές κάμερες ημέρας - νύκτας και αποστασιόμετρο λείζερ. Υπηρετείται από 4 άτομα, το βάρος του είναι 72 τόνοι, η ταχύτητά του φτάνει τα

70 χιλιόμετρα την ώρα και η αυτονομία του τα 500 χιλιόμετρα. Το ALTAY ξεκίνησε να παράγεται μαζικά τον Αύγουστο του 2016, με μια αρχική παραγγελία από τις ΤΕΔ που έφτανε τα 250 άρματα. Όμως τον Ιούνιο του 2017, το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας απέρριψε την αρχική προσφορά της Otokar για την κατασκευή αυτών των αρμάτων, κρίνοντας ότι ήταν υπερβολικά δαπανηρή και ζήτησε την υποβολή νέων προσφορών. Τελικά τον Νοέμβριο του 2018, ο διαγωνισμός κατακυρώθηκε στην εταιρεία BMC. Βάσει της συμφωνίας, η εταιρεία θα παράγει αρχικά 40 άρματα ALTAY, το πρώτο εκ των οποίων θα παραδοθεί στον Τουρκικό Στρατό σε διάστημα 18 μηνών και στη συνέχεια θα ακολουθήσει η κατασκευή των υπολοίπων 210 αρμάτων. Στον στρατηγικό σχεδιασμό του Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας για την περίοδο 2017-2021 αναφέρεται ότι πρώτο άρμα μάχης ALTAY πρόκειται να εισέλθει σε υπηρεσία το 2020, ενώ μέχρι τα τέλη του ιδίου έτους θα έχουν παραδοθεί στον Τουρκικό Στρατό συνολικά 15 άρματα του τύπου. Επιπλέον 20 άρματα μάχης ALTAY προγραμματίζεται να παραδοθούν το 2021. Η εταιρεία παραγωγής εκτιμά ότι θα μπορέσει να εξάγει, σε κράτη που δεν επιθυμούν να είναι εξαρτημένα από τις ΗΠΑ, την Ρωσία ή την Ευρώπη, άλλα 750 άρματα, μόλις ολοκληρωθεί η παραγγελία του Τουρκικού Στρατού.

(2) Κατασκευή Θεωρακισμένων Οχημάτων Μάχης

Η εμπλοκή του Τουρκικού Στρατού στον αγώνα κατά των Κούρδων μαχητών έχει κάνει αναγκαία την χρησιμοποίηση οχημάτων, τόσο ερπυστριοφόρων όσο και τροχοφόρων, τα οποία να έχουν αυξημένη επιβιωσιμότητα στις προσβολές από νάρκες και αυτοσχέδιους εκρηκτικούς μηχανισμούς. Για τον λόγο αυτό, οι ΤΕΔ έχουν προβεί σε παραγγελίες τέτοιων οχημάτων από τις εγχώριες εταιρείες.

Από πλευράς τροχοφόρων οχημάτων, ένα απ' αυτά που χρησιμοποιεί ο Τουρκικός Στρατός είναι το όχημα μεταφοράς προσωπικού KIPRI της εταιρείας BMC. Παραγγέλθηκαν 789 τέτοια οχήματα, τα οποία διαθέτουν κινητήρα 350 ίππων, η ταχύτητά τους φτάνει τα 105 χιλιόμετρα την ώρα και η αυτονομία του τα 800 χιλιόμετρα και μπορούν να μεταφέρουν 13 οπλίτες. Ένα δεύτερο πρόγραμμα είναι η προμήθεια οχημάτων μεταφοράς προσωπικού COBRA I και II της εταιρείας Otokar. Οι ΤΕΔ αλλά και άλλες υπηρεσίες ασφαλείας διαθέτουν περίπου 1.000 οχήματα που μπορούν να μεταφέρουν 9 έως 10 οπλίτες αντίστοιχα. Σε κάποια απ' αυτά έχουν φορτωθεί αντιολμικά ραντάρ, για τον ταχύ εντοπισμό του εχθρικού όλμου. Επιπλέον άλλα θωρακισμένα

οχήματα που χρησιμοποιούν οι ΤΕΔ, είναι τα οχήματα KAYA I και II, ARMA, URAL και ZPT της εταιρείας Otokar, το όχημα PARS της εταιρείας FNSS και τα οχήματα EJDER και EJDER YALÇIN της εταιρείας NuroI Makina.

Από πλευράς ερπυστριωφόρων οχημάτων, ο Τουρκικός Στρατός Ήρας χρησιμοποιεί κυρίως τα TOMΠ ACV-15, ACV-19 και KAPLAN της εταιρείας FNSS και το TOMΠ TULPAR της εταιρείας Otokar. Επιπρόσθετα είναι σε ισχύ ένα εξοπλιστικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των Αμερικανικών TOMΠ M113 A1 και A2 σε M113 A4, από την εταιρεία FNSS.

β. Ο Τουρκικός Στρατός δίνει μεγάλη σημασία στην δυνατότητα άμεσης οδικής μεταφοράς Μηχανοκίνητων και Τεθωρακισμένων Μονάδων σε στρατηγικό επίπεδο. Για τον λόγο αυτό έχει συνάψει σύμβαση με την εταιρεία HEMA για κατασκευή και προμήθεια αρματοφορέων. Με αυτόν τον τρόπο, υφίσταται η δυνατότητα άμεσης οδικής μεταφοράς μιας Μηχανοκίνητης ή Τεθωρακισμένης Ταξιαρχίας, από το ένα άκρο της Τουρκίας στο άλλο.

γ. Ο Τουρκικός Στρατός αυξάνει τις δυνατότητες που διαθέτει για την διεξαγωγή επιχειρήσεων βιαίας διάβασης ποταμών, προκειμένου οι δυνάμεις του να μπορούν να περνούν ποτάμιες γραμμές γρήγορα και με ασφάλεια, σε οποιοδήποτε έδαφος και με οποιοδήποτε καιρικές συνθήκες. Για το λόγο αυτό και η εταιρεία FNSS προέβη στην κατασκευή και προμήθεια του γεφυροφόρου οχήματος AAAB (Armored Amphibious Assault Bridge). Το κάθε όχημα έχει μήκος 12,5 μέτρα και η ένωση 12 τέτοιων οχημάτων οδηγεί στην συναρμολόγηση του Συστήματος Κινητής Πλωτής Γέφυρας Εφόδου «SAMUR», της οποίας το μήκος ανέρχεται στα 150 μέτρα. Το πρόγραμμα αφορούσε την προμήθεια 4 επιχειρησιακών συστημάτων και 1 εκπαιδευτικού (50 μέτρων), σύνολο 52 οχήματα. Επικουρικά σε αυτό το έργο, η προαναφερθείσα εταιρεία κατασκεύασε και προμήθευσε τον Τουρκικό Στρατό, με τον αμφίβιο γαιοπροωθητή AZMİM [στη εξέλιξη μετονομάστηκε σε KUNDUZ (Κάστορας)], ο οποίος προετοιμάζει τις όχθες των ποταμών, για την εξέλιξη των επιχειρήσεων βιαίας διάβασης. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, η εταιρεία FAUNN TRACKWAY - IVECO προμήθευσε τον Τουρκικό Στρατό με συστήματα ακτοδρόμων βαρέως τύπου.

δ. Βρίσκεται σε εξέλιξη η αντικατάσταση του τυφεκίου G-3 που χρησιμοποιούν μέχρι σήμερα οι ΤΕΔ, η Στρατοχωροφυλακή και η Αστυνομία, από τα

τυφέκια MPT-76 και MPT-55 του Τουρκικού αμυντικού και βιομηχανικού φορέα ΜΚΕΚ. Το υπόψη πρόγραμμα έχει τον τίτλο «Εθνικό Τυφέκιο Πεζικού» (Milli Piyade Tufegi - MPT), ευρέως γνωστό και ως «ΜΕΗΜΕΤCΙΚ-1». Το τυφέκιο MPT-76 έχει διαμέτρημα 7,62 χιλιοστών και το MPT-55 είναι διαμετρήματος 5,56 χιλιοστών. Έχουν σχεδιαστεί να φέρουν δίοπτρα ελεύθερου σκοπευτή, δίοπτρα νυκτερινής σκόπευσης, καταδείκτη λείζερ και εκτοξευτή βομβίδων. Οι πρώτες ποσότητες τυφεκίων έχουν ήδη παραδοθεί και χρησιμοποιούνται.

ε. Οι ΤΕΔ δίδουν μεγάλη βαρύτητα στον τομέα των μεταφορικών ελικοπτέρων. Στην παρούσα φάση διατηρούν την δυνατότητα αερομεταφοράς μίας Ταξιαρχίας Καταδρομών σε μία διαδρομή. Ελαφρώς μικρότερη δυνατότητα διαθέτει η Στρατοχωροφυλακή, η οποία με τα διατιθέμενα μεταφορικά Ε/Π δύναται να μεταφέρει δύο Τάγματα Καταδρομών Στρατοχωροφυλακής. Το βασικό μεταφορικό Ε/Π της Τουρκίας είναι το S-70 «Black Hawk» της Αμερικανικής εταιρείας Sikorsky. Η Τουρκία εξελίσσει τις δυνατότητές της και έχει ξεκινήσει συζητήσεις από το 2011 με την εταιρεία για την αγορά 109 μεταφορικών Ε/Π T-70 με οψιόν αγοράς άλλων 14. Το υπόψη Ε/Π είναι βασισμένο στο Ε/Π S-70i της Sikorsky και θα κατασκευαστεί στην Τουρκία από την εταιρεία Aselsan. Η συμφωνία ολοκληρώθηκε το 2016 και τα πρώτα μεταφορικά Ε/Π T-70 θα παραδοθούν στις ΤΕΔ, το 2021.

στ. Από το 2014, οι ΤΕΔ διαθέτουν το εγχώρια κατασκευασμένο από την εταιρεία ΤΑΙ, επιθετικό Ε/Π T-129. Οι απαιτήσεις για την απόκτηση του νέου επιθετικού Ε/Π υπαγορεύτηκαν από τις επιχειρήσεις κατά των Κούρδων μαχητών και την αντικατάσταση των «γερασμένων» επιθετικών Ε/Π COBRA. Το 2007 η Τουρκία επέλεξε το επιθετικό Ε/Π A129 Mangusta της εταιρείας AgustaWestland, να αποτελέσει το πρότυπο για την παραγωγή αντίστοιχου εγχώριου. Το πρόγραμμα αποτέλεσε συμπαραγωγή της Τουρκικής εταιρείας ΤΑΙ και της AgustaWestland και ονομάστηκε «T129 - ΑΤΑΚ». Η αρχική παραγγελία περιελάμβανε 50 Ε/Π με οψιόν αγοράς άλλων 41 Ε/Π. Σήμερα βρίσκονται σε υπηρεσία και χρησιμοποιούνται από τις ΤΕΔ και την Στρατοχωροφυλακή 40 επιθετικά Ε/Π T-129. Είναι εξοπλισμένα με Α-Τ πυραύλους και πυραύλους καθοδηγούμενους με λείζερ και αποτελούν μεγάλη απειλή για τις Τεθωρακισμένες Μονάδες.

ζ. Ο Τουρκικός Στρατός διαθέτει μεγάλη ισχύ πυρός με σύγχρονα οπλικά συστήματα, τα οποία μπορούν να προσβάλλουν στόχους σε μεγάλες αποστάσεις. Το Τουρκικό Πυροβολικό εκσυγχρονίζεται και κατασκευάζονται νέα πυροβόλα, συστήματα αυτοματισμού πυρών υποστηρίξεως, αντιαεροπορικά συστήματα και πυραυλικά συστήματα εδάφους - εδάφους μεγάλου βεληνεκούς.

Όσο αφορά το Πυροβολικό Μάχης, ο Τουρκικός Στρατός διαθέτει τα αυτοκινούμενα πυροβόλα FIRTINA (ΤΡΙΚΥΜΙΑ/ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ) 155 χιλ. (52 γεμισμάτων). Τα πρώτα 300 πυροβόλα αγοράστηκαν από την Νοτιοκορεατική εταιρεία Samsung Techwin και παραδόθηκαν στις ΤΕΔ μέχρι το 2016. Ο λόγος απόκτησης των υπόψη πυροβόλων ήταν η άρνηση της Γερμανίας να πουλήσει στην Τουρκία τα αυτοκινούμενα πυροβόλα PzH 2000 155 χιλ. (52 γεμισμάτων). Από το 2016 και μετά, το πυροβόλο κατασκευάζεται στην Τουρκία από την κρατική εταιρεία ΜΚΕΚ και αναβαθμίστηκε ενσωματώνοντας σύστημα διεύθυνσης πυρός της εταιρείας Aselsan, το οποίο επιτρέπει σε κάθε πυροβόλο να λαμβάνει πληροφορίες στόχου από το Κέντρο Διεύθυνσης Πυρός της Πυροβολαρχίας. Το βεληνεκές του πυροβόλου, ανάλογα με τον τύπο του βλήματος, μπορεί να φτάσει τα 40 χλμ. Επιπλέον, η εταιρεία ΜΚΕΚ προμηθεύει τον Τουρκικό Στρατό με το ρυμουλκούμενο πυροβόλο PANTER 155 χιλ. (52 γεμισμάτων), το βεληνεκές του οποίου, ανάλογα με τον τύπο του βλήματος κυμαίνεται από 18 έως 40 χλμ. Επιπρόσθετα, η εταιρεία Roketsan, η οποία αποτελεί τον κύριο κατασκευαστή πυραυλικών συστημάτων των ΤΕΔ, προμηθεύει τον Τουρκικό Στρατό με Πολλαπλούς Εκτοξευτές Πυραύλων (ΠΕΠ) T-122 SAKARYA 107 χιλ. με βεληνεκές 40 χλμ. και T-300 KASIRGA (ΚΥΚΛΩΝΑΣ) 302 χιλ. με βεληνεκές που κυμαίνεται από 35 έως 100 χλμ. (ανάλογα με τον τύπο του πυραύλου). Τέλος η εταιρεία Aselsan έχει αναπτύξει ένα σύστημα διεύθυνσης πυρός, το οποίο ενσωματώθηκε στα πυροβόλα M52T HOWITZER 155 χιλ., που διαθέτει ο Τουρκικός Στρατός.

Η Τουρκία αναπτύσσει αντιαεροπορικά συστήματα πεδίου μάχης, πολύ μικρού, χαμηλού και μεσαίου βεληνεκούς, τα οποία θα μπορούν να είναι αποτελεσματικά εναντίον Α/Φ, ΜΕΑ καθώς και πυραύλους αέρος - επιφανείας και Cruise. Μία κοινή συμπαραγωγή των εταιρειών Aselsan και FNSS, είναι το Α/Α σύστημα KORKUT (ΦΟΒΟΣ), που προορίζεται για την τακτική προστασία εγκαταστάσεων και Μονάδων στο πεδίο της μάχης. Το σύστημα είναι τοποθετημένο σε ερπυστριοφόρο όχημα, διαθέτει ένα

τριδιάστατο ραντάρ αναζήτησης και ένα δίδυμο πυροβόλο 35 χιλ., με ταχυβολία 1.110 βλήματα/λεπτό και δραστικό βεληνεκές 4 χιλμ., το οποίο χρησιμοποιεί εγχώρια κατασκευασμένα πυρομαχικά. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον ΜΕΑ και έχει σχεδιαστεί μελλοντικά να τοποθετηθεί στο όχημα και σύστημα εκτόξευσης STINGER. Η θωράκισή του είναι ενισχυμένη με στρώσεις κραμάτων σιδήρου και αλουμινίου που το προστατεύει από βλήματα κινητικής ενέργειας. Το κύτος του σκάφους παρέχει υψηλή αντιναρκική αντοχή και είναι αμφίβιο. Έχει παραδοθεί σε δύο εκδόσεις, ως πυροβόλο και ως όχημα Κέντρου Διεύθυνσης Πυρός. Επιπλέον, η εταιρεία Aselsan προμηθεύει τις ΤΕΔ με Α/Α συστήματα Κ/Β πολύ μικρού βεληνεκούς (Pedestal - Mounted Air Defence Systems - PMADS), τα ATILGAN, τα οποία είναι ερπυστριοφόρα Μ-113 που φέρουν 8 πυραύλους STINGER και τα ZIPKIN, τα οποία είναι τροχοφόρα οχήματα τα οποία φέρουν 4 πυραύλους STINGER. Τέλος, η ίδια εταιρεία αναπτύσσει τα Α/Α συστήματα χαμηλού βεληνεκούς HİSAR-A (T-LALADMIS) και μεσαίου βεληνεκούς HİSAR-O (T-MALADMIS), τα οποία θα έχουν βεληνεκές 15 και 40 χιλμ., αντίστοιχα. Το πρώτο θα επιχειρεί επί ερπυστριοφόρου οχήματος και το δεύτερο επί φορτηγού οχήματος. Το Α/Α σύστημα HİSAR-A δοκιμάστηκε επιτυχώς τον Μάρτιο του 2019 και σχεδιάζεται να παραδοθεί στον Τουρκικό Στρατό, εντός του 2021. Το HİSAR-O σχεδιάζεται να παραδοθεί εντός του 2022.

Ένα γεγονός ιδιάζουσας σημασίας και προσοχής είναι η προσπάθεια της Τουρκίας για την ανάπτυξη τακτικών βαλλιστικών πυραύλων μικρού (SRBM) και μεσαίου βεληνεκούς (MRBM). Η εταιρεία Roketsan κατασκεύασε και έχει πωλήσει στον Τουρκικό Στρατό τον πυραυλικό σύστημα εδάφους - εδάφους J-600T YILDIRIM (ΑΣΤΡΑΠΗ), σε τρεις εκδόσεις. Η πρώτη YILDIRIM I, έχει βεληνεκές 150 χιλμ., η δεύτερη YILDIRIM II, έχει βεληνεκές 300 χιλμ. και η τρίτη YILDIRIM III, έχει βεληνεκές 900 χιλμ. Πληροφορίες από ανοικτές πηγές αναφέρουν ότι η εταιρεία σχεδιάζει και την τέταρτη έκδοση του πυραύλου (YILDIRIM IV), ο οποίος θα είναι ενδιάμεσου βεληνεκούς (IRBM) και θα φτάνει τα 2.500 χιλμ. Επιπλέον η ίδια εταιρεία προμήθευσε το πυραυλικό σύστημα BORA (ΚΑΤΑΙΠΙΔΑ). Το σύστημα αυτό είναι η προσπάθεια της Τουρκίας να κατασκευάσει ένα βαλλιστικό πύραυλο ενδιάμεσου βεληνεκούς, με βεληνεκές πάνω από 1.000 χιλμ. Από το 2017 στην διάθεση των ΤΕΔ, έχει τεθεί η πρώτη έκδοση «BORA-1», το οποίο έχει βεληνεκές 280 χιλμ., όπως ανακοινώθηκε δημόσια από το Υφυπουργείο Αμυντικής

Βιομηχανίας. Πληροφορίες από ανοικτές πηγές μνημονεύουν ότι η εταιρεία αναπτύσσει την δεύτερη έκδοση του πυραύλου «BORA-2», η οποία εκτιμάται ότι θα έχει μεγαλύτερο βεληνεκές, χωρίς να δίνονται περαιτέρω λεπτομέρειες. Τέλος, στο οπλοστάσιο του Τουρκικού Στρατού υφίστανται και οι βαλλιστικοί πύραυλοι εδάφους - εδάφους στερεού καυσίμου «TOROS» (TAYROS/TOPÇU ROKET SISTEMI). Αναπτύχθηκαν από το Ίδρυμα TÜBİTAK - SAGE σε συνεργασία με ιδιωτικές εταιρείες. Υπάρχουν δύο εκδόσεις του εν λόγω πυραυλικού συστήματος, οι «TOROS - 230» και «TOROS - 260» με μέγιστο βεληνεκές 65 χλμ. και 110 χλμ. αντίστοιχα.

Τέλος και στον τομέα της αεράμυνας, οι εταιρείες της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας έχουν προμηθεύσει του Τουρκικό Στρατό με σύγχρονα ραντάρ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το ραντάρ αεράμυνας «KALKAN» (ΑΣΠΙΔΑ). Το εν λόγω ραντάρ είναι σχεδίασης και κατασκευής της εταιρείας ASELSAN. Η απόσταση για αποκάλυψη στόχων μεγέθους μαχητικού Α/Φ είναι από 70 έως 100 χλμ., ενώ προορίζεται για την προστασία στρατιωτικών τμημάτων με την παροχή στοιχείων μέσω διασύνδεσης σε Μονάδες Α/Α πυροβόλων και STINGER. Το σύστημα δύναται να εντοπίζει μαχητικά Α/Φ, ΜΕΑ, Ε/Π και πυράλους σε τρισδιάστατη εικόνα.

η. Τέλος ο Τουρκικός Στρατός έχει στη διάθεσή του μία μεγάλη ποικιλία από εγχώρια κατασκευασμένα πυρομαχικά, ιδιαίτερα στο πεδίο των Α-Τ πυραύλων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παραδείγματα των «CIRIT», «UMTAS» (νέα ονομασία «MIZRAK-U») και «OMTAS» (νέα ονομασία «MIZRAK-O») της εταιρείας Roketsan, Ο CIRIT είναι ημι-κατευθυνόμενος πύραυλος με λέιζερ, έχει διαμέτρημα 70 χιλ. και το βεληνεκές του κυμαίνεται από 1,5 έως 8 χλμ. Με τον υπόψη πύραυλο πρόκειται να εξοπλιστούν επιθετικά Ε/Π και ΜΕΑ μαχητικού τύπου. Ο UMTAS είναι πύραυλος Μακράς Εμβέλειας (Long Range Anti-Tank Missile - LRAT) με βεληνεκές που φτάνει τα 8 χλμ. Όπως και ο CIRIT σχεδιάστηκε για τον εξοπλισμό επιθετικών Ε/Π (ειδικά για το επιθετικό Ε/Π T-129) και ΜΕΑ μαχητικού τύπου. Τέλος ο OMTAS είναι πύραυλος Μέσου Βεληνεκούς με διαμέτρημα 160 χιλ., Infra-red καθοδήγηση και βεληνεκές 4 χλμ.

2.4.3 Εξοπλιστικά Προγράμματα Πολεμικού Ναυτικού - Διοίκησης Ασφαλείας Ακτών

α. Οι δυνατότητες του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού καθώς και της Διοίκησης Ασφαλείας Ακτών αναβαθμίζονται αισθητά με την ναυπήγηση νέων πλοίων διαφόρων τύπων καθώς και τον εκσυγχρονισμό των υπαρχόντων.

Ένα σοβαρό εξοπλιστικό πρόγραμμα που εκτελείται είναι η ναυπήγηση των Τουρκικών Φρεγατών 2000 (Turkish Frigate 2000 - TF 2000). Η σκέψη για το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 1996, αλλά λόγω οικονομικών δυσκολιών εγκαταλείφθηκε. Ενεργοποιήθηκε ξανά το 2012 και περιλαμβάνει την ναυπήγηση στα ναυπηγεία της Κωνσταντινούπολης, 8 Φρεγατών (Φ/Γ) με δυνατότητες Αντιαεροπορικού Πολέμου (Anti-Aerial Warfare - AAW). Στο πρόγραμμα συμμετέχουν και ξένες εταιρείες, όπως η BAE Systems, η Lockheed Martin και η Navantia, υπό το καθεστώς κατανομής εργασίας (work-sharing). Από πλευράς Τουρκικών εταιρειών, η Aselsan θα προμηθεύσει το σύνολο των ραντάρ πολλαπλών χρήσεων και η Roketsan το A/A σύστημα HİSAR-O (μεσαιού βεληνεκούς). Επιπρόσθετα ο σχεδιασμός περιλαμβάνει τον εξοπλισμό εκάστης Φρεγάτας με 2 Ε/Π Sikorsky S-70B «Sea Hawk» καθώς και αριθμό MEA. Ο στόχος του προγράμματος είναι να ολοκληρωθεί μέχρι το 2023, με σκοπό να αντικαταστήσουν τις εν υπηρεσία Φ/Γ κλάσης Yavuz.

Παράλληλα με τη ναυπήγηση νέων Φ/Γ εκσυγχρονίζονται και οι υφιστάμενες Φρεγάτες κλάσεων MEKO 200 και O.H. Perry, με την εγκατάσταση του εγχώρια κατασκευασμένου από την κοινοπραξία Aselsan - Havelsan, συστήματος διαχείρισης μάχης GENESIS (Gemi Entegre Savaş İdare Sistemi - Ναυτικό Ολοκληρωμένο Σύστημα Ελέγχου Πυρός), εξελιγμένων συστημάτων επικοινωνιών και ραντάρ, καθώς και συστήματος κατακόρυφης εκτόξευσης πυραύλων.

Το πιο σοβαρό εξοπλιστικό πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι το πρόγραμμα MILGEM (Milli Gemi - Εθνικό πλοίο). Περιλαμβάνει την ναυπήγηση στα ναυπηγεία της Κωνσταντινούπολης 8 πλοίων, αρχικά 4 Κορβητών (Κ/Β) και στη συνέχεια 4 Φρεγατών (Φ/Γ). Στο πρόγραμμα αυτό, η Τουρκική συμμετοχή φτάνει στο 80%, γι' αυτό τον λόγο ονομάστηκε «Εθνικό Πλοίο», με πάνω από 50 Τουρκικές εταιρείες συμμετέχουν στην εκτέλεσή του. Τα πλοία θα εκτελούν αναγνωρίσεις, περιπολίες και ανθυποβρυχιακό πόλεμο. Έχουν μήκος 99 μέτρα και ελάχιστο πλάτος 14,40 μέτρα και είναι εξοπλισμένα

με συστήματα C4I. Μέχρι σήμερα έχουν τεθεί στην υπηρεσία του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού και οι 4 Κ/Β, οι TCG «HEYBELİADA» (Σεπτέμβριος 2011), «BÜYÜKADA» (Σεπτέμβριος 2013), «BURGAZADA» (Νοέμβριος 2018) και «KINALIADA» (Σεπτέμβριος 2019). Όσο για το δεύτερο μέρος του προγράμματος που αφορά την ναυπήγηση των 4 Φ/Γ, αυτές θα είναι κλάσης Istanbul. Η ναυπήγηση της πρώτης, TCG «ISTANBUL», έχει ξεκινήσει από το 2017 και αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2021. Θα ακολουθήσει η ναυπήγηση των επόμενων 3 Φ/Γ, TCG «İZMİR», «İZMIT» and «İCEL».

Ένα επίσης σοβαρό εξοπλιστικό πρόγραμμα σε εξέλιξη, αφορά στη ναυπήγηση 6 Υποβρυχίων (Υ/Β) 4ης Γενεάς κλάσης 214, στα ναυπηγεία στο Γκιολτσούκ (Gölcük), σε συμπαραγωγή με την Γερμανική εταιρεία HDW (Howaldtswerke-Deutsche Werft). Τα υπόψη Υ/Β διαθέτουν σύστημα Πρόωσης Ανεξάρτητης του Αέρα (Air Independent Propulsion - AIP), το οποίο τους επιτρέπει να παραμένουν σε συνεχή κατάδυση μέχρι και 21 ημέρες. Δύνανται να φτάσουν σε βάθος μέχρι 400 μέτρα και να μεταφέρουν τρόφιμα, νερό και καύσιμα για 12 εβδομάδες επιχειρήσεων. Ως γνωστό η Ελλάδα διαθέτει 4 τέτοιου τύπου Υ/Β, τα οποία προμηθεύτηκε από την ίδια εταιρεία. Η παράδοση του πρώτου Υ/Β είχε αρχικά προγραμματιστεί για το 2017. Λόγω πολυάριθμων καθυστερήσεων του προγράμματος, η ημερομηνία παράδοσης μετατέθηκε για το 2020. Τα υπόλοιπα Υ/Β εκτιμώνται ότι θα παραδοθούν στο χρονικό διάστημα 2021-2025. Όταν ολοκληρωθεί η παράδοση των παραπάνω Υ/Β και εισέλθουν στην υπηρεσία του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού, τότε θα αντικατασταθούν τα υφιστάμενα Υ/Β κλάσης 209. Η Τουρκική βιομηχανική συμμετοχή αναμένεται να φθάσει περίπου το 80% της σύμβασης, με περίπου 20 συστήματα και υποσυστήματα να παράγονται και να ενσωματώνονται στο Υ/Β, σε εγχώριο επίπεδο. Επιπλέον, η Γερμανία πρόσφερε στην Τουρκία την ευκαιρία να συμμετάσχει στο πρόγραμμα διαδραστικής άμυνας και επίθεσης συστήματος υποβρυχίων (Interactive Defence and Attack System for Submarines - IDAS). Το IDAS είναι ένας πύραυλος μικρής εμβέλειας για την προστασία του Υ/Β, από Αεροσκάφη Ναυτικής Συνεργασίας (ΑΦΝΣ), αλλά και για προσβολή μικρών σκαφών και χερσαίων στόχων. Την ανάπτυξη του έργου για λογαριασμό της Τουρκίας έχει αναλάβει η Roketsan.

Εξοπλιστικά προγράμματα που έχουν ολοκληρωθεί και έχουν αναβαθμίσει τις δυνατότητες του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού είναι η προμήθεια 16 παράκτιων

περιπολικών κλάσης TUZLA, η προμήθεια 6 Πυραυλακάτων κλάσης KILIC II, η προμήθεια αρκετών και διαφόρων τύπων σκαφών μεταφοράς ομάδων Ειδικών Δυνάμεων για την εκτέλεση ειδικών αποστολών, καθώς και πλοίων γενικής υποστήριξης. Επιπλέον στο πεδίο της υποστήριξης των Υ/Β, το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό ολοκλήρωσε το εξοπλιστικό πρόγραμμα προμήθειας πλοίων διάσωσης και ρυμούλκησης Υ/Β. Το πρόγραμμα αφορούσε την προμήθεια ενός Μητρικού Πλοίου Διάσωσης (Submarine Rescue Mother Ship - MOSHIP) και 2 πλοίων ρυμούλκησης (Rescue And Towing Ship - RATSHIP). Τα πλοία κατασκευάστηκαν στα ναυπηγεία Istanbul και εντάχθηκαν στην υπηρεσία το 2017.

Επιπρόσθετα έχει ενισχυθεί και αναβαθμιστεί ο αποβατικός στόλος της Τουρκίας. Έχουν αποκτηθεί και βρίσκονται σε ενεργή υπηρεσία από το 2018, μετά την κατασκευή τους στα Ναυπηγεία Anadolu, 2 **Αποβατικά - Αρματαγωγά (Α/Γ) Πλοία** (Landing Ship Tank - LST), τα TCG «BAYRAKTAR» και «SANCAKTAR». Τα πλοία έχουν μεταφορική ικανότητα 1.200 τόνους και μπορούν να μεταφέρουν συνδυαστικά 350 Πεζοναύτες, 1 Ε/Π γενικής χρήσης 15 τόνων, 20 άρματα Leopard 2, 24 έως 60 ερπυστριοφόρα, 4 Ταχεία Αποβατικά Σκάφη (LCT) και 3 φουσκωτά σκάφη RHIB. Επιπλέον έχουν αποκτηθεί 8 **Ταχεία Αποβατικά Σκάφη** (Landing Craft Tank - LCT), για την μεταφορά της αποβατικής δύναμης στο συντομότερο δυνατό χρόνο. Τα πλοία έχουν μεταφορική ικανότητα από 200 έως 420 τόνους και μπορούν να μεταφέρουν συνδυαστικά, 2 Λόχους Πεζοναυτών με τα πυρομαχικά και τα υλικά τους, άρματα και οχήματα μάχης. Το πρόγραμμα το οποίο θα ανεβάσει σε διαφορετικό επίπεδο τις αποβατικές δυνατότητες της Τουρκίας, είναι σε εξέλιξη και ορίζεται ως το **Πλοίο Αποβατικών Επιχειρήσεων** (Landing Platform Dock - LPD). Κατασκευάζεται στα Ναυπηγεία SEDEF Gemi İnşaatı A.Ş. στην Τούζλα, σε συνεργασία με την Ισπανική εταιρεία Navantia, η οποία συμμετέχει στον σχεδιασμό και μεταφέρει την αντίστοιχη τεχνογνωσία, εξοπλισμό και τεχνική βοήθεια. Η σύμβαση προβλέπει την παράδοσή του στο Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό το 2021, θα έχει την ονομασία TCG «ANADOLU» και θα είναι στα πρότυπα του Ισπανικού Ελικοπτεροφόρου «JUAN CARLOS». Σύμφωνα με τον σχεδιασμό, το πλοίο θα έχει διαστάσεις Ελικοπτεροφόρου με μήκος 200 μέτρα και μέγιστη ταχύτητα 22 κόμβους. Στον εσωτερικό χώρο φόρτωσης με έκταση 2.800 τ.μ., το υπόψη πλοίο θα μπορεί να μεταφέρει την Διοίκηση Διακλαδικής Δύναμης, 1 Τάγμα Πεζοναυτών, 4 Ταχεία Αποβατικά Σκάφη,

13 άρματα μάχης, 27 αμφίβια οχήματα AAV, 21 ΤΟΜΠ, καθώς και να υποστηρίζει Ε/Π. Με την ναυπήγηση ενός τέτοιου πλοίου, η Τουρκία αποκτά τη δυνατότητα στρατηγικής μετακίνησης, κατά την διεξαγωγή αμφίβιων επιχειρήσεων και μεταφοράς δυνάμεων ή εκκένωσης πληθυσμού, σε ανθρωπιστικές επιχειρήσεις.

Από την πλευρά της Διοίκησης Ασφαλείας Ακτών, η απόκτηση 4 Πλοίων Έρευνας και Διάσωσης Ανοικτής Θάλασσας, τα οποία έχουν μεγάλο εκτόπισμα και δύνανται να επιχειρούν σε δυσμενείς καιρικές συνθήκες, σε συνδυασμό με την συντήρηση και τον εκσυγχρονισμό των μικρότερων πλοίων Έρευνας και Διάσωσης (Search and Rescue - SAR), έχουν αναβαθμίσει τις δυνατότητές της, στο θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου.

β. Βρίσκεται σε εξέλιξη από το Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό, η απόκτηση του πυραυλικού συστήματος επιφανείας - επιφανείας (anti-ship missile) ATMACA, Τουρκικής κατασκευής. Το σύστημα είναι συμπαραγωγή των εταιρειών Aselsan και Roketsan και θα έχει βεληνεκές 200 χλμ. (110 ναυτικά μίλια). Ο πύραυλος ATMACA έχει παρόμοιες δυνατότητες με τον Γαλλικό πύραυλο EXOCET και τον Αμερικανικό HARPOON. Ζυγίζει 800 κιλά και φέρει πολεμική κεφαλή βάρους 200 κιλών. Ο στόχος του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού είναι να αντικαταστήσει τους υπάρχοντες HARPOON με πυραύλους ATMACA, γι' αυτό και η παραγγελία του ανέρχεται σε 350 πυραύλους. Στο τέλος του 2018 ολοκληρώθηκαν επιτυχώς οι βολές αξιολόγησης, υπογράφηκε η συμφωνία μεταξύ της εταιρείας Roketsan και του Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας και η μαζική παραγωγή του πυραύλου το 2019. Ήδη το σύστημα έχει τοποθετηθεί στην Κ/Β «KINALIADA» του προγράμματος MILGEM και ο σχεδιασμός είναι να τοποθετηθεί και στις Φ/Γ που θα κατασκευαστούν σύμφωνα με το εν λόγω πρόγραμμα, με πρώτη την TCG «ISTANBUL», η οποία έχει ορίζοντα παράδοσης το 2021.

γ. Βρίσκεται σε εξέλιξη το εξοπλιστικό πρόγραμμα για την ολοκλήρωση και παράδοση του ραντάρ CAFRAD (ÇOK AMAÇLI FAZ DİZİLİ RADAR SİSTEMİ). Το ραντάρ είναι τύπου AESA (Active Electronically Scanned Array) και κατασκευάστηκε από την Aselsan. Στο πλαίσιο των δοκιμών έχει τοποθετηθεί στην Φ/Γ TCG «GÖKSU». Η ανάπτυξη του ραντάρ CAFRAD εντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος των φρεγατών TF-2000, στις οποίες πρόκειται να τοποθετηθεί. Η εμβέλεια του CAFRAD θα φτάνει τα 450 χλμ. και θα μπορεί να ανιχνεύει πολλαπλούς στόχους στην θάλασσα και στον αέρα, ακόμα και στο επίπεδο της θάλασσας.

δ. Βρίσκεται σε εξέλιξη το πρόγραμμα «MELTEM III» το οποίο προβλέπει την απόκτηση 8 Αεροσκαφών Ναυτικής Συνεργασίας (ΑΦΝΣ). Τα Α/Φ που αποκτήθηκαν είναι ATR 72 ASW (Anti-Submarine Warfare) της Ιταλικής εταιρείας Alenia Aermacchi. Σε συμπαραγωγή με την Τουρκική εταιρεία TAI (Turkish Aerospace Industries) και την Γαλλική Thales, τα 6 Α/Φ θα μετασχηματιστούν σε ATR 72-600 TMPA (Turkish Maritime Patrol Aircraft) και τα 2 σε ATR 72-600 TMUA (Turkish Maritime Utility Aircraft). Το 1ο ΑΦΝΣ έχει παραδοθεί στο Τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό το 2017 και η συμφωνία προέβλεπε την παράδοση των υπολοίπων 5 εντός του έτους 2019. Τα υπόλοιπα 2 ΑΦΝΣ γενικής χρήσεως θα ακολουθήσουν στη συνέχεια.

2.4.4 Εξοπλιστικά Προγράμματα Πολεμικής Αεροπορίας

α. Αναβαθμίζεται η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία με τον εκσυγχρονισμό, προμήθεια και κατασκευή αεροσκαφών.

Την παρούσα περίοδο το κύριο θέμα που σχετίζεται με την αναβάθμιση των δυνατοτήτων της, είναι η παραλαβή των Α/Φ 5ης γενεάς F-35. Η Τουρκία συμμετέχει στο πρόγραμμα κατασκευής του Α/Φ JSF (Joint Strike Fighter) της Lockheed Martin μαζί με τις ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Ιταλία, Καναδά, Αυστραλία, Ολλανδία, Νορβηγία και Δανία. Η συμφωνία προβλέπει την αγορά 100 Α/Φ και στο πλαίσιο της συμπαραγωγής, η Τουρκική εταιρεία TAI έχει αναλάβει να κατασκευάσει σχεδόν το 7% των τμημάτων του Α/Φ. Τα τμήματα αυτά αφορούν κυρίως στην κατασκευή της ατράκτου, στο σύστημα προσγείωσης, στις ενδείξεις του πιλοτηρίου και σε άλλα σημαντικά συστήματα και υποσυστήματά του. Βάσει της συμφωνίας, τα πρώτα 4 Α/Φ θα πρέπει να παραδοθούν στην Τουρκική Πολεμική Αεροπορία εντός του 2019. Όμως, στις 17 Ιουλίου 2019, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν την απομάκρυνση της Τουρκίας από το εν λόγω πρόγραμμα, λόγω της προμήθειας και παραλαβής από την Τουρκία, εντός του ίδιου μηνός, του Ρωσικού αντιαεροπορικού - αντιπυραυλικού συστήματος S-400 «Triumph».²¹ Η επίσημη αποπομπή της Τουρκίας από το πρόγραμμα, έγινε στις 21 Δεκεμβρίου 2019 με την υπογραφή από

²¹ Huffington Post, «Το Πεντάγωνο αναστέλλει τη συμμετοχή της Τουρκίας στο πρόγραμμα των F-35», 17 Ιουλίου 2019, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/leekos-oikos-adenate-e-semmetoche-tes-toerkias-sten-parayoye-ton-f-35-loyo-ton-s-400-gr_5d2f745ae4b004b6adaa58f0?utm_hp_ref=gr-homepage

τον Πρόεδρο Τραμπ του νόμου «EastMed Act».²² Τα 4 Α/Φ που παραδόθηκαν στην Τουρκία, κρατήθηκαν στην Αμερική και παραμένουν «παγωμένα» σε Αμερικανικές βάσεις. Το θέμα συνεχίζει να είναι σε εξέλιξη διότι πλέον του άμεσου επηρεασμού των διπλωματικών σχέσεων των δύο χωρών, από κατασκευαστικής πλευράς επηρεάζει και τη πορεία υλοποίησης του προγράμματος, συνολικά. Οι ΗΠΑ θα πρέπει να καλύψουν τα κενά που θα δημιουργηθούν στην παραγωγή του Α/Φ, με τη διανομή εργασιών σε άλλες χώρες του προγράμματος καθώς και το οικονομικό κόστος που θα προκύψει για τη μεταφορά της υπόψη παραγωγής.²³

Πέραν του ζητήματος των Α/Φ F-35, η Τουρκία έχει εκσυγχρονίσει το σύνολο του στόλου των Α/Φ F-16 που διαθέτει, με σύγχρονο ηλεκτρονικό εξοπλισμό και συστήματα αυτοπροστασίας, μέσω των εξοπλιστικών προγραμμάτων Peace Onyx τα οποία εκτελέστηκαν με κατανομή εργασιών μεταξύ της κρατικής εταιρείας ΤΑΙ και της Lockheed Martin, δημιουργώντας ένα ομοιογενές σύνολο και διευκολύνοντας την εφοδιαστική του αλυσίδα. Ως γνωστό από την δεκαετία του 1980 υπάρχει στην Τουρκία γραμμή παραγωγής των Α/Φ και η εμπλοκή αρκετών Τουρκικών εταιρειών στα προγράμματα, ήταν και είναι πολυδιάστατη και ουσιώδης.

Διακαής πόθος της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας, σε αντιστοιχία και με τους λοιπούς Κλάδους των ΕΔ, είναι η κατασκευή του εγχώρια κατασκευασμένου πολεμικού αεροσκάφους. Οι ενέργειες έχουν ξεκινήσει από το 2015 όταν το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας ζήτησε πληροφορίες από ξένες εταιρείες για την δυνατότητα συμπαραγωγής του με την Τουρκική εταιρεία ΤΑΙ. Το πρόγραμμα πήρε την ονομασία TF-X και αφορά μαχητικό Α/Φ 5ης γενιάς, το οποίο θα αντικαταστήσει το F-16 στη δεκαετία του 2030. Αρκετές εταιρίες εκδήλωσαν ενδιαφέρον όπως η Αμερικανική Lockheed Martin, η Κινεζική Shenyang Aircraft Corporation, η Γαλλική Dassault, η Βρετανική BAE Systems και η Σουηδική Saab. Το 2017 ανακοινώθηκε ότι η BAE Systems θα συνεργάζονταν με την ΤΑΙ για την περαιτέρω ανάπτυξη του προγράμματος, ενώ η Μεγάλη Βρετανία επέτρεψε την μεταφορά της αντίστοιχης τεχνολογίας στην Τουρκία.

²² Ιγνατίου Μιχάλης, «Ο Τραμπ υπέγραψε: Νόμος των ΗΠΑ ο EastMed Act, τέλος τα F-35 και το εμπάργκο στην Κύπρο», 21 Δεκεμβρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://hellasjournal.com/2019/12/o-trab-ipegrapse-nomos-ton-ipa-o-eastmed-act-telos-ta-f-35-ke-to-empargko-stin-kipro/>

²³ Ευσταθίου Υβόννη, «Οι S-400, το πρόγραμμα F-35 η Τουρκική οικονομία», 19 Ιουλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/1034625/article/k-blogs/security-bulletin/oi-s-400-to-programma-f-35-h-toyrkikh-oikonomia>

Από το 2017 η Βρετανική Rolls - Royce συνεργάζεται με την Τουρκική εταιρεία Kale Group, στην παραγωγή κινητήρα για το TF-X. Η Τουρκική ηγεσία επιθυμεί την είσοδο στην ενεργή υπηρεσία του TF-X μέχρι το 2025. Έτσι σε συνδυασμό με την απόκτηση του F-35, τα 2 αυτά Α/Φ να αποτελούν το Τουρκικό αεροπορικό δυναμικό.

Το 2017, η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία απέκτησε το 1ο Α/Φ αναγνώρισης και επιθετικών αποστολών νέας γενεάς HÜRKUS C. Το υπόψη Α/Φ αποτελεί την οπλισμένη εξέλιξη, του κατασκευασμένου από την ΤΑΙ, εκπαιδευτικού Α/Φ HÜRKUS B (το HÜRKUS A έχει σχεδιαστεί να χρησιμοποιηθεί στον πολιτικό τομέα). Φέρει Α-Τ πυραύλους και βόμβες Τουρκικής κατασκευής και κρίνεται ότι θα αναβαθμίσει τις δυνατότητες αναγνώρισης, επιτήρησης και εγγύς αεροπορικής υποστήριξης των Τουρκικών χερσαίων δυνάμεων.

Τέλος η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία στο πλαίσιο εξοπλιστικού προγράμματος που είναι σε εξέλιξη με την εταιρεία ΤΑΙ, εκσυγχρονίζει τον στόλο των μεταγωγικών Α/Φ C-130 που διαθέτει, τοποθετώντας εκσυγχρονισμένα αεροναυτιλιακά και επικοινωνιακά συστήματα, νέο υπολογιστή πτήσης με εγχώριο λογισμικό, σύστημα ασύρματης ζεύξης Link-16 και συστήματα νυκτερινής όρασης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με την αγορά 10 μεταγωγικών Α/Φ Airbus A400M Atlas, να αποκτά δυνατότητα εκτέλεσης αερομεταφορών στρατηγικής εμβέλειας.

β. Αναβαθμίζεται το οπλοστάσιο της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας παραλαμβάνοντας εγχώρια κατασκευασμένους πυραύλους και βόμβες. Ξεκινώντας από τον πύραυλο SOM (Satha Atılan Orta Menzilli Mühimmat), βάρους 1.000 λιβρών και εμβέλειας 250 χλμ. (130 ναυτικά μίλια), ο οποίος αποτελεί μία συμπαραγωγή του TÜBİTAK-SAGE και της εταιρεία Roketsan. Οι επιχειρησιακές του δοκιμές ολοκληρώθηκαν το 2018. Υφίστανται διάφορες εκδόσεις του συγκεκριμένου πυραύλου, με εμβέλειες που φτάνουν τα 300 έως και τα 500 χλμ. στην έκδοση αέρος - εδάφους, καθώς και τα 1.500 έως 2.500 χλμ. στην έκδοση εδάφους - εδάφους. Μία απ' αυτές τις εκδόσεις, η SOM-J, σχεδιάστηκε και συμφωνήθηκε να συμπεριληφθεί στο οπλοστάσιο του F-35. Επιπλέον, βρίσκεται σε εξέλιξη το πρόγραμμα κατασκευής πυραύλων αέρος - αέρος GOKODOGAN (Peregrine) και BOZDOGAN (Merlin). Οι πύραυλοι αυτοί αναπτύχθηκαν από TÜBİTAK και βρίσκονται στο στάδιο των δοκιμών. Σχεδιάστηκαν για να συμπεριληφθούν στο οπλοστάσιο του TF-X. Όσο αφορά τις βόμβες, το TÜBİTAK και η

κρατική εταιρεία ΜΚΕΚ έχουν αναπτύξει την διατρητική βόμβα βάρους 2.000 λιβρών ΝΕΒ (Nüfuz Edici Bomba), η οποία είναι καθοδηγούμενη με laser και δύναται να την φέρουν τα Α/Φ της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας που διαθέτουν καταδείκτη laser, όπως τα F-16 και τα F-4E. Είναι πυρομαχικό κατά ενισχυμένων στόχων (διάτρησης θωράκισης και καταστροφής καταφυγίων «bunker - buster») και σχεδιάζεται να αντικαταστήσει τις αντίστοιχες Αμερικανικές βόμβες που χρησιμοποιούνται. Πλέον των καθοδηγούμενων βομβών, η Τουρκική πολεμική Αεροπορία έχει στη διάθεσή της εγχώρια κατασκευασμένα συστήματα καθοδήγησης βομβών γενικής χρήσης, τα οποία αποτελούν μία συμπαραγωγή του TÜBİTAK-SAGE και της εταιρεία Aselsan. Το σύστημα καθοδήγησης με πτερύγια «KGK» (Kanatli Gundum Kiti) χρησιμοποιεί υβριδικό σύστημα INS/GPS και τοποθετείται στις βόμβες γενικής χρήσης MK-82 (500 λιβρών) και MK-83 (1000 λιβρών). Εκτοξευόμενη η βόμβα φέροντας το σύστημα από ύψος 30.000 ποδών φτάνει τη μέγιστη εμβέλειά της που ανέρχεται σε 65 ναυτικά μίλια (120,5 χλμ.). Ένα δεύτερο σύστημα είναι το σύστημα καθοδήγησης «HGK» (Hassas Gundum Kiti), στο οποίο η πλοήγηση της βόμβας υποστηρίζεται από GPS, που μπορεί να απενεργοποιηθεί σε περίπτωση πολέμου και να γίνει με σύστημα INS (Inertial Navigation System). Το σύστημα χρησιμοποιείται στη βόμβα γενικής χρήσης MK-84 (2000 λιβρών). Εκτοξευόμενη η βόμβα φέροντας το σύστημα από ύψος 40.000 ποδών δύναται να πλήττει στόχους σε απόσταση 25 χλμ. με ακρίβεια 6 μέτρων. Το σύστημα έχει ήδη πιστοποιηθεί για τα Α/Φ F-16C Block 40 και F-4E/2020.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ - Η Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία

3.1 Η Εξέλιξη της Αμυντικής Βιομηχανίας στην Ελλάδα

Η ιστορία της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας ουσιαστικά ξεκινά το 1922, μετά την Μικρασιατική καταστροφή, με την ψήφιση του νόμου 2948/1922 «περί προαγωγής της Βιομηχανίας και Βιοτεχνίας». Είναι η πρώτη φορά που το Ελληνικό κράτος εφαρμόζει βιομηχανική πολιτική με σκοπό την ανόρθωση της βιομηχανίας, προβλέποντας στο άρθρο 16 την προτίμηση των εγχωρίων βιομηχανιών κατά τη διενέργεια των κρατικών

προμηθειών.²⁴ Στο διάστημα αυτό και μέχρι την έναρξη του Β' ΠΠ, οι μοναδικές αξιόλογες προσπάθειες για παραγωγή αμυντικού υλικού, ήταν η ανάπτυξη της ιδιωτικής Εταιρείας Ελληνικού Πυριτιδοποιείου και Καλυκοποιείου (ΕΕΠΚ), η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε ΠΥΡ.ΚΑΛ. και η οποία κάλυπτε τις ανάγκες του Ελληνικού Στρατού σε πυρομαχικά, καθώς και του 202 Κρατικού Εργοστασίου Αεροσκαφών (202 Κ.Ε.Α.), το οποίο κατασκεύασε περιορισμένο αριθμό Α/Φ τύπου Dart, με την άδεια της Βρετανικής κατασκευάστριας εταιρείας Blackburn (οι πρώτες μονάδες παραδόθηκαν το 1926). Η πρώτη αυτή περίοδος ανάπτυξης της Ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας τελείωσε με τη Γερμανική κατοχή της χώρας και τον Εμφύλιο που ακολούθησε. Μετά το τέλος του Β' ΠΠ, η δωρεάν Αμερικανική στρατιωτική βοήθεια κάλυπτε τις ανάγκες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, τόσο κατά την διάρκεια του Εμφυλίου, όσο και μετά την είσοδο της χώρας στο ΝΑΤΟ το 1952, οπότε και αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό, μηδενίζοντας παράλληλα και ουσιαστικά τα οποιαδήποτε κίνητρα εγκαθίδρυσης εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Από το 1967 σημειώνεται μια αλλαγή στην Αμερικανική πολιτική, όσον αφορά τις χορηγήσεις στρατιωτικού υλικού. Η δωρεάν διάθεση αμυντικού υλικού δίνει την θέση της στην αγορά, η οποία γινόταν είτε με ειδικούς όρους στα πλαίσια του προγράμματος πολεμικού υλικού στο εξωτερικό (Foreign Military Sales - FMS) είτε με καθαρά εμπορικούς όρους.²⁵ Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και αφού έχει προηγηθεί η υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας - Ε.Ο.Κ, η Ελλάδα στρέφεται σε παραγγελίες πολεμικού υλικού από Ευρωπαϊκές χώρες, με την Δυτική Γερμανία και την Γαλλία να αποτελούν τους κύριους προμηθευτές, με χαρακτηριστική περίπτωση τις παραγγελίες υποβρυχίων από την Δυτική Γερμανία το 1966. Η ριζική αλλαγή στην Ελληνική στρατηγική, επήλθε μετά την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ, την αναθεωρητική στάση της Τουρκίας και την αμφισβήτηση της Ελληνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο. Έγινε πλήρως σαφές ότι η Ελλάδα χρειάζεται μια ανεπτυγμένη αμυντική βιομηχανία, ικανή να καλύπτει τις ανάγκες των Ενόπλων

²⁴ Οικονομίδης Αλέξανδρος, «Η Ανασύσταση της Αμυντικής Βιομηχανίας είναι βασικός πυλώνας για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση αυτού του τόπου», ΙΝ.Ε.Π.Α., 18 Νοεμβρίου 2017, διαθέσιμο στο <http://endogenis.blogspot.com/2017/11/blog-post.html>

²⁵ Βρέττη Ανθούλα, «Η μεταπολεμική αμυντική βιομηχανία στην Ελλάδα, 1946-2010. Η περίπτωση των Εταιρειών ΕΛ.Β.Ο., Ε.Α.Β., Ε.Β.Ο., ΠΥΡ.ΚΑΛ. και Ε.Α.Σ.», Διπλωματική Εργασία, Πάντειον Πανεπιστήμιο, 2014, σελ. 10-11

Δυνάμεων. Έτσι, δόθηκε το έναυσμα για την ανάπτυξη της εγχώριας κρατικής αμυντικής βιομηχανίας.

Από το 1975 παρατηρούμε μια οργανωμένη προσπάθεια ανάπτυξης της αμυντικής βιομηχανίας από το Κράτος, αρχικά με την σύσταση θεσμικών οργάνων που ως έργο τους είχαν την εποπτεία και την καθοδήγηση των κατάλληλων φορέων στην ανάπτυξη εγχώριου αμυντικού υλικού. Στην συνέχεια, με αρωγό το κράτος, συγκροτήθηκαν μεγάλα εργοστασιακά συγκροτήματα με στόχο την κάλυψη των αμυντικών αναγκών.

Οι βασικές κινήσεις αυτής της πολιτικής, μπορούν να συνοψισθούν στα ακόλουθα:²⁶

α. Με τον Νόμο 531/1977 ιδρύθηκε η Υπηρεσία Πολεμικής Βιομηχανίας (Υ.ΠΟ.ΒΙ.), στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, με σκοπό την ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας και αποστολή, να αποτελεί συμβουλευτικό όργανο του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, εκτελώντας παράλληλα τις αποφάσεις του ΚΥΣΕΑ, σε θέματα που αφορούν την παραγωγή, τον έλεγχο και την εποπτεία του αμυντικού υλικού.

β. Συγκροτήθηκε η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (Ε.Α.Β.) Α.Ε., με αντίστοιχη συρρίκνωση του 202 Κ.Ε.Α. της Πολεμικής Αεροπορίας και με κύριο αντικείμενο την εργοστασιακή συντήρηση του αεροπορικού υλικού των Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και τρίτων.

γ. Συγκροτήθηκε η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων (Ε.Β.Ο.) Α.Ε., με κύριο αντικείμενο την κατασκευή ελαφρού οπλισμού και πυρομαχικών.

δ. Εξαγοράσθηκε η Στάγιερ Ελλάς Α.Ε. και μετονομάσθηκε σε Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων (ΕΛ.Β.Ο.) Α.Β.Ε., με κύριο αντικείμενο την κατασκευή στρατιωτικών οχημάτων (μάχης και μη).

ε. Εξαγοράσθηκαν οι δύο μεγαλύτερες ναυπηγοεπισκευαστικές μονάδες της χώρας, τα Ελληνικά Ναυπηγεία Α.Ε. και τα Ναυπηγεία Ελευσίνας Α.Ε., με κύριο αντικείμενο, τη σχεδίαση και κατασκευή πολεμικών πλοίων στην Ελλάδα, με προοπτικές προώθησής τους και σε ξένες αγορές.

στ. Υποστηρίχθηκε η ανάπτυξη ενός ικανού αριθμού ιδιωτικών επιχειρήσεων, με αντικείμενο την κατασκευή ενδιάμεσων και τελικών προϊόντων για τις Ένοπλες

26 Αντωνάκης - Καρπούζης Νικόλαος, «Η πολιτική οικονομία της άμυνας στην μεταπολεμική Ελλάδα» Διδακτορική Εργασία, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (Ε.Α.Δ.Δ.), 1995, σελ. 251

Δυνάμεις ή τη χρησιμοποίησή τους ως υποκατασκευαστών των κύριων μονάδων παραγωγής αμυντικού υλικού, παράλληλα με την εμπορική τους δραστηριότητα.

Έτσι λοιπόν την δεκαετία του 1980, τον κορμό της Ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας αποτελούν οι 6 μεγάλες, σε ανθρώπινο δυναμικό και κεφάλαια, κρατικές επιχειρήσεις (ΠΥΡ.ΚΑΛ. - Ε.Α.Β - Ε.Β.Ο - ΕΛ.Β.Ο - Ελληνικά Ναυπηγεία και Ναυπηγεία Ελευσίνας) και ένας αριθμός μικρότερων, στα αυτά μεγέθη, ιδιωτικών εταιρειών. Το 1982 ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (Σ.Ε.Κ.Π.Υ.). Τα ιδρυτικά μέλη του ήταν 20 εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνταν στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, απασχολώντας περίπου 2.000 εργαζομένους. Το 1992, το σύνολο των επιχειρήσεων αυτών ανερχόταν σε 38 και κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα κατασκευαστικών δραστηριοτήτων.

Η Ελληνική αμυντική βιομηχανία είχε σημαντικές αποδόσεις στο τομέα της παραγωγής, κατασκευής και διάθεσης αμυντικού υλικού αλλά και συστημάτων στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Την δεκαετία του 1990, η εγχώρια αμυντική βιομηχανία κάλυπτε το 20% των συνολικών αναγκών των Ενόπλων Δυνάμεων. Πιο ειδικά είχε τη δυνατότητα να καλύψει το 75% των αναγκών τους σε πυρομαχικά, το 90% σε φορητό οπλισμό, το 100% σε Τεθωρακισμένα Οχήματα Μεταφοράς Προσωπικού (ΤΟΜΠ) και σε οχήματα γενικής χρήσεως, καθώς και στην συντήρηση αεροσκαφών και ελικοπτέρων.²⁷

Σήμερα, από τις 6 κρατικές εταιρείες της δεκαετίας του 1980, στον έλεγχο του Ελληνικού Δημοσίου έχουν παραμείνει η Ε.Α.Β, η ΕΛ.Β.Ο και η εταιρεία Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (Ε.Α.Σ), η οποία αποτελεί την συγχώνευση των εταιρειών ΠΥΡ.ΚΑΛ. και Ε.Β.Ο. Τα Ελληνικά Ναυπηγεία Α.Ε. και τα Ναυπηγεία Ελευσίνας Α.Ε, έχουν ιδιωτικοποιηθεί. Αντίθετα οι ιδιωτικές εταιρείες που είναι μέλη του Σ.Ε.Κ.Π.Υ έχουν αυξηθεί. Το 2012 είχαν φτάσει στις 80, ενώ σήμερα 121 Ελληνικές επιχειρήσεις είναι μέλη του Σ.Ε.Κ.Π.Υ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Συνδέσμου, στις εταιρείες του κλάδου απασχολούνται άμεσα 19.500 εργαζόμενοι.²⁸

27 Αντωνάκης - Καρπούζης Νικόλαος, «Η πολιτική οικονομία της άμυνας στην μεταπολεμική Ελλάδα» Διδακτορική Εργασία, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (Ε.Α.Δ.Δ.), 1995, σελ. 252

28 Ιστορικό Συνδέσμου Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού, διαθέσιμο στο <http://www.sekpy.gr/history/>

3.2 Τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα στην Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία

Τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα (ΑΩ - offsets) είναι το σύνολο των ανταποδοτικών πράξεων που πραγματοποιούνται από τον προμηθευτή οπλικών συστημάτων, ως αντιστάθμισμα μιας συγκεκριμένης προμήθειας των Ενόπλων Δυνάμεων.²⁹ Τα ΑΩ σχετίζονται με μεγάλες κρατικές προμήθειες κυρίως στον τομέα της άμυνας, όπου ο προμηθευτής είναι συνήθως μια μεγάλη επιχείρηση του εξωτερικού. Σε τέτοιου είδους συμφωνίες, ο αγοραστής, δηλαδή το δημόσιο, ζητάει από τους υποψήφιους προμηθευτές να υποβάλλουν μαζί με το κύριο μέρος της προσφοράς και προσφορές ΑΩ, με τις οποίες οι προμηθευτές εξασφαλίζουν πρόσθετα οικονομικά οφέλη στον αγοραστή. Τα ΑΩ μπορεί να έχουν την μορφή:

α. Είτε της εγχώριας παραγωγής, ολικής ή μερικής, οπλικών συστημάτων που έχουν σχεδιαστεί στο εξωτερικό (άμεση αντιστάθμιση). Αυτή η μορφή περιλαμβάνει την συμπαραγωγή (co-production), την κατανομή της εργασίας (work-sharing) και την παραγωγή με άδεια εκμετάλλευσης (licensed production).

β. Είτε λοιπών ανταποδοτικών πράξεων (έμμεση αντιστάθμιση), όπως η εκτέλεση επενδυτικών προγραμμάτων, η μεταφορά τεχνολογίας, η προώθηση των αγροτικών - βιομηχανικών εξαγωγών και η ανάπτυξη του τουρισμού.³⁰

Τα ΑΩ είναι ουσιαστικά δημιούργημα του Ψυχρού Πολέμου και χρησιμοποιήθηκαν από πολλές Ευρωπαϊκές χώρες για την δημιουργία των κατάλληλων βιομηχανικών δομών, οι οποίες στη συνέχεια μετεξελίχθηκαν σε εταιρείες που σήμερα διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στον χώρο της άμυνας.³¹ Σήμερα τα ΑΩ κατέχουν μια εξέχουσα θέση στις προμήθειες αμυντικών εξοπλισμών καθώς παγκοσμίως εφαρμόζονται διάφορες παραλλαγές αυτής της πρακτικής, ενώ το ύψος των σχετικών συναλλαγών ξεπερνά το 1 τρισεκατομμύριο Ευρώ. Οι λόγοι ανάπτυξης αυτού του φαινομένου είναι ότι με τον τρόπο αυτόν, επιτυγχάνεται η τυποποίηση του στρατιωτικού εξοπλισμού, ενισχύεται η απασχόληση στο εσωτερικό της χώρας που τον προμηθεύεται, αναβαθμίζεται η τεχνολογική και παραγωγική της υποδομή μέσα από την μεταφορά τεχνογνωσίας και

29 ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική», Μάρτιος 2017, σελ. iv

30 Βρέττη Ανθούλα, «Η μεταπολεμική αμυντική βιομηχανία στην Ελλάδα, 1946-2010. Η περίπτωση των Εταιρειών ΕΛ.Β.Ο., Ε.Α.Β., Ε.Β.Ο., ΠΥΡ.ΚΑΛ. και Ε.Α.Σ.», Διπλωματική Εργασία, Πάντειον Πανεπιστήμιο, 2014, σελ. 27

31 Militaire, «Τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα από το Α ως το Ω», 12 Ιανουαρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.militaire.gr/ta-antistathmistika-ofeli-apo-to-a-os-to-o/>

τέλος προωθείται η ανάπτυξη της βιομηχανίας σε ένα ευρύ φάσμα τομέων. Βέβαια, ο πιο σημαντικός λόγος είναι ότι τα ΑΩ αποτελούν το πιο σημαντικό μέσο αντιστάθμισης των εθνικών προϋπολογισμών για τις αμυντικές δαπάνες. Οι προμηθευτές στρατιωτικού εξοπλισμού, σε ένα συνεχώς πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον, είναι υποχρεωμένοι να παρέχουν ΑΩ για να κάνουν ελκυστικότερες τις προσφορές τους.³²

Στην Ελλάδα, οι προμήθειες αμυντικού υλικού που πραγματοποιήθηκαν από τις Ελληνικές ΕΔ μέχρι το 1980 δεν προέβλεπαν Αντισταθμιστικά Ωφελήματα. Η πολιτική για την παροχή ΑΩ άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά από το 1981. Η πρώτη και ουσιαστικότερη αντιμετώπιση παροχής ΑΩ κατά τις συμβάσεις προμήθειας αμυντικού υλικού πραγματοποιήθηκε το 1985, κατά τη υπογραφή της σύμβασης προμήθειας μαχητικών αεροσκαφών για την Πολεμική Αεροπορία (40 F-16 από τις ΗΠΑ και 40 Mirage-2000 από Γαλλία). Μια δεύτερη προμήθεια στη δεκαετία του 1980, στην οποία προβλεπόταν και συμφωνία παροχής Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων ήταν αυτή που συνόδευσε την προμήθεια του Γεθωρακισμένου Οχήματος Μεταφοράς Προσωπικού και Μάχης (ΤΟΜΠ και ΤΟΜΑ) ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΙΙ, από την Αυστριακή εταιρεία SDP. Στο πλαίσιο της συμφωνίας υπογράφηκαν μεταξύ άλλων, ΑΩ που ανέρχονταν στο 80% του κόστους του προγράμματος. Ένα τρίτο εξοπλιστικό πρόγραμμα της δεκαετίας του 1980, το οποίο προέβλεπε την παροχή σημαντικών ΑΩ ήταν το πρόγραμμα κατασκευής 4 φρεγατών Γερμανικής κατασκευής για το Πολεμικό Ναυτικό. Η μια από αυτές θα κατασκευαζόταν στην Γερμανία, στα ναυπηγεία της εταιρείας Blohm & Voss, ενώ οι υπόλοιπες τρεις θα κατασκευάζονταν στις εγκαταστάσεις της Ελληνικά Ναυπηγεία Α.Ε στο Σκαρामαγκά, στη βάση των Γερμανικών προτύπων. Ωστόσο εμφανίστηκαν δυσκολίες στην εκτέλεση του προγράμματος, λόγω της άσχημης κατάστασης στην οποία είχαν περιέλθει και οι δύο εταιρείες. Τέλος μία ακόμα ευκαιρία για την ανάπτυξη της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας αποτέλεσε η συμφωνία DICA (Defense Industry Cooperation Agreement - Συμφωνία Συνεργασίας Αμυντικής Βιομηχανίας), που υπογράφηκε μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας το 1986. Η συμφωνία αυτή προέβλεπε κοινές χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις, ανάληψη κοινών επενδυτικών προγραμμάτων καθώς και την δυνατότητα κοινής συνεργασίας για την παραγωγή και συντήρηση πολεμικού υλικού, με στόχο την

32 Τσολακίδης Στέφανος, «Αντισταθμιστικά Ωφελήματα και Τεχνολογική Ανάπτυξη Ελληνικών Επιχειρήσεων», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (Ε.Α.Δ.Δ.), 2010, σελ. 9

απόκτηση σύγχρονων οπλικών συστημάτων, με οικονομικό και αποτελεσματικό τρόπο. Για τον σκοπό αυτό οι δύο χώρες θα επέτρεπαν την απαλλαγμένη από δασμούς, φόρους και άλλες επιβαρύνσεις, εισαγωγή και εξαγωγή αμυντικού υλικού. Επίσης σκοπός της συνεργασίας ήταν η προώθηση της Έρευνας και της Ανάπτυξης στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, για την επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού τυποποίησης και διαλειτουργικότητας του αμυντικού εξοπλισμού των κρατών - μελών του. Στο πλαίσιο της συμφωνίας, η Ελλάδα είχε προτείνει την ίδρυση ενός γραφείου DICA στην Ουάσιγκτον, σε αντιστοιχία με τις λοιπές χώρες που είχαν συνάψει συμφωνίες DICA με τις ΗΠΑ και τα οποία απέφεραν θετικά αποτελέσματα στις εξαγωγές τους.³³

Τα ΑΩ έδωσαν ώθηση στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία, ενίσχυσαν τις εξαγωγές και τις προοπτικές της και αναβάθμισαν το τεχνολογικό της επίπεδο με την μεταφορά τεχνογνωσίας. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, δημιούργησαν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να δημιουργηθούν στρατηγικές συνεργασίες μεταξύ Ελληνικών και ξένων εταιρειών που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στην παγκόσμια αμυντική βιομηχανία. Όμως η πολιτική που χαραχτηκε και ακολουθήθηκε δεν απέδωσε και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Ξεκινώντας από την αγορά των μαχητικών αεροσκαφών για την Πολεμική Αεροπορία το 1985, αναμφισβήτητα τα ΑΩ που προσφέρθηκαν τόσο από τις Αμερικανικές όσο και από τις Γαλλικές εταιρείες ήταν επωφελή για την χώρα μας. Όμως η πολιτική απόφαση για διάσπαση της παραγγελίας σε δύο χώρες και αγορές, αποτέλεσε βασικό τροχοπέδη για την μεγιστοποίηση των ωφελημάτων. Με δεδομένο ότι όσο μεγαλύτερη είναι μία παραγγελία, τόσο καλύτερα και αποδοτικότερα ΑΩ εξασφαλίζονται, για την εκάστοτε εγχώρια βιομηχανία και οικονομία, η συμφωνία καταδεικνύει έλλειψη προγραμματισμού και μια περιορισμένη σε στόχους οικονομική και αμυντική πολιτική καθώς αποκλείστηκε, σε μελλοντικό χρόνο, η δυνατότητα εγκατάστασης γραμμής παραγωγής αεροσκαφών στην χώρα μας. Η προμήθεια των ΤΟΜΠ και ΤΟΜΑ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ήταν εποικοδομητική και προέβλεπε και ρήτρες συμμόρφωσης στα ΑΩ, εν τούτοις θεωρήθηκε στο γενικό πλαίσιο της αδιαφανής. Ανάλογο ανεπιτυχές αποτέλεσμα είχε και η προμήθεια των φρεγατών για το Πολεμικό Ναυτικό, ωστόσο όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η αιτία της αποτυχίας του προγράμματος έγκειται στις αδυναμίες των εταιρειών ναυπήγησης και όχι στην δομή του εξοπλιστικού προγράμματος. Τέλος ως

33 Βρέττη Ανθούλα, όπως παραπάνω, σελ. 33-34

χαμένη ευκαιρία χαρακτηρίστηκε και η συμφωνία DICA με τις ΗΠΑ.³⁴ Η ίδρυση του γραφείου DICA στην Ουάσιγκτον πραγματοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990, σε περίοδο που το αρχικό κλίμα ενθουσιασμού είχε σαφώς μειωθεί. Παρά τις παραπάνω ευνοϊκές ρυθμίσεις, η Ελληνική πλευρά δε στάθηκε ικανή να εκμεταλλευθεί τις ευκαιρίες που παρουσιάστηκαν. Οι αρμόδιες υπηρεσίες, δεν μπόρεσαν να επεξεργασθούν και να προτείνουν κατάλληλα προγράμματα, μέσω των οποίων θα προωθούνταν οι εθνικοί στόχοι. Η Αμερικανική πλευρά, από τις επισκέψεις της στην χώρα μας, είχε διαπιστώσει ότι οι Ελληνικές εταιρείες είχαν την δυνατότητα αφομοίωσης νέων τεχνολογιών. Αντιθέτως, Ελληνική αποστολή δεν μετέβη ποτέ στις ΗΠΑ και το πρόγραμμα συμπαραγωγής προϊόντων έμεινε ημιτελές.

Είναι γεγονός ότι η υπογραφή συμβάσεων προμήθειας οπλικών συστημάτων, οι οποίες περιλαμβάνουν και την παροχή Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας. Στην περίπτωση της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα. Η αρχικά επιτυχημένη προσπάθεια των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων για τη δημιουργία κρατικών φορέων και αμυντικών βιομηχανιών σε μικρό χρονικό διάστημα (μικρότερο των δέκα ετών), υπό την εποπτεία των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Οικονομίας και Ανάπτυξης, δεν είχε θετική συνέχεια. Και αυτό οφειλόταν στην έλλειψη σταθερής και ενιαίας στρατηγικής για την ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας.

Ξεκινώντας από τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα, ο μικρός βαθμός εκμετάλλευσής τους αποδεικνύει μία άγνοια των πραγματικών δυνατοτήτων της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Η μη καταγραφή των παραγωγικών δυνατοτήτων της Ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας, οδήγησε σε αποδοχή ξένων προτάσεων για ΑΩ, που δεν ανταποκρίνονταν στις πραγματικές δυνατότητες των εγχώριων αμυντικών βιομηχανιών. Έτσι, εξοπλιστικά προγράμματα εγκαταλείφθηκαν με δική μας υπαιτιότητα, ενώ μειώθηκε το αντισταθμιστικό όφελος καθώς και η απόκτηση της σχετικής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας. Αυτό ήταν προς το συμφέρον των ξένων προμηθευτών, οι οποίοι εκτελούσαν τις ανατεθείσες συμβάσεις με μικρότερες γι' αυτούς επιβαρύνσεις.

Επιπρόσθετα, η παρέμβαση της κυβερνητικής εξουσίας στην στελέχωση και διοίκηση των κρατικών εταιρειών, από προσωπικό που δεν χαρακτηριζόταν ως

34 Αντωνάκης - Καρούζης Νικόλαος, όπως παραπάνω, σελ. 309

εξειδικευμένο στο αντικείμενο είχε ως αποτέλεσμα, την αποδιοργάνωση των επιχειρήσεων και τελικά την αποστελέχωσή τους από το προσωπικό που διέθετε υψηλή επιστημονική και τεχνική κατάρτιση. Για τον λόγο αυτό χαρακτηρίστηκε μία μη ορθολογική πολιτική στην παραγωγή, στις πωλήσεις και στις εξαγωγές του πολεμικού υλικού. Επιπρόσθετα, η πλήρης εξάρτηση των κρατικών εταιρειών από τις προμήθειες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, οι οποίες όμως ήταν αποσπασματικές και χωρίς προγραμματισμό, επέδρασαν αρνητικά στην παραγωγική τους οργάνωση και στο επίπεδο της ανταγωνιστικότητά τους. Για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, οι πωλήσεις των κρατικών εταιρειών αμυντικής βιομηχανίας, είχαν πτωτική πορεία. Η κάλυψη των σημαντικών ελλειμμάτων τους, από τον κρατικό προϋπολογισμό, είχε ως συνέπεια την οικονομική επιβάρυνση του Ελληνικού Δημοσίου.

3.3 Η Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική

Τον Μάρτιο του 2017, η Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων και Εξοπλισμών (ΓΔΑΕΕ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας εξέδωσε την Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική (ΕΑΒΣ), η οποία έχει ισχύ για 5 χρόνια και εκφράζει την βούληση της Πολιτικής ηγεσίας για την εγκαθίδρυση και διατήρηση μίας Εγχώριας Αμυντικής Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Βάσης (ΕΑΤΒΒ), συμπεριλαμβανομένων και μέτρων που αφορούν σε έρευνα και ανάπτυξη, σε κρίσιμους στρατηγικούς τομείς άμυνας και ασφάλειας, η οποία είναι αναγκαία για την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων ασφάλειας της χώρας, όπως είναι η ασφάλεια εφοδιασμού και η επιχειρησιακή αυτονομία των Ενόπλων Δυνάμεων σε περιόδους κρίσης, επιστράτευσης ή πολέμου.³⁵

Στην αρχή του κειμένου της ΕΑΒΣ ορίζεται η Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία (ΕΑΒΙ) ως το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών του αμυντικού τομέα, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς. Επιπλέον καθορίζει ότι σύμφωνα με το ΥΠΕΘΑ, αυτή σήμερα περιλαμβάνει περί τις 30 κατ' εξοχήν Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που απασχολούν περίπου 5.000 εργαζόμενους. Ορισμένες από τις επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται και στην παραγωγή μη στρατιωτικού εξοπλισμού όπως και προϊόντων διττής χρήσης. Πλην των

35 Βίτσας Δημήτριος, «Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική», Αθήνα, ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, 2017

εταιρειών Ε.Α.Σ, Ε.Α.Β και ΕΛ.Β.Ο, όπου κύριος μέτοχος είναι το Δημόσιο, οι υπόλοιπες είναι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα.

Σήμερα, η Ελληνική αμυντική βιομηχανία δεν μπορεί να καλύψει το σύνολο των απαιτήσεων των Ενόπλων Δυνάμεων. Ακόμα και στην περίπτωση που η εγχώρια αμυντική βιομηχανία αναπτυχθεί στο επίπεδο που θα μπορεί να καλύψει τις ανάγκες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, αυτές ως μέγεθος πελάτη είναι σχετικά μικρές και δεν μπορούν να εγγυηθούν την βιωσιμότητά της. Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας πρέπει να κινηθεί πάνω σε τρεις άξονες. Ο πρώτος είναι η κάλυψη των αναγκών των Ενόπλων Δυνάμεων με σύγχρονα υλικά από πλευράς τεχνολογίας και ποιότητας, στο καλύτερο δυνατό κόστος για τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο δεύτερος είναι η συμμετοχή των Ελληνικών εταιρειών σε συνεργατικά σχήματα με ξένες εταιρείες (clusters), για την καθιέρωσή τους στην παγκόσμια αλυσίδα εφοδιασμού και την προσέλκυση πελατών από το εξωτερικό. Τρίτος είναι ο προσανατολισμός σε προϊόντα και υπηρεσίες διττής χρήσης, τα οποία θα εξυπηρετούν τόσο στρατιωτικές εφαρμογές καθώς και γενικότερες εφαρμογές στον τομέα της ασφάλειας, όσο και εφαρμογές στον πολιτικό τομέα και στην καθημερινότητα.

Οι στόχοι της Εθνικής Αμυντικής και Βιομηχανικής Στρατηγικής είναι οι ακόλουθοι:³⁶

α. Η διασφάλιση της ανάπτυξης και διατήρησης της Εγχώριας Αμυντικής Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Βάσης (ΕΑΤΒΒ) μακροπρόθεσμα.

β. Η ενίσχυση του ρόλου της σε συγκεκριμένους κρίσιμους τομείς προτεραιότητας που άπτονται των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας όπως αυτά προσδιορίζονται από την ασφάλεια εφοδιασμού, την επιχειρησιακή αυτονομία και τη δυνατότητα απόκτησης επιχειρησιακών πλεονεκτημάτων από τις Ένοπλες Δυνάμεις.

γ. Η ενίσχυση των προοπτικών βιωσιμότητας της ΕΑΤΒΒ, μέσω της ενίσχυσης της εξωστρέφειας και του παραγωγικού προσανατολισμού της και σε προϊόντα διττής χρήσης καθώς και σε μη-στρατιωτικά προϊόντα και υπηρεσίες με κοινή ερευνητική, τεχνολογική και βιομηχανική βάση με προϊόντα στρατιωτικής εφαρμογής.

Η ΕΑΤΒΒ δύναται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εν γένει ανάπτυξη της χώρας, διότι μέσω αυτής επιδιώκεται η διοχέτευση στην εγχώρια οικονομία μεγάλων

36 ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική», Αθήνα, 2017, σελ. 3

ποσών από τις αμυντικές δαπάνες, καθώς και η επαύξηση της απασχόλησης, γεγονός που θα επηρεάσει ένα τεράστιο εθνικό θέμα, που αφορά στην παραμονή στη χώρα, των νέων επιστημόνων και εξειδικευμένων τεχνικών.

Οι σημερινές παραγωγικές δυνατότητες της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας περιλαμβάνουν τα εξής:³⁷

α. Την παραγωγή ατομικού ιματισμού, φόρτου και εξάρτυσης μάχης, συμπεριλαμβανομένου του ειδικού ιματισμού προστασίας από ΧΒΡΠ απειλές.

β. Την κατασκευή φορητών οπλικών συστημάτων.

γ. Την παραγωγή συστημάτων ενεργητικής και παθητικής προστασίας.

δ. Την κατασκευή πυρομαχικών και την παροχή υπηρεσιών αδρανοποίησής τους.

ε. Την παροχή υπηρεσιών διασύνδεσης - διαλειτουργικότητας οπλικών συστημάτων.

στ. Την κατασκευή, συντήρηση και επισκευή, τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση στρατιωτικών οχημάτων, αμαξωμάτων και ρυμουλκούμενων οχημάτων, συμπεριλαμβανομένων και ειδικών οχημάτων.

ζ. Την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία, Κινητών Νοσοκομείων Εκστρατείας, Μαγειρείων, Αρτοποιείων και λοιπών Κινητών Εφαρμογών Εκστρατείας.

η. Την ναυπήγηση και τον εκσυγχρονισμό πολεμικών πλοίων και λοιπών πλωτών μέσων.

θ. Την παραγωγή ηλεκτρονικών εξαρτημάτων για αμυντικό υλικό.

ι. Την κατασκευή δομικών μερών Α/Φ, λοιπών ανταλλακτικών, την επισκευή και συντήρηση κινητήρων Α/Φ και την συντήρηση και εργοστασιακού επιπέδου επισκευή Α/Φ, Ε/Π και υποσυστημάτων τους.

ια. Την παραγωγή μηχανολογικών - μηχανουργικών απαρτίων εξαρτημάτων και ανταλλακτικών τεχνικού αμυντικού υλικού ποικίλης φύσεως.

ιβ. Την παραγωγή συσσωρευτών πάσης φύσεως και λοιπού ηλεκτρολογικού και ηλεκτρομηχανολογικού υλικού.

ιγ. Την ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων διοίκησης και ελέγχου, πληροφοριακών συστημάτων, ασφαλών ή και ανθεκτικών τηλεπικοινωνιακών

37 ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική», Αθήνα, 2017, σελ. 5-6

συστημάτων για αμυντική χρήση και συναφών συστημάτων εκπαίδευσης και προσομοίωσης, Ηλεκτρονικού Πολέμου και κρυπτογραφικών συστημάτων.

ιδ. Την κατασκευή οπτικών, ηλεκτροοπτικών, οπτοηλεκτρονικών συστημάτων ενίσχυσης φωτός και θερμικής απεικόνισης και παρατήρησης.

ιε. Την ανάπτυξη λογισμικού αμυντικού τομέα.

ιστ. Την κατασκευή συστημάτων ατομικής εκπαίδευσης.

ιζ. Την ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής ενέργειας υβριδικής τεχνολογίας.

Στην σημερινή δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, η βιωσιμότητα της Ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας τίθεται υπό υπαρκτό κίνδυνο. Ο προϋπολογισμός του ΥΠΕΘΑ για εξοπλιστικά προγράμματα έχει μειωθεί αισθητά, με αποτέλεσμα να έχει μειωθεί και το ποσό που μπορεί να διατεθεί στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία. Επιπρόσθετα, η συνολική δημοσιονομική πολιτική που εξασκείται σήμερα στη χώρα δυσκολεύει την πραγματοποίηση επενδύσεων σε βιομηχανικές μονάδες. Η όλη κατάσταση ευνοεί την μετανάστευση στο εξωτερικό, εξειδικευμένου επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού, το οποίο δύναται να παράγει και να αφομοιώσει καινοτόμες ιδέες και εξελίξεις. Πλέον της οικονομικής κρίσης, έχει μεταβληθεί και το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις προμήθειες στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, στο πλαίσιο εναρμόνισης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινοτική νομοθεσία.

Στην ΕΕ, το καθεστώς της άμυνας ορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το άρθρο 346 της Ενοποιημένης Απόδοσης της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

α. Κανένα κράτος μέλος δεν υποχρεούται να παρέχει πληροφορίες, τη διάδοση των οποίων θεωρεί αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του.

β. Κάθε κράτος μέλος δύναται να λαμβάνει τα μέτρα που θεωρεί αναγκαία για την προστασία ουσιωδών συμφερόντων της ασφαλείας του, που αφορούν την παραγωγή ή εμπορία όπλων, πυρομαχικών και πολεμικού υλικού. Τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να αλλοιώνουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς σχετικά με τα προϊόντα που δεν προορίζονται για στρατιωτικούς ειδικά σκοπούς.³⁸

38 Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>

Τα κράτη - μέλη κατέφευγαν ιδιαίτερα συχνά στην χρήση των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 346 της ΣΛΕΕ, καθιστώντας κανόνα καταστάσεις και νομικές αποκλείσεις που θα έπρεπε να είναι η εξαίρεση. Έτσι ξεκίνησε μια νομοπαραγωγική διαδικασία, η οποία κορυφώθηκε με την ψήφιση της Οδηγίας 2009/81/ΕΚ, σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας. Η Οδηγία είχε ως σκοπό την δημιουργία ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου, που θα επιτρέπει στα κράτη - μέλη να εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο, χωρίς να διακυβεύονται τα ουσιώδη συμφέροντα της ασφάλειάς τους, αποφεύγοντας όμως να καταφεύγουν κατά εξακολούθηση και κατά παράβαση του πνεύματος και της ουσίας του άρθρου 346 της ΣΛΕΕ.³⁹

Η παραπάνω Οδηγία εκδόθηκε στο πλαίσιο Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ, η οποία μέσω πολιτικών και οργανισμών που έχει θεσπίσει, όπως η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (Permanent Structured Cooperation - PESCO) και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (European Defense Agency - EDA), έχει θέσει ως στόχο την όσο το δυνατό ευρύτερη ενοποίηση της Ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, προκειμένου να καλύψει την διαφορά ανταγωνιστικότητας με την Αμερικανική αμυντική βιομηχανία. Ενσωματώθηκε στην Ελληνική νομοθεσία με τον Νόμο 3978/2011 (ΦΕΚ 137Α) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/ΕΚ». Δυστυχώς οι προβλέψεις της, δεν ευνοούν την ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Ειδικότερα.⁴⁰

α. Ο νόμος **κατάργησε την Εγχώρια Βιομηχανική Συμμετοχή (ΕΒΣ), την Ελληνική Προστιθέμενη Αξία (ΕΠΑ) και τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα (ΑΩ)**. Με τον τρόπο αυτό οι προμήθειες αμυντικού υλικού από το εξωτερικό αποσυνδέονται από την υποχρέωση μεταφοράς τεχνολογίας/τεχνογνωσίας στη χώρα, στερώντας έτσι την σημαντικότερη πηγή (για χώρες όπως η Ελλάδα) για την ανάπτυξη και διατήρηση ΕΑΤΒΒ.

β. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2009/81/ΕΚ, η ανάθεση έργου στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία, **εκτός αιτιολογημένων εξαιρέσεων για λόγους**

39 Militaire, όπως παραπάνω

40 ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική», Αθήνα, 2017, σελ. 6-7

προστασίας ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας, είναι δυνατή μόνο μέσω διεθνών διαγωνιστικών διαδικασιών, πρόβλεψη που περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα συμμετοχής της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας στις προμήθειες των ΕΔ.

γ. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Οδηγία παρέχει την δυνατότητα στους Κύριους Αναδόχους, να επιλέγουν τους υποκατασκευαστές και το είδος του έργου που θα τους αναθέτουν με **οικονομοτεχνικά κριτήρια και μόνο**. Αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερη συγκέντρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στις χώρες που σήμερα ήδη συγκεντρώνουν πάνω από το 85% της Ευρωπαϊκής παραγωγής αμυντικού υλικού, όπως η Αγγλία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Σουηδία, η Ιταλία και η Ισπανία.

Η ΕΑΒΣ αναγνωρίζει ότι η Ελληνική αμυντική βιομηχανία έχει σοβαρές αδυναμίες αλλά διακρίνει και υπάρχουσες δυνατότητες. Οι υστερήσεις της οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο μοντέλο ανάπτυξής της, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αλλά και στο γενικότερο επίπεδο που βρίσκεται η Ελληνική βιομηχανία, η οποία δεν διαθέτει μεγάλες και οικονομικά εύρωστες βιομηχανικές μονάδες οι οποίες να επενδύουν μεγάλα ποσά στις υποδομές και στην έρευνα. Επιπλέον, οι κοντόφθαλμες πολιτικές των προηγούμενων χρόνων συνεχίζουν να την ταλαιπωρούν. Για τα οπτικά συστήματα που προμηθεύτηκαν παλαιότερα οι ΕΔ και δεν είχε ληφθεί μέριμνα για την εν συνεχεία υποστήριξή τους σε ανταλλακτικά (Follow on Support - FOS), πέραν των προβλημάτων που δημιούργησαν και συνεχίζουν να δημιουργούν στις ΕΔ, αποστερούν παραγωγικό έργο και κέρδη από τις εγχώριες εταιρείες του κλάδου. Τέλος και σε συνδυασμό με τα παραπάνω, οι Ελληνικές εταιρείες έχουν επικεντρωθεί στο υποκατασκευαστικό έργο και στην παροχή υπηρεσιών, τα οποία δεν παρέχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων πρωτογενών προϊόντων και την δυνατότητα συμμετοχής σε διεθνή συνεργατικά σχήματα συμπαραγωγής προϊόντων. Βέβαια η τελευταία αδυναμία είναι ταυτόχρονα και πλεονέκτημα. Οι Ελληνικές εταιρείες για χρόνια εκτελούσαν υποκατασκευαστικό έργο και πρόσφεραν υπηρεσίες στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, αλλά και σε άλλες χώρες. Αυτή η εμπειρία τους και η τεχνογνωσία που έχουν αποκομίσει στην εφαρμογή των διεθνών προτύπων, η οποία είναι απολύτως απαραίτητη στην εκτέλεση των προμηθειών αμυντικού υλικού, είναι δυνατό να προσδώσει προβάδισμα για την συμμετοχή σε διεθνή συνεργατικά σχήματα, έναντι ξένων λιγότερο έμπειρων εταιρειών.

3.4 Μελλοντικές Προοπτικές για την Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία

Στη σημερινή δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση της Χώρας η Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία βρίσκεται σ' ένα κρίσιμο σημείο. Από τη μία αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις και δυσκολίες, τόσο από εσωτερικούς όσο και από εξωτερικούς παράγοντες, αλλά από την άλλη έχει στη διάθεσή της ευκαιρίες οι οποίες εφόσον εκμεταλλευτούν θα οδηγήσουν στη σημαντική εξέλιξή της.

Η πρόκληση από το εσωτερικό προέρχεται από τον συνεχώς τα τελευταία χρόνια, μειούμενο προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Συγκεκριμένα το 2009 ο προϋπολογισμός του ΥΠΕΘΑ ανερχόταν σε 6,523 δισεκατομμύρια Ευρώ. Το 2019 το ποσό του προϋπολογισμού μειώθηκε στα 3,319 δισεκατομμύρια Ευρώ, ενώ για το 2020 δεν θα μεταβληθεί σημαντικά. Ένα ποσοστό από τον συνολικό προϋπολογισμό, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως αναπτυξιακός, χρησιμοποιείται για την χρηματοδότηση εξοπλιστικών προγραμμάτων, καθώς και για την έρευνα και την ανάπτυξη. Το 2009 το ποσό του αναπτυξιακού προϋπολογισμού του ΥΠΕΘΑ ανερχόταν σε 2,2 δισεκατομμύρια Ευρώ. Αντίθετα το 2019, το αντίστοιχο ποσό είναι 530 εκατομμύρια.⁴¹ Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ακόμα και με τον υφιστάμενο προϋπολογισμό του ΥΠΕΘΑ, η Ελλάδα τηρεί την 1^η Κατευθυντήρια Οδηγία του NATO για τη διάθεση από τα κράτη - μέλη της Συμμαχίας, ποσοστού 2% επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε Αμυντικές Δαπάνες. Για το έτος 2019 η εκτίμηση της Συμμαχίας είναι ότι θα κυμανθεί στο ποσοστό του 2,24%.⁴² Η δέσμευση αυτή υποδηλώνει το δείκτη συνεισφοράς των κρατών - μελών στη συλλογική άμυνα, την αξιοπιστία και την πολιτική δέσμευση. Αντίθετα δεν επιτυγχάνει την εκπλήρωση της 2^{ης} Κατευθυντήριας Οδηγίας του NATO, η οποία καθορίζει ότι οι δαπάνες για την απόκτηση και προμήθεια εξοπλισμού και υποδομών θα πρέπει να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 20% του συνόλου των Αμυντικών Δαπανών. Η εκτίμηση της Συμμαχίας είναι ότι το ποσοστό αυτό για το έτος 2019 για τη χώρα μας Ελλάδα θα ανέλθει στο 12,5%. Στόχος της Οδηγίας είναι η αντιμετώπιση του κινδύνου απαρχαίωσης του στρατιωτικού υλικού, η αύξηση της διαλειτουργικότητας - συμβατότητας μεταξύ των οπλικών συστημάτων και η διατήρηση της τεχνολογικής υπεροχής έναντι κάθε δυνητικής

⁴¹ Ισοζύγιο Στρατιωτικής Ισχύος, «Αμυντικές Δαπάνες» διαθέσιμο στο <https://isozygio.wordpress.com/2019/11/23/amyntikes-dapanes/>

⁴² NATO, «Defence Expenditure of NATO Countries (2012-2019)», 25 Ιουνίου 2019, διαθέσιμο στο https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf

απειλής. Έτσι γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η διαθέσιμη κρατική πηγή χρηματοδότησης των εταιρειών της EABI, δεν επαρκεί για να διασφαλίσει τη βιωσιμότητά τους. Σε κάθε περίπτωση και παρά τη δύσκολη πραγματικότητα, τα εξοπλιστικά προγράμματα δεν σταματούν. Ως τέτοιο παράδειγμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί, το πρόσφατα εγκεκριμένο από το Ελληνικό Κοινοβούλιο πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των Α/Φ F-16 της Πολεμικής Αεροπορίας, από Block 52+ σε Viper. Το πρόγραμμα θα κοστίζει πάνω από 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια και η εγχώρια βιομηχανία θα διασφαλίσει έργο εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων από την ενεργό συμμετοχή της στο πρόγραμμα. Στην EAB η οποία θα είναι ο κύριος υποκατασκευαστής θα δημιουργηθούν 300 νέες θέσεις εργασίας, ενώ η ολοκλήρωση του προγράμματος απαιτεί την δημιουργία νέων υποδομών και τεχνολογιών.⁴³

Ο κίνδυνος από το εξωτερικό είναι οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο βασικό νόμο που διέπει τις προμήθειες αμυντικού υλικού, τον 3978/2011. Η κατάργηση της Εγχώριας Βιομηχανικής Συμμετοχής η οποία υπολογίζεται επί της αξίας των υλικών στην κατασκευή των οποίων συμμετέχει η εγχώρια βιομηχανία, της Ελληνικής Προστιθέμενης Αξίας η οποία είναι η αξία που προστίθεται από την εγχώρια βιομηχανία κατά την κατασκευή - μεταποίηση - συναρμολόγηση υλικών ή την παροχή υπηρεσιών, καθώς και των Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων, που αποτελούσαν σημαντική παράμετρο για τη βιωσιμότητα της EABI και τη μεταφορά τεχνογνωσίας στη χώρα μας, δημιουργεί πλέον ένα δυνητικά αβέβαιο περιβάλλον για τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων του κλάδου. Για να ξεπεραστεί το εμπόδιο αυτό σε περίπτωση συμφωνίας για προμήθεια αμυντικού υλικού, θα πρέπει η Ελληνική Κυβέρνηση με σοβαρά επιχειρήματα να επικαλεστεί το Άρθρο 346 της ΣΛΕΕ και να πείσει τους εταίρους μας στην ΕΕ, ώστε στην εν λόγω συμφωνία να προβλέπεται Εγχώρια Βιομηχανική Συμμετοχή για την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων εθνικής ασφάλειας της Χώρας. Προμήθειες που αφορούν ασφάλεια επικοινωνιών και κυβερνοχώρου, Ηλεκτρονικό Πόλεμο, συστήματα επιτήρησης και Διοίκησης και Ελέγχου, καθώς και ανάπτυξης λογισμικού και εφαρμογών, είναι τομείς που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε.

⁴³ Καθημερινή, «Lockheed Martin: Η αναβάθμιση των F-16 θα κοστίζει 1,528 δισ. δολάρια», 16 Σεπτεμβρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/1042829/gallery/epikairothta/ellada/lockheed-martin-h-anava8mish-twn-f-16-8a-kostisei-1528-dis-dolaria>

Ευκαιρία για την EABI αποτελεί η συμμετοχή της Ελλάδας στη ΚΠΙΑΑ της ΕΕ και στους μηχανισμούς που αυτή έχει δημιουργήσει για την υλοποίησή της, τη PESCO και τον EDA. Η χώρα μας συμμετέχει σε αρκετά προγράμματα της PESCO και σε κάποια απ' αυτά είναι επικεφαλής. Η ΕΕ με τις πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει, έχει σκοπό να ενθαρρύνει και να ενεργοποιήσει την αμυντική συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται ευκαιρίες για τη συμμετοχή Ελληνικών αμυντικών εταιρειών σε βιομηχανικές συνεργατικά σχήματα (clusters) με ξένες εταιρείες από τεχνολογικά προηγμένα κράτη, τα οποία θα αναλάβουν την υλοποίηση των προγραμμάτων της PESCO. Η χρηματοδότηση θα παρέχεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (European Defence Fund - EDF), το οποίο ξεκίνησε το 2017 και σταδιακά οι διαθέσιμοι πόροι του αυξάνονται. Γίνεται κατανοητό ότι η συμμετοχή των Ελληνικών αμυντικών βιομηχανιών σε ευρωπαϊκά προγράμματα είναι καθοριστικής σημασίας για το μέλλον τους.

Επιπλέον, η παρούσα δημοσιονομική συγκυρία αναγκάζει τις Ελληνικές εταιρείες αμυντικού υλικού, να μην θεωρούν τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις ως κύριο και σε αρκετές περιπτώσεις αποκλειστικό πελάτη τους και αυτό θεωρείται ως ευκαιρία του κλάδου. Από την εσωστρέφεια στην εγχώρια αγορά κατά τις δεκαετίες του 1990 και 2000, η Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία μεταπίπτει σε ένα καθεστώς εξωστρέφειας που απευθύνεται στις ξένες αγορές. Έχει γίνει πια κατανοητό ότι η Ελληνική αγορά είναι περιορισμένη και δεν μπορεί τις στηρίζει. Στο θέμα αυτό ενδιαφέροντα στοιχεία προσφέρει ο Ελληνικός Κατάλογος Αμυντικών Εταιρειών 2019 (Hellenic Defence Industries Catalogue - HELDIC 2019). Στον κατάλογο αυτό συμπεριλαμβάνονται 51 εταιρείες κατασκευής αμυντικού υλικού. Από τη μελέτη του διαπιστώνεται ότι αρκετές, για τα δεδομένα της χώρας, εταιρείες δεν συνεργάζονται με τις Ένοπλες Δυνάμεις ή τα Σώματα Ασφαλείας στην Ελλάδα, αλλά αποκλειστικά με πελάτες στο εξωτερικό.⁴⁴ Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει τις 31 εταιρείες που περιέχονται στο Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (Πίνακας 2) και σύμφωνα με το ΥΠΕΘΑ αποτελούν την Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία, αλλά επιπλέον 20 εταιρείες οι οποίες κατασκευάζουν κυρίως προϊόντα διττής χρήσης, τα οποία εξάγουν στο εξωτερικό. Η απεξάρτηση από την εγχώρια αγορά και η στροφή προς τις αγορές του εξωτερικού υπό συνθήκες πλήρους

⁴⁴ ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «HELDIC 2019» διαθέσιμο στο http://www.gdae.mil.gr/sites/default/files/2019-04/HELDIC_2019.pdf

ανταγωνιστικότητας είναι δυνατή για τις Ελληνικές αμυντικές εταιρείες. Διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στον υποκατασκευαστικό τομέα και στην εφαρμογή διεθνών προτύπων και σε συνδυασμό με το υψηλά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό της χώρας μας είναι σε θέση να αναγνωριστούν στη διεθνή αγορά εξοπλισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - Επίλογος

4.1 Μελλοντικές Προοπτικές Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας

Οι μελλοντικές προοπτικές της Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας είναι άμεσα συνυφασμένες με την πορεία της Τουρκικής οικονομίας. Πολλά γράφονται και λέγονται τον τελευταίο καιρό, για την βιωσιμότητα της Τουρκικής οικονομίας. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην ισοτιμία Δολαρίου - Τουρκικής Λίρας που επηρεάζει τις δανειακές υποχρεώσεις τόσο του κρατικού, όσο και του ιδιωτικού τομέα, καθώς οι πληρωμές είναι σε συνάλλαγμα, ενώ τα έσοδα στο εγχώριο νόμισμα. Μία από τις προϋποθέσεις της παρούσας εργασίας είναι ότι η Τουρκική οικονομία, αν δεν βελτιωθεί, τουλάχιστον θα παραμείνει στα τρέχοντα επίπεδα. Λαμβάνοντας υπόψη πληροφορίες από ανοικτές πηγές, το πλαίσιο της υπόθεσης παραμένει. Από πλευράς οικονομίας, για το έτος 2019, η Τουρκία κατατάσσεται στην 19^η οικονομία παγκοσμίως, ενώ για το έτος 2024, προβλέπεται να είναι στην 17^η θέση. Στον ίδιο πίνακα για το 2019, η Ελλάδα είναι στην 52^η θέση, ενώ για το 2024 προβλέπεται να είναι στην 53^η.⁴⁵

Η οικονομία και η στρατιωτική ισχύς, συνιστούν τους βασικούς πυλώνες στους οποίους βασίζεται η εθνική στρατηγική ενός κράτους. Η δυνατότητα διάθεσης πόρων στην παραγωγή στρατιωτικής ισχύος από μέρος ενός κράτους, είναι συνάρτηση της υλικής βάσης, της οικονομίας του. Όσο οικονομικά πιο εύρωστη είναι μία χώρα, τόσο περισσότερους πόρους μπορεί να διαθέσει στην παραγωγή στρατιωτικής δύναμης. Η οικονομία είναι η πηγή από όπου αντλείται η καύσιμος ύλη που κινεί τις στρατιωτικές μηχανές.⁴⁶ Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, την άποψη αυτή συμμερίζεται απόλυτα και

45 List of Countries by Projected GDP, διαθέσιμο στο <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp.php>

46 Χρήστος Κόλλιας, «Άμυνα και οικονομία: μία διαχρονικά δύσκολη σχέση για την Ελλάδα» διαθέσιμο στο <https://ergopolis.econ.uth.gr/images/booklibrarydata/%CE%BA%CE%9F%CE%B9%CE%94%CE%91-2018-7.pdf>

εξέφρασε στο βιβλίο του ο Αχμέτ Νταβούτογλου, ο οποίος σημειώνει ότι «Στο θέμα της αμυντικής βιομηχανίας, το σημαντικότερο στοιχείο είναι η οικονομική δυνατότητα».

Η Τουρκική κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να αναπτύξει περαιτέρω την εγχώρια αμυντική βιομηχανία της χώρας.⁴⁷ Και υπάρχουν τρεις σοβαροί λόγοι, για τους οποίους η Τουρκία επεκτείνει τον συγκεκριμένο τομέα. Ο πρώτος λόγος είναι, η εξοικονόμηση χρημάτων και η τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η Τουρκία διατηρεί τη δεύτερη μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη στο ΝΑΤΟ μετά τις ΗΠΑ, η οποία όμως απαιτεί σημαντικές επενδύσεις στον εξοπλισμό. Η ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας για την παραγωγή του υλικού των ΤΕΔ, θα απέτρεπε την εκροή σημαντικών κεφαλαίων στο εξωτερικό για την αγορά στρατιωτικού υλικού αλλά παράλληλα θα συνέβαλλε στην ανάπτυξη του εγχώριου βιομηχανικού τομέα και της οικονομίας γενικότερα. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι μέσω του κλάδου, η Τουρκία ελπίζει να ενισχύσει την αυτάρκεια και την ανεξαρτησία της. Αρκετές φορές στο παρελθόν έχουν απορριφθεί από Νατοϊκές κυβερνήσεις, πωλήσεις οπλικών συστημάτων προς την Τουρκία, λόγω της συμπεριφοράς της σε διάφορα θέματα. Ως εκ τούτου, η μείωση της εξάρτησης της χώρας από τις εισαγωγές όπλων, έχει καταστεί κρίσιμη για την Άγκυρα. Τέλος, ο τρίτος λόγος είναι ότι η Τουρκία επιδιώκει να ενισχύσει τις εξαγωγές των οπλικών της συστημάτων. Εκτός από τα προφανή οικονομικά οφέλη, οι πωλήσεις όπλων είναι ένας βασικός τρόπος με τον οποίο η Άγκυρα μπορεί να αναπτύξει στενές και μακροχρόνιες σχέσεις με τους πελάτες της, με προσδοκίες για καλύτερες σχέσεις συνολικά. Στα παραπάνω έρχεται ως επιβεβαίωση η άποψη του Προέδρου Ερντογάν, η οποία είναι απλή: «Η Τουρκία δεν μπορεί να γίνει μια μεγάλη περιφερειακή δύναμη χωρίς στρατιωτική ισχύ, αλλά ταυτόχρονα δεν μπορεί να εμπιστευτεί τους προμηθευτές όπλων από την Δύση. Ως εκ τούτου, η Τουρκία πρέπει να στηριχθεί στις δικές της δυνατότητες για την ανάπτυξη οπλικών συστημάτων».⁴⁸

Βασικός στόχος λοιπόν του στρατηγικού σχεδιασμού της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας είναι η μικρότερη δυνατή εξάρτηση των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων από εξωτερικούς προμηθευτές. Η πολιτική και η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας συνεχώς τονίζουν την ανάγκη απεξάρτησης των εξοπλιστικών αναγκών της χώρας από

47 Stratfor, «Turkey Builds a Military-Industrial Complex to Match Its Ambitions», διαθέσιμο στο <https://worldview.stratfor.com/article/turkey-builds-military-industrial-complex-match-its-ambitions>

48 Burak Bekdil, «Don't Believe the Hype about Turkey's Weapons Industry», 27 Μαΐου 2017, Middle East Forum, διαθέσιμο στο <https://www.meforum.org/6719/dont-believe-the-hype-about-turkey-weapons>

προμηθευτές του εξωτερικού, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως μοχλός άσκησης πιέσεων για πολιτικές παραχωρήσεις εκ μέρους της Τουρκικής κυβέρνησης. Η παραπάνω αντίληψη αποτελεί και βασική παρακαταθήκη των αρχών του Κεμάλ Ατατούρκ, ο οποίος κατά της ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, στόχευε στην εξασφάλιση της αυτάρκειας, χωρίς τη βοήθεια ξένου κεφαλαίου.

Την δεκαετία του 1980, η εξάρτηση από εξωτερικούς προμηθευτές στην υλοποίηση των εξοπλιστικών προγραμμάτων, ανερχόταν στο 90%. Το 2002 επί συνόλου 66 εξοπλιστικών προγραμμάτων μειώθηκε στο 80%, το 2007 σε 165 προγράμματα έφτανε στο 41,6%, ενώ το 2011 επί 288 εξοπλιστικών προγραμμάτων αυξήθηκε και ανερχόταν στο 54%. Το 2017, επί συνόλου 553 εξοπλιστικών προγραμμάτων, αυτή μειώθηκε στο 35%.⁴⁹ Για το διάστημα 2020-2021, ως στόχος τέθηκε περαιτέρω μείωση της εξάρτησης στο 20%, ενώ για το 2023, η Τουρκική ηγεσία επιθυμεί την πλήρη απεξάρτηση από εξωτερικούς προμηθευτές. Για τον λόγο αυτό, η Τουρκική πολεμική βιομηχανία συμμετέχει ενεργά και με σταδιακά αυξανόμενους ρυθμούς για την υλοποίηση του παραπάνω στόχου.

Για να επιτευχθεί ο στόχος της ανάπτυξης της αμυντικής βιομηχανίας απαιτείται πολιτική βούληση, στρατηγικός σχεδιασμός, τεχνολογική ικανότητα, χρηματοδότηση και ανταποδοτικό όφελος.

Όσο αφορά την πολιτική βούληση, αυτή πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Η παρουσία του Αχμέτ Νταβούτογλου σε κρίσιμες κυβερνητικές θέσεις επί σειρά ετών, με τις απόψεις του για μία ισχυρή εγχώρια βιομηχανία, όπως καταγράφονται στο βιβλίο του και αναφέρθηκαν παραπάνω, αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο. Επιπλέον μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2016 στην Τουρκία, ο Πρόεδρος της Τουρκίας είναι ο Πρόεδρος του Ανώτατου Συντονιστικού Συμβουλίου Αμυντικής Βιομηχανίας και της Εκτελεστικής Επιτροπής Αμυντικής Βιομηχανίας, μηχανισμών οι οποίοι χαράσσουν και εκτελούν την γενική στρατηγική στα θέματα προμήθειας οπλικών συστημάτων.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός αποδεικνύεται από την θεσμική ύπαρξη του Υφυπουργείου Αμυντικής Βιομηχανίας από το 1985, με σκοπό υπέρθεωσ την ανάπτυξη της εγχώριας πολεμικής βιομηχανίας και επιχειρησιακό πλαίσιο τις αποφάσεις των προαναφερθέντων οργάνων.

49 Μηνάγιας Χρήστος, «Τουρκία - Αναθεωρητισμός και Συγκρούσεις», σελ. 93

Η τεχνολογική ικανότητα επιτυγχάνεται με την επαύξηση της κατάρτισης του προσωπικού που απασχολείται στον κλάδο της πολεμικής βιομηχανίας, στις τεχνολογικές εξελίξεις. Η επαύξηση αυτή μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω περαιτέρω εκπαίδευσης - επιμόρφωσης, είτε μέσω μεταφοράς τεχνογνωσίας από πιο τεχνολογικά εξελιγμένο συνεργάτη. Στο πρώτο κομμάτι, η Τουρκία διαθέτει το TÜBİTAK, του οποίου ένας σκοπός είναι η ανάπτυξη επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής και η δημιουργία επιστημονικής και τεχνολογικής κουλτούρας. Μέσω των Ιδρυμάτων που διαχειρίζεται, προωθεί την έρευνα και την ανάπτυξη καθώς και τις συνέργειες μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και βιομηχανικών μονάδων. Στο δεύτερο κομμάτι, ο «συνεργάτης - κλειδί» στην ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας είναι η Νότιος Κορέα,⁵⁰ η οποία και έχει προωθήσει τεχνογνωσία στην Τουρκία και συμμετέχει σε συμπαραγωγές οπλικών συστημάτων μαζί της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρμα μάχης ALTAY. Οι σχέσεις των δύο χωρών έχουν αναπτυχθεί σε πολιτικό, οικονομικό, εμπορικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, πραγματοποιούνται αντίστοιχα κοινά συνέδρια και ημερίδες ενώ από το 2006 αποφασίσθηκε η διεξαγωγή ετήσιων συναντήσεων με σκοπό τη στρατιωτική συνεργασία και τη συνεργασία σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας. Επισημαίνεται ότι στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, η Τουρκία έχει αντίστοιχη σχέση με το Πακιστάν, που είναι πυρηνική δύναμη.

Η χρηματοδότηση παρέχεται το Ταμείο Υποστήριξης Αμυντικής Βιομηχανίας, που συστήθηκε γι' αυτό τον σκοπό, τη σύσταση μιας σύγχρονης αμυντικής βιομηχανίας στην Τουρκία. Το Ταμείο υπάγεται στο Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας, είναι σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας και έχει στη διάθεσή του αρκετούς πόρους. Ενδεικτικά αναφέρονται, η επιχορήγηση 2% από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Άμυνας, ειδικός φόρος επί των πωλήσεων καπνού και οιοπνευματωδών ποτών, τα συνολικά κρατικά έσοδα από τυχερά παιχνίδια και λαχεία, ποσοστό 10% από τη φορολογία καυσίμων, τα χρήματα που συλλέγονται από ιδρύματα που λειτουργούν με στόχο την ενίσχυση των Ενόπλων Δυνάμεων (TSK Guclendinne Vakfi), το ποσό που μεταφέρεται με απόφαση της Κυβέρνησης από άλλα ταμεία, τα περιουσιακά στοιχεία και τις επενδύσεις του Ταμείου, το ποσό που συγκεντρώνεται από την εξαγορά της

50 Μηνάγιας Χρήστος, όπως παραπάνω, σελ. 127

στρατιωτικής θητείας, ποσοστό 5% από το φόρο εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, δωρεές και τέλος κεφάλαια από τον κρατικό προϋπολογισμό, εάν απαιτηθεί.

Το ανταποδοτικό όφελος είναι οι πωλήσεις των προϊόντων, είτε στην εσωτερική αγορά, είτε στο εξωτερικό. Η μεγαλύτερη αγορά της Τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας είναι η ίδια η Τουρκική κυβέρνηση. Σε ετήσια βάση, το ποσό που διατίθεται για τις Ένοπλες Δυνάμεις, τόσο σε ποσοστό του προϋπολογισμού, όσο και ποσοστιαία, βαίνει συνεχώς αυξανόμενο. Το 2016 ήταν 5,38%, το 2017 ήταν 6,01% και το 2018 ανήλθε στο 7,14% που αντιστοιχεί σε 11.662.132.334 Ευρώ.⁵¹ Η εγχώρια παραγωγή καλύπτει το 80% των αναγκών του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας και το 60% του Πολεμικού Ναυτικού.⁵² Στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού τους οι ΤΕΔ προσθέτουν δυνατότητες που δεν είχαν ποτέ πριν, αλλά κινούνται για να αντικαταστήσουν τα μεγάλα αποθέματα εξοπλισμού την της εποχής του Ψυχρού Πολέμου.⁵³

Όσο αφορά τις εξαγωγές, στην αρχή του 2019, ο αρμόδιος για την αμυντική βιομηχανία Υφυπουργός Άμυνας, δήλωσε πως «οι Τουρκικές εξαγωγές άμυνας και πολιτικής αεροπορίας για το 2018, διαμορφώθηκαν 17% υψηλότερα σε σχέση με το 2017, φθάνοντας το ποσό των 2,035 δισεκατομμυρίων δολαρίων».⁵⁴ Ο μεγαλύτερος αγοραστής των Τουρκικών αμυντικών προϊόντων είναι οι ΗΠΑ, δαπανώντας ετησίως περί τα 600 εκατομμύρια Ευρώ και καταλαμβάνοντας το ένα τρίτο των εξαγωγικών συμφωνιών του τομέα. Ακολουθούν η Γερμανία, η Μαλαισία, το Αζερμπαϊτζάν, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Τυνησία, το Πακιστάν, το Μπαχρέιν και το Τουρκμενιστάν. Τον τελευταίο χρόνο, μάλιστα, μετά τη ρήξη των σχέσεων της Τουρκίας με χώρες της Ευρώπης και τις ΗΠΑ, σε πολιτικό επίπεδο και όχι τόσο σε εμπορικό, παρατηρείται ένα μεγάλο διπλωματικό άνοιγμα προς τη Μέση Ανατολή και προς νέες αγορές. Λόγω πολιτισμικών και παραδοσιακών δεσμών με τη Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία, το Πακιστάν και τη Μαλαισία, πλέον αυτές οι περιφέρειες μοιάζουν πρώτιστης σημασίας για την Τουρκία.⁵⁵

51 Μηνάγιας Χρήστος, όπως παραπάνω, σελ. 96

52 Χατζηβαμβάκης Γεώργιος, «Οι αλματώδεις εξελίξεις στην τουρκική αμυντική βιομηχανία», 30 Μαΐου 2018, διαθέσιμο στο <https://powerpolitics.eu/γεώργιος-χατζηβαμβάκης-20-04-2018-οι-αλματώδ/>

53 Stratfor, όπως παραπάνω

54 Efstathiou Yvonne-Stefania & Waldwyn Tom, «Turkish defence exports to 2023: grand ambitions», 10 Απριλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2019/04/turkish-defence-exports>

55 Χατζηβαμβάκης Γεώργιος, όπως παραπάνω

Σύμφωνα με τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα, στο οποίο συμφωνούν και διεθνείς αναλυτές, ότι οι προοπτικές για την Τουρκική πολεμική βιομηχανία είναι θετικές. Η Τουρκία έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο για να γίνει σημαντικός εξαγωγέας όπλων στη διεθνή αγορά. Και η προοπτική αυτή θα αναβαθμίζεται όσο βαδίζουμε προς το 2023 και την αποτίμηση του Στρατηγικού Οράματός της. Όμως το εγχείρημα δεν είναι εύκολο. Η Τουρκία έχει θέσει στόχο να φτάσει τα 5 δισεκατομμύρια δολάρια στις εξαγωγές αμυντικού υλικού μέχρι το 2023 και να αποκομίσει μεγαλύτερο μερίδιο της διεθνούς αγοράς. Ενώ η Τουρκία δεν μπορεί να αμφισβητήσει τις ΗΠΑ και τη Ρωσία, οι οποίες κυριαρχούν στην αγορά των όπλων και διαθέτουν την τεχνολογία να κατασκευάσουν οπτικά συστήματα που δεν μπορεί να κατασκευάσει η Τουρκία, ο Πρόεδρος Ερντογάν θέλει να εισέλθει στη «δεύτερη» κατηγορία και να συγκριθεί με την Κίνα, την Μεγάλη Βρετανία, την Γερμανία και την Γαλλία.⁵⁶ Σε αυτό το επίπεδο, ο ανταγωνισμός είναι πολύ σκληρότερος και οι διεθνείς σχέσεις - συμμαχίες αποδεικνύονται εξαιρετικής σημασίας.

Για το λόγο αυτό έχει μεγάλη σημασία, υπό το πρίσμα του επηρεασμού της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, η εξέλιξη στην υπόθεση της αγοράς από την Τουρκία του Ρωσικού αντιαεροπορικού - αντιπυραυλικού συστήματος S-400. Η Τουρκική ηγεσία παρά τις προσφορές για την αγορά των A/A συστημάτων «PATRIOT (PAC 3)» από τις ΗΠΑ και «SAMP» (συμπαγωγή Ιταλίας - Γαλλίας), προτίμησε την αγορά του Ρωσικού συστήματος. Οι αντιδράσεις από τις ΗΠΑ από την αρχή ήταν και συνεχίζουν να είναι σφοδρές. Το Κογκρέσο και η Γερουσία ασκούν πίεση στον Πρόεδρο Τραμπ για να «τιμωρήσει» την συμπεριφορά της Τουρκίας. Η συμμετοχή της στο πρόγραμμα συμπαγωγής του A/Φ F-35 αποτέλεσε ένα σημείο τριβής. Τελικά, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με την υπογραφή του νόμου EastMed Act, η Τουρκία αποπέμφθηκε από το πρόγραμμα. Οι συνέπειες αυτού του γεγονότος εκτιμώνται σε απώλειες 9 δισεκατομμυρίων δολαρίων για την Τουρκική πολεμική βιομηχανία, τα οποία αναλογούν στο κομμάτι συμπαγωγής που της είχε ανατεθεί σε βάθος χρόνου. Οι Τουρκικές εταιρείες έχουν ήδη λάβει παραγγελίες περίπου 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων. Η δυσμενής αυτή εξέλιξη θα έχει αρνητικό αντίκτυπο τόσο στην αγορά εργασίας, όσο και στο ΑΕΠ

56 Aaron Mehta, «4 questions on the risks facing Turkey's defense industry» 22 Απριλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.defensenews.com/interviews/2019/04/22/4-questions-on-the-risks-facing-turkeys-defense-industry/>

της χώρας.⁵⁷ Παράλληλα με τη ψήφιση του νόμου, το Κογκρέσο καλεί με ειδική αναφορά τον Πρόεδρο Τραμπ να επιβάλει κυρώσεις στην Τουρκία, στη βάση του νόμου CAATSA (Countering America's Adversaries Through Sanctions Act), την οποία ο Αμερικανός Πρόεδρος είναι υποχρεωμένος να λάβει υπόψη του.⁵⁸ Ο νόμος CAATSA είναι ομοσπονδιακός νόμος των ΗΠΑ από το 2017, ο οποίος επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στο Ιράν, τη Ρωσία και τη Βόρεια Κορέα, καθώς και σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή οντότητα το οποίο έχει προβεί σε σημαντικές συναλλαγές με αυτές τις χώρες. Επιπρόσθετα απαγορεύεται στις Αμερικανικές εταιρείες να αναπτύξουν επιχειρηματικές δραστηριότητες με τα πρόσωπα ή τις οντότητες στα οποία έχουν επιβληθεί κυρώσεις. Έτσι λοιπόν, στην περίπτωση που εφαρμοστούν οι εν λόγω κυρώσεις, θα επηρεαστεί σημαντικά η επιχειρηματικότητα των Αμερικανικών εταιρειών στην Τουρκία. Εκτιμάται ότι το παράδειγμα των Αμερικανικών εταιρειών θα ακολουθήσουν και άλλες εταιρείες από Δυτικές χώρες, με αποτέλεσμα για πολλά εξοπλιστικά προγράμματα, τα οποία είναι συμπαραγωγή Τουρκικών και ξένων εταιρειών θα υφίσταται κίνδυνος μη ολοκλήρωσής τους. Στο ίδιο πλαίσιο, θα ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό και η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τις Τουρκικές εταιρείες.

4.2 Συνέπειες για την Ελλάδα

Οι συνέπειες για την Ελλάδα από την ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας επικεντρώνονται σε δύο ζητήματα. Στην ασφάλεια εφοδιασμού και στην ισορροπία ισχύος. Ασφάλεια εφοδιασμού είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας και της λειτουργίας της αλυσίδας εφοδιασμού. Αλυσίδα εφοδιασμού είναι η οργάνωση των Μονάδων των Ενόπλων Δυνάμεων σε δίκτυο υποστήριξης μιας αμφίδρομης (upstream/downstream) ροής υλικών, μέσων, υπηρεσιών και πληροφοριών, από την πηγή τους στο θέατρο επιχειρήσεων.⁵⁹ Σε αυτόν τον παράγοντα οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις υστερούν έναντι των Τουρκικών. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ελληνική αμυντική βιομηχανία δύναται να καλύψει ένα μικρό μέρος των αναγκών τους, το οποίο δεν ξεπερνάει το 10%. Σε αντίθεση με τις Τουρκικές, όπου η Τουρκική πολεμική βιομηχανία, είναι σε θέση σήμερα να

⁵⁷ Ευσταθίου Υβόννη, όπως παραπάνω

⁵⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, όπως παραπάνω

⁵⁹ ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, «Εθνική Αμυντική Βιομηχανική Στρατηγική», σελ. iv, Μάρτιος 2017

καλύπτει το 65% των αναγκών τους. Η διαφορά των μεγεθών φαίνεται στους Πίνακες του Παραρτήματος «Α». Ο κατάλογος των προϊόντων της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας περιλαμβάνει 212 εταιρείες που συνεργάζονται με το Υφυπουργείο Αμυντικής Βιομηχανίας (Πίνακας 1). Για την Ελλάδα και συγκεκριμένα για το ΥΠΕΘΑ, η Εγχώρια Αμυντική Βιομηχανία αποτελείται από τις 31 εταιρείες που συμπεριλαμβάνονται στο Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού (Πίνακας 2).

Σε περίπτωση Ελληνοτουρκικής σύγκρουσης, το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων σε οπικά συστήματα, πυρομαχικά και λοιπό στρατιωτικό υλικό, οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις θα το προμηθευτούν από πηγές του εξωτερικού, με ότι αυτό συνεπάγεται για τον χρόνο παράδοσής του και το κόστος απόκτησής του. Αντίστοιχο πρόβλημα θα δημιουργηθεί και στην αναπλήρωση των υλικών λόγω χρήσης και στην επισκευή τους λόγω φθοράς. Οι Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις, το πρόβλημα αυτό θα το αντιμετωπίσουν, αλλά σε πολύ μικρότερη κλίμακα, αφού το μεγαλύτερο μέρος των υλικών τους, είτε υπό μορφή χορηγήσεων, είτε υπό μορφή αναπληρώσεων, θα προέρχεται από βιομηχανικές μονάδες εντός της επικράτειάς τους, παράμετρος που επιδρά σημαντικά και στον χρόνο παράδοσής τους. Ο παράγοντας χρόνος αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα, εάν ληφθούν υπόψη όλες οι στρατιωτικές εκτιμήσεις, ότι τα χαρακτηριστικά μιας μελλοντικής Ελληνοτουρκικής σύρραξης θα είναι η μεγάλη ένταση και η μικρή διάρκεια.

Η ισορροπία ισχύος έχει σχέση με το αριθμό, των δυνάμενων να αντιπαραταχθούν, δυνάμεων και μέσων. Η Τουρκία κατατάσσεται ως η 9η μεγαλύτερη δύναμη παγκοσμίως, ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στην 28η θέση.⁶⁰ Στην ίδια ιστοσελίδα πραγματοποιήσαμε μία ενδεικτική σύγκριση μεταξύ στρατιωτικών μέσων που καταγράφονται ότι διαθέτουν οι δύο χώρες. Επιλέξαμε τα επιθετικά Ε/Π, τις Φ/Γ και τα μεταφορικά Α/Φ, λόγω των Τουρκικών εξοπλιστικών προγραμμάτων που βρίσκονται σ' εξέλιξη. Παρατηρήσαμε ότι η Ελλάδα καταγράφεται να διαθέτει 29 ΕΕ/Π και η Τουρκία 94. Στις Φ/Γ, η Ελλάδα καταγράφεται να διαθέτει 13 και η Τουρκία 16. Στα μεταφορικά Α/Φ, η Ελλάδα καταγράφεται να διαθέτει 19 και η Τουρκία 87.⁶¹ Τα προαναφερθέντα νούμερα τίθενται υπό κρίση και δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας η επιβεβαίωσή τους. Είναι

60 2019 Firepower Index, διαθέσιμο στο <https://www.globalfirepower.com/>

61 Comparison Results of World Military Strengths, διαθέσιμο στο <https://www.globalfirepower.com/countries-comparison-detail.asp?form=form&country1=greece&country2=turkey&Submit=COMPARE>

απολύτως βέβαιο ότι οι αρμόδιοι επιτελείς στο ΓΕΕΘΑ, γνωρίζουν την πραγματική κατάσταση. Αυτό όμως που φαίνεται είναι ότι, η Τουρκία διαθέτει πολύ περισσότερα μέσα να αντιπαρατάξει. Και με την εγχώρια παραγωγή νέων οπλικών συστημάτων, η ανισορροπία ισχύος στο θέατρο επιχειρήσεων επαυξάνεται. Βέβαια σημασία δεν έχει μόνο ο αριθμός των μέσων, αλλά και η ποιοτική τους κατάσταση, καθώς και το επαγγελματικό επίπεδο του προσωπικού που τα χειρίζεται. Στον τελευταίο παράγοντα δεν θα γίνει μνεία, καθότι δεν αποτελεί αντικείμενο της εργασίας. Όσο αφορά όμως την ποιοτική κατάσταση των μέσων των δύο χωρών, αναμφισβήτητα τα μέσα που κατασκευάζει η Τουρκική πολεμική βιομηχανία είναι πιο σύγχρονα και έχουν ενσωματωθεί σε αυτά νέες τεχνολογίες, οι οποίες δυνητικά στο πεδίο της μάχης, μπορούν να δώσουν πλεονέκτημα.

4.3 Συμπεράσματα

α. Εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί η ανάπτυξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας τα επόμενα χρόνια, τόσο υπό το πρίσμα του Στρατηγικού Οράματος του 2023 που έχει θέσει, όσο και στην συνέχεια, με σκοπό να καταστεί «παγκόσμιος παίκτης» στην διεθνή αγορά εξοπλιστικών συστημάτων. Για να καταστεί εφικτή μία τέτοια φιλοδοξία, απαιτείται η στρατηγική συνεργασία της με τεχνολογικά προηγμένες χώρες και εταιρείες. Από την άλλη, δεν είναι καθόλου απίθανο, ότι αυτή η Τουρκική φιλοδοξία δύναται να προκαλέσει τον οξύ ανταγωνισμό αυτών των χωρών και εταιρειών, με αποτελέσματα τα οποία θα φανούν σε μελλοντικό χρόνο.

β. Ανεξάρτητα από την εξέλιξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας, απαιτείται η ενίσχυση και η αναδιάρθρωση της Ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, ώστε να είναι σε θέση να καλύψει το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών των Ενόπλων Δυνάμεων, με σκοπό την ασφάλεια εφοδιασμού σε περιόδους κρίσης, έντασης και πολέμου.

Πηγές - Βιβλιογραφία

Πηγές

Εθνική Αμυντική και Βιομηχανική Στρατηγική, ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, Μάρτιος 2017, διαθέσιμο στο http://www.gdaee.mil.gr/images/PDF/EABS_2017.pdf,

Ελληνικός Κατάλογος Αμυντικών Εταιρειών 2019, ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ, διαθέσιμος στο http://www.gdaee.mil.gr/sites/default/files/2019-04/HELDIC_2019.pdf

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>

Η Ιστορία της Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας, διαθέσιμο στο <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=47&LangID=2>

Ιστορικό Συνδέσμου Ελλήνων Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού, διαθέσιμο στο <http://www.sekpy.gr/history/>

Κατάλογος Προϊόντων Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας, διαθέσιμος στο <https://isbirligi.ssb.gov.tr/Style%20Library/Katalog/SSMKatalogingilizce.pdf>

Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού, ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ διαθέσιμο στο http://www.gdaee.mil.gr/sites/default/files/2019-10/Mkay_33_GR_3_10_19_ab.pdf

Στρατηγικό πλάνο TUBITAK, διαθέσιμο στο https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2204/tubitak_2018-2022_stratejik_plani.pdf

2019 Firepower Index, διαθέσιμο στο <https://www.globalfirepower.com/>,

Comparison Results of World Military Strengths, διαθέσιμο στο <https://www.globalfirepower.com/countries-comparison-detail.asp?form=form&country1=greece&country2=turkey&Submit=COMPARE>,

Defence Expenditure of NATO Countries (2012-2019), 25 Ιουνίου 2019, διαθέσιμο στο https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf

List of Countries by Projected GDP, διαθέσιμο στο <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp.php>

Turkey's Strategic Vision 2023 Project, διαθέσιμο στο <http://www.tsv2023.org/index.php/en/>

Μη διαβαθμισμένα αλλά περιορισμένης χρήσης στοιχεία που τηρεί το ΝΑΤΟ για την στρατιωτική δύναμη κάθε χώρας παγκοσμίως και υφίστανται εντός του εσωτερικού δικτύου του Οργανισμού

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά Τον Ψυχρό Πόλεμο (Αθήνα, Ποιότητα, 2003)

Αρσονιάδης Βασίλειος, Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του Στρατηγικού Βάθους (Αθήνα, Σιδέρη, 2018)

Μηνάγιας Χρήστος, Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας (Αθήνα, Τουρίκη, 2010)

Μηνάγιας Χρήστος, Τουρκία - Αναθεωρητισμός και Συγκρούσεις (Αθήνα, Λειμών, 2019)

Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, 3η έκδοση (Αθήνα, Πατάκης, 2018)

Έργα μεταφρασμένα στην Ελληνική γλώσσα

Davutoğlu Ahmet, Το Στρατηγικό Βάθος - Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας, [μτφ. Ραπτόπουλος Νικόλαος] (Αθήνα, Ποιότητα, 2010)

Δημοσιεύσεις - Άρθρα

Ευσταθίου Υβόννη, Οι S-400, το πρόγραμμα F-35 η Τουρκική οικονομία, 19 Ιουλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/1034625/article/k-blogs/security-bulletin/oi-s-400-to-programma-f-35-h-toyrkikh-oikonomia>

Ιγνατίου Μιχάλης, Ο Τραμπ υπέγραψε: Νόμος των ΗΠΑ ο EastMed Act, τέλος τα F-35 και το εμπάργκο στην Κύπρο, 21 Δεκεμβρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://hellasjournal.com/2019/12/o-trab-ipegrapse-nomos-ton-ipa-o-eastmed-act-telos-ta-f-35-ke-to-empargko-stin-kipro/>

Ισοζύγιο Στρατιωτικής Ισχύος, Αμυντικές Δαπάνες διαθέσιμο στο <https://isozygio.wordpress.com/2019/11/23/amyntikes-dapanes/#more-1964>

Καθημερινή, Lockheed Martin: Η αναβάθμιση των F-16 θα κοστίσει 1,528 δις. δολάρια, 16 Σεπτεμβρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/1042829/gallery/epikairothta/ellada/lockheed-martin-h-anava8mish-twn-f-16-8a-kostisei-1528-dis-dolaria>

Καλεντερίδης Σάββας, Το όραμα της Τουρκίας για το 2023, 25 Ιουλίου 2010, διαθέσιμο στο <https://kostasxan.blogspot.com/2010/07/2023.html>

Κόλλιας Χρήστος, Άμυνα και οικονομία: μία διαχρονικά δύσκολη σχέση για την Ελλάδα, διαθέσιμο στο <https://ergopolis.econ.uth.gr/images/booklibrarydata/%CE%BA%CE%9F%CE%B9%CE%94%CE%91-2018-7.pdf>

Οικονομίδης Αλέξανδρος, Η Ανασύσταση της Αμυντικής Βιομηχανίας είναι βασικός πυλώνας για την Παραγωγική Ανασυγκρότηση αυτού του τόπου, ΙΝ.Ε.Π.Α., 18 Νοεμβρίου 2017, διαθέσιμο στο <http://endogenis.blogspot.com/2017/11/blog-post.html>

Παρίσης Ιωάννης, Το Σύγχρονο Στρατηγικό Περιβάλλον της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, διαθέσιμο στο <http://www.geetha.mil.gr/media/1.vima-ell-strat-skepsis/5.parisis.doc>

Χατζηβαμβάκης Γεώργιος, Οι αλματώδεις εξελίξεις στην τουρκική αμυντική βιομηχανία, 30 Μαΐου 2018, διαθέσιμο στο <https://powerpolitics.eu/γεωργιος-χατζηβαμβάκης-20-04-2018-οι-αλματώδ/>

Bekdil Burak, Don't Believe the Hype about Turkey's Weapons Industry, 27 Μαΐου 2017, Middle East Forum, διαθέσιμο στο <https://www.meforum.org/6719/dont-believe-the-hype-about-turkey-weapons>

Efstathiou Yvonne-Stefania & Waldwyn Tom, Turkish defence exports to 2023: grand ambitions, 10 Απριλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2019/04/turkish-defence-exports>

Huffington Post, Το Πεντάγωνο αναστέλλει τη συμμετοχή της Τουρκίας στο πρόγραμμα των F-35, 17 Ιουλίου 2019, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/leekos-oikos-adenate-e-semmetoche-tes-toerkias-sten-parayoye-ton-f-35-loyo-ton-s-400_gr_5d2f745ae4b004b6adaa58f0?utm_hp_ref=gr-homepage

Mehta Aaron, 4 questions on the risks facing Turkey's defense industry, 22 Απριλίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.defensenews.com/interviews/2019/04/22/4-questions-on-the-risks-facing-turkeys-defense-industry/>

Militaire, Τα Αντισταθμιστικά Ωφελήματα από το Α ως το Ω, 12 Ιανουαρίου 2019, διαθέσιμο στο <https://www.militaire.gr/ta-antistathmistika-ofeli-apo-to-a-os-to-o/>,

Stratfor, Turkey Builds a Military-Industrial Complex to Match Its Ambitions, 26 Μαΐου 2017, διαθέσιμο στο <https://worldview.stratfor.com/article/turkey-builds-military-industrial-complex-match-its-ambitions>

Εργασίες

Αντωνάκης - Καρπούζης Νικόλαος, Η πολιτική οικονομία της άμυνας στην μεταπολεμική Ελλάδα, Διδακτορική Εργασία, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (Ε.Α.Δ.Δ.), 1995
Βρέττη Ανθούλα, Η μεταπολεμική αμυντική βιομηχανία στην Ελλάδα, 1946-2010. Η περίπτωση των Εταιρειών ΕΛ.Β.Ο., Ε.Α.Β., Ε.Β.Ο., ΠΥΡ.ΚΑΛ. και Ε.Α.Σ., Διπλωματική Εργασία, Πάντειον Πανεπιστήμιο, 2014

Μαυρομανωλάκης Εμμανουήλ, Το Τουρκικό πυρηνικό πρόγραμμα - Ιστορία, παρούσα κατάσταση, μελλοντικές προοπτικές, Διπλωματική Εργασία, Πάντειον Πανεπιστήμιο, 2018

Τσολακίδης Στέφανος, Αντισταθμιστικά Ωφελήματα και Τεχνολογική Ανάπτυξη Ελληνικών Επιχειρήσεων, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών (Ε.Α.Δ.Δ.), 2010

Παράρτημα «Α» - Υποστηρικτικό Υλικό (Πίνακες - Γραφήματα - Σχεδιαγράμματα)

Πίνακας 1

Πίνακας Τουρκικών Εταιρειών Κατασκευής Πολεμικού Υλικού

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΣΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΑΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
1.	3EEO5								X							
2.	5 ANA BAKIM			X												
3.	AAES İLERİ MÜHENDİSLİK	X				X										
4.	AGENA BİLİŞİM VE SAVUNMA								X	X	X					
5.	AKADEMI SANCAK										X					
6.	AKANA MÜHENDİSLİK	X		X	X						X					
7.	AKAR MAKİNA														X	
8.	AKDAS MAKİNA					X										
9.	AKIM METAL	X	X			X						X				X
10.	AKKAR SİLAH					X										
11.	AKSA MOTORLU ARAQLAR	X														
12.	ALKIN KOMPRESOR		X													X
13.	ALP HAVACILIK	X	X									X				
14.	ALPERA SAVUNMA SİSTEMLERİ	X														
15.	ALPTEKNİK HAVACILIK			X												
16.	ALTAY YAZILIM				X			X		X						
17.	ALTINAY HAVACILIK	X		X	X						X					X
18.	AMEGA TEKNOLOJİ										X					
19.	ANADOLU DENİZ İNŞAAT		X													

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΗΤΑΡΙΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
20.	ANADOLU ISUZU OTOMOTİV	X														
21.	ANOVA AR GE TEKNOLOJİLERİ			X		X						X				
22.	ARES TERSANECİLİK		X													X
23.	ARMELSAN SAVUNMA		X													
24.	ARTI ENDÜSTRİYEL															X
25.	ARTRON TASARIM				X											X
26.	ASELSAN ANONİM ŞİRKETİ	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X
27.	ASFAT		X													
28.	ASPILSAN ASKERİ PİL												X			
29.	ASSAN İŞ MAKİNALARI	X			X	X										
30.	ATA SİLAH SANAYİ					X										
31.	AVS SAVUNMA			X											X	X
32.	AYDIN YAZILIM		X	X			X									X
33.	AYRUZ ENDÜSTRİYEL ÜRÜNLER															
34.	BARTEZ CAM SANAYİ	X														
35.	BAYKAR MAKİNA			X												
36.	BEST GRUP SAVUNMA	X												X		
37.	BİTES SAVUNMA	X		X			X				X				X	X
38.	BMC OTOMOTİV	X														
39.	BMC POWER											X				
40.	BPS BALIKESİR PATLAYICI MADDELER				X											
41.	C TECH BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ			X			X				X					
42.	C.E.S İLERİ KOMPOZİT VE SAVUNMA TEKNOLOJİLERİ														X	X

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΔΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΑΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
43.	CEY SAVUNMA										X					
44.	COŞKUNÖZ SAVUNMA VE HAVACILIK			X												
45.	ÇUKUROVA MAKİNA	X														X
46.	DATA HİDROLİK MAKİNA		X													
47.	DEARSAN GEMİ İNŞAAT		X													
48.	DEICO MÜHENDİSLİK														X	X
49.	DESAN DENİZCİLİK İNŞAAT		X													
50.	DESİ ALARM VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ										X					
51.	DIGITEST														X	X
52.	DİKKAN VANA		X													
53.	DOĞUŞ KİMYA															X
54.	DOWAKSA İLERİ KOMPOZİT MALZEMELER														X	X
55.	DUYARSIZ ENERJİ KİMYASALLARI				X											
56.	EDA TASARIM ANALİZ							X								
57.	ELEKTROLAND SAVUNMA	X												X		
58.	ELKON ELEKTRİK SANAYİ		X													
59.	EMF MOTOR											X				
60.	ENMARES HAVACILIK			X											X	X
61.	ERMAKSAN MAKİNA															X
62.	ESEN SİSTEM						X		X	X						
63.	FEMSAN ELEKTRİK MOTORLARI				X				X		X					X
64.	FİGES			X	X				X			X	X			X
65.	FNSS SAVUNMA SİSTEMLERİ															X

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΔΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΗΤΑΡΙΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
66.	FOTONİKS ASKERİ ELEKTRONİK	X				X										
67.	FZK	X		X			X		X							
68.	GARANTİ GİYİM	X				X										X
69.	GEOMATICS														X	X
70.	GİRSAN MAKİNA			X												
71.	GÖKSER MAKİNA					X										
72.	GÜRDESAN GEMİ MAKİNALARI		X													X
73.	GÜVENLİ YAŞAM															X
74.	HARP ARGE									X						
75.	HAVELSAN HAVA ELEKTRONİK		X				X	X	X	X	X			X		X
76.	HAVELSAN TEKNOLOJİ RADAR								X					X		
77.	HEMA ENDÜSTRİ	X														
78.	HİDROAN ANKARA HİDROLİK MAKİNA	X					X		X							X
79.	HUĞLU AV MALZEMELERİ					X										
80.	HUĞLU AV TÜFEKLERİ KOOPERATİFİ					X										
81.	IDC SAVUNMA		X												X	X
82.	IHI DALGAKIRAN															X
83.	İNFOTRON ELEKTRONİK														X	X
84.	İŞBİR ELEKTRİK												X			
85.	ISISO MEKATRONİK			X							X				X	X
86.	İSTANBUL DENİZCİLİK GEMİ İNŞAA		X													
87.	İSTANBUL TERSANESİ KOMUTANLIĞI		X													
88.	İTÜNOVA TEKNOLOJİ TRANSFER OFİSİ														X	

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΔΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
89.	KALE AΡΑΣΤΙΡΜΑ ΓΕΛΙΣΤΙΡΜΕ											X				
90.	KALE HAVACILIK SANAYI				X											
91.	KALE PRATT&WHITNEY											X				
92.	KALEKALIP MAKINA VE KALIP SANAYI					X										
93.	KAREL ELEKTRONIK						X									
94.	KATMERCILER ARAC USTU EKIPMAN	X														
95.	KAYALAR CELIK														X	X
96.	KOC BILGI VE SAVUNMA TEKNOLOJILERI		X								X					
97.	KOC AK PETROL URUNLERI														X	X
98.	KOLT MUHENDISLIK															X
99.	KOLUMAN MOTORLU ARAÇLAR	X														
100.	KOYUNCU CELIK															X
101.	KRIPTEK KRIPTO VE BILISIM TEKNOLOJILERI						X									
102.	KRL BILGISAYAR ELEKTRONIK						X									
103.	M-D2 MUHENDISLIK													X		
104.	MAKINA VE KIMYA ENDUSTRISI	X			X	X									X	X
105.	MAKTEL MAKINA															X
106.	MARINER GEMI EKIPMANLARI		X													
107.	MARSIS DIS TICARET		X													
108.	MECA METAL SANAYI				X											
109.	MEGE TEKNIK															X
110.	MENATEK SAVUNMA	X														
111.	METEKSAN SAVUNMA		X	X	X		X		X	X	X					

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
112.	MİLDATA PRODUKSİYON						X									
113.	MİLENS İLETİŞİM SAVUNMA								X							
114.	MİLMAST YÜKSELTME SİSTEMLERİ															X
115.	MİLPOWER SAVUNMA SİSTEMLERİ											X				
116.	MİLSOFT YAZILIM TEKNOLOJİLERİ						X				X				X	X
117.	NANOBİZ TEKNOLOJİ														X	X
118.	NERO ENDÜSTRİ	X	X						X				X		X	X
119.	NORM SANAYİ ÜRÜNLERİ														X	X
120.	NUROL MAKİNA VE SANAYİ	X														
121.	NUROL TEKNOLOJİ SANAYİ														X	X
122.	NURUS			X											X	X
123.	ÖLCSAN						X				X					
124.	ONUR MÜHENDİSLİK						X									
125.	ORTANA ELEKTRONİK			X					X							X
126.	OTOKAR	X														
127.	OTONOM TEKNOLOJİ			X												
128.	ÖZKAN KUNDURA														X	X
129.	ÖZTEK TEKSTİL														X	x
130.	OZTİRYAKİLER MADENİ EŞYA														X	X
131.	PAPİLON SAVUNMA													X		
132.	PAVO TASARIM	X	X		X		X			X						X
133.	PEGASUS SAVUNMA								X							
134.	PETLAS															X
135.	Pİ MAKİNA	X														

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
136.	PROFEN SAVUNMA														X	X
137.	RAFF GİYİM															X
138.	REDOKS MÜHENDİSLİK					X										
139.	REPKON MAKİNA				X	X										
140.	RFTR ELEKTRONİK								X	X						
141.	RMK MARINE		X													
142.	ROKETSAN ROKET SANAYİ		X		X										X	X
143.	RST UZAKTAN ALGILAMA								X	X						
144.	SAFKAR EGE SOĞUTMACILIK															X
145.	SAGETEK MÜHENDİSLİK	X														
146.	SAMSUN YURT SAVUNMA					X										
147.	SARSILMAZ SİLAH					X										
148.	SAVRONİK ELEKTRONİK			X	X		X				X					X
149.	SAYTEC SİBER SAVUNMA TEKNOLOJİLERİ						X									
150.	SDT UZAY VE SAVUNMA TEKNOLOJİLERİ			X						X	X					
151.	SEDEF GEMİ İNŞAATI		X													
152.	SEFİNE DENİZCİLİK		X													
153.	SELAH MAKİNA		X													
154.	SELEX ES ELEKTRONİK			X			X									
155.	SİGUN BİLGİ TEKNOLOJİLERİ						X				X					
156.	SİMA DIŞ TİCARET														X	X
157.	SIMSOFIT BİLGİSAYAR						X				X					
158.	SMF SERT METAL														X	X

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
159.	SOYTEKNİK ENDÜSTRİYEL MALZEMELERİ		X													
160.	SPARK KALİBRASYON														X	X
161.	SPARK ÖLÇÜM TEKNOLOJİLERİ															X
162.	STANDART POMPA VE MAKİNA															X
163.	STM SAVUNMA TEKNOLOJİLERİ		X	X			X		X		X					
164.	T KALIP SANAYİ VE TİCARET					X										X
165.	TAIS GEMİ İNSA		X													
166.	TDU SAVUNMA SİSTEMLERİ														X	X
167.	TEAS TÜRK ELEKTRİK ARAÇ SANAYİİ														X	X
168.	TEKNO KAUÇUK SANAYİ		X												X	X
169.	TEKNO KAR SAVUNMA VE HAVACILIK				X					X						X
170.	TEKOM ELEKTRİK ELEKTRONİK	X														X
171.	TEKSAV TEKNOLOJİLERİ	X	X								X			X		
172.	THY TEKNİK			X												
173.	TİBET MAKİNA															X
174.	TİMSAN TAAHHÜT			X												
175.	TİMSAN TRAKTOR			X												
176.	TİSAŞ					X										
177.	TR MOTOR											X				
178.	TRANSVARO								X	X						
179.	TRON ELEKTRONİK SİSTEMLER									X						
180.	TRTEST			X											X	X
181.	TTAF SAVUNMA														X	X

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΑΙΣΘΗΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΠΑΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
182.	TÜBİTAK BİLGEM		X	X		X	X		X	X	X				X	X
183.	TÜBİTAK MAM	X	X		X				X			X	X	X	X	X
184.	TÜBİTAK SAGE				X											
185.	TÜBİTAK UME ULUSAL METROLOJİ ENSTİTÜSÜ			X												
186.	TUĞÇELİK ALÜMİNYUM VE METAL MAMÜLLERİ														X	X
187.	TÜMOSAN MOTOR VE TRAKTOR	X										X			X	X
188.	TURAÇ DIŞ TİCARET				X											
189.	TÜRK HAVACILIK VE UZAY SANAYİ			X												
190.	TÜRK LOYDU UYGUNLUK DEĞERLENDİRME		X													
191.	HİZMETLERİ						X									
192.	TÜRK SAT UYDU HABERLEŞME														X	X
193.	TÜRK TIPSAN SAĞLIK														X	X
194.	TURMAKS İNŞAAT										X	X				
195.	TUSAŞ MOTOR SANAYİ						X									
196.	ULAK HABERLEŞME															X
197.	ULUS ELEKTRONİK														X	X
198.	UNIFO GIDA VE SAVUNMA															X
199.	UNTEL KABLÖLARI														X	X
200.	VANEDA AYAKKABI														X	X
201.	VARZENE METAL			X												X
202.	VESTEL SAVUNMA														X	X
203.	VOLO KOMPOZİT VE MÜHENDİSLİK														X	
204.	YAKUPOĞLU TEKSTİL VE DERİ					X										X

a/a	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΠΙΓΕΙΑ ΜΕΣΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΣΑ	ΕΝΑΕΡΙΑ ΜΕΣΑ	ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ	ΦΟΡΗΤΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ. ΜΑΧΗΣ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	ΔΙΣΦΗΤΗΤΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΝΤΑΡ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΞΟΜΕΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ	ΓΕΝΝΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΗΤΑΡΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	LOGISTICS	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
205.	YD YAZILIM										X					
206.	YDS ZEREN YAKINDOĞU			X												X
207.	YETEKNOLOJİ					X										
208.	YILDIZ POMPA		X													
209.	YOL BAK YOL BAKIM	X			X											
210.	YONCA ONUK TEKNİK YATIRIM		X													
211.	Z SİSTEM HAVACILIK BİLİŞİM			X												
212.	ZSR PATLAYICI SANAYİ				X											

Πηγή: Κατάλογος Προϊόντων Τουρκικής Πολεμικής Βιομηχανίας, διαθέσιμος στο <https://isbirligi.ssb.gov.tr/Style%20Library/Katalog/SSMKatalogingilizce.pdf>, σελ. 10-15

Πίνακας 2

Μητρώο Ελληνικών Εταιρειών Κατασκευής Αμυντικού Υλικού

a/a	Αριθμός Μητρώου (Α.Μ.Κ.Α.Υ)	Όνομα Εταιρείας	Τομείς Δραστηριότητας	Ημερομηνία Λήξης Ισχύος	Στοιχεία Εταιρείας
1.	0001.05	BARRACUDA	- ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΟΥΣΚΩΤΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΕΩΣ 12,7 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ/ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΝΑΥΑΓΩΝ Η/ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΠΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, - ΕΙΔΙΚΩΝ (INFLATABLE) ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ Ε/ΠΙ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΦΥΣΙΩΝ ΑΕΡΟΣΤΡΩΜΝΩΝ ΠΛΟΙΩΝ (SKIRT)	09/07/2020	ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΕΙΡΗΝΗΣ 22, ΤΑΥΡΟΣ, ΤΚ: 17778, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2103410986, FAX: 2103456109, email: boats@barracuda.gr
2.	0090.02	COSMOS BUSINESS SYSTEMS	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	26/02/2020	ΠΑΥΛΟΥ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ 44, ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 14452, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106492800, FAX: 2106464069 email: cosmos@cbs.gr
3.	0088.02	INTRASOFT International SA (Ελληνικό Υποκατάστημα)	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	06/04/2019	19ο ΧΛΜ ΝΕΑΣ ΟΔΟΥ ΠΑΙΑΝΙΑΣ - ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΑΙΑΝΙΑ, ΤΚ:19002, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106876400, FAX: 2106859166, email: katerina.tsoupinaki@intrasoft-intl.com
4.	0093.01	ISD ΛΥΣΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΚΥΚΛΩΜΑΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΛΑΚΕΤΩΝ ΤΥΠΩΜΕΝΩΝ ΚΥΚΛΩΜΑΤΩΝ	26/02/2020	ATRINA CENTER, ΚΤΙΡΙΟ Β, ΚΗΦΙΣΙΑΣ 32, ΤΚ: 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ ΑΤΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106895115, FAX: 2106895412, email: papadas@isd.gr
5.	0026.05	MILTECH HELLAS A.E.	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ: - ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ, ΚΑΛΩΔΙΩΣΕΩΝ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, - ΑΕΡΟΔΙΑΣΤΗΜΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ - ΗΛΕΚΤΡΟΠΤΙΚΩΝ ΘΕΡΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	17/07/2019	Ι. ΜΕΤΑΞΑ 90, ΚΑΡΕΛΛΑΣ ΚΟΡΩΠΙ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 19400, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106647320, FAX: 2106647322, email: miltech@miltech.gr
6.	0014.04	SIGNAAL HELLAS A.E.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	09/05/2021	ΘΕΣΗ ΒΑΘΥ ΠΗΓΑΔΙ ΜΑΝΔΡΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 19600, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2105516900, FAX: 2105516943, email: info@signal-heNas.gr
7.	0004.05	SPACE HELLAS	- ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΟΜΟΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ, ΣΥΝΘΕΣΗ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	09/07/2020	ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ312 & 302, ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 15341, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106504100, FAX: 2106516712, email: info@space.gr

a/a	Αριθμός Μητρώου (Α.Μ.Κ.Α.Υ)	Όνομα Εταιρείας	Τομείς Δραστηριότητας	Ημερομηνία Λήξης Ισχύος	Στοιχεία Εταιρείας
8.	0011.05	SSA A.E.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ/ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ, ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΝΑΥΤΙΛΙΑΣ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	17/07/2019	ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ 84, ΧΑΛΑΝΔΡΙ ΤΚ 15231, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106725106, FAX: 2106726682, email: ssa@ssa.gr
9.	0094	TERRA SPATIUM A.E.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	09/07/2020	ΑΡΑΧΤΤΟΥ 32, ΑΘΗΝΑ, ΤΚ 11636, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106748540, FAX: 2106753780, email: info@terraspatium.gr
10.	0016.05	THALES HELLAS A.E.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ - ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	17/07/2019	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 48 ΚΑΡΕΛΛΑΣ ΚΟΡΩΠΙ, ΤΚ: 19400, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 210-6684200, FAX: 2106684399, email: central@thalesgroup.com
11.	0052.01	VALPAK A.E.	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΥΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	17/07/2019	ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ 7, ΑΘΗΝΑ, ΤΚ: 10561, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2103232538, FAX: 2103252153, email: info@valpak.gr
12.	0020.04	ΑΚΜΩΝ Α.Ε.	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΔΙΟΜΟΡΦΩΝ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	06/12/2019	Νο. 4, 44η Οδός, ΒΙΟ.ΠΑ. ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΩΝ, ΛΙΟΣΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 13341, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106773480-1, FAX: 2106773482, email: akmon@akmonsa.gr
13.	0086.02	ΑΤΕΣΕ Α.Ε.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	10/06/2021	ΣΟΡΒΟΛΟΥ 2, ΑΘΗΝΑ, ΤΚ: 11636, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2109245753, FAX: 210-9211806, email: consulting@atese.gr
14.	0002.03	ΒΟΣΑ Α.Ε.	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΩΝ / ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ, ΕΠΙΓΕΙΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ	10/06/2021	5η ΟΔΟΣ, Α' ΒΙ.ΠΕ ΒΟΛΟΥ, ΒΟΛΟΣ, ΤΚ 38500, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2421095169, FAX: 24210-95179, email: info@bosa.gr
15.	0030.04	ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΟΤΗΤΑΣ ΕΛΛΑΣ Α.Ε (I.S.I. ΕΛΛΑΣ Α.Ε.)	- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ/ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ: - Α. ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ - Β. ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Η' ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ/ ΕΞΟΜΟΙΩΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ, ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΤΕΣ ΓΙΑ ΧΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Γ. ΦΟΡΗΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ	22/01/2020	ΓΡΑΒΙΑΣ 12 & ΚΡΗΤΗΣ 2, ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ, ΤΚ 16451, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2109647756, FAX: 2109634892, email: dimitris.karantzavelos@isiheMas.gr
16.	0027.03	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ (ΕΑΣ) ΑΒΕΕ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ ΜΙΚΡΩΝ, ΜΕΣΑΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑΤΩΝ, ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΩΝ ΓΕΜΙΣΜΑΤΩΝ, ΠΥΡΙΤΙΔΩΝ, ΠΥΡΟΣΩΛΗΝΩΝ, ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΩΝ ΠΥΡΑΥΛΩΝ ΚΑΙ ΠΥΡΑΥΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΜΙΚΡΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΟΥ ΒΕΛΗΝΕΚΟΥΣ - ΦΟΡΗΤΟΥ ΟΠΛΙΣΜΟΥ, ΟΛΜΩΝ, ΠΥΡΟΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ - ΕΠΙΓΕΙΩΝ, ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΚΑΙ Α/Α ΟΠΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	20/07/2019	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ 1, ΥΜΗΤΤΟΣ, ΤΚ: 17236, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2109799000, FAX: 2109799162, email: info@eas.gr

a/a	Αριθμός Μητρώου (Α.Μ.Κ.Α.Υ)	Όνομα Εταιρείας	Τομείς Δραστηριότητας	Ημερομηνία Λήξης Ισχύος	Στοιχεία Εταιρείας
17.	0019.04	ΕΛΦΟΝ ΕΠΕ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΔΙΟΜΟΡΦΩΝ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	17/07/2019	ΚΟΛΟΜΒΟΥ 6, ΠΑΛΛΗΝΗ, ΤΚ: 15351, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2109628212, FAX: 2109649833, email: info@elfon.gr
18.	0080.03	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ Α.Ε.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	06/04/2019	ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ 209, ΜΑΡΟΥΣΙ, ΤΚ: 15124 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2108094500, FAX: 2108094508, email: info@eurodyn.com
19.	0050.04	ΘΕΩΝ ΔΙΣΘΗΤΗΡΕΣ Α.Ε.	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΟ-ΟΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΣΘΗΤΗΡΩΝ ΓΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	09/07/2020	Ι. ΜΕΤΑΞΑ 57, ΚΟΡΩΠΙ, ΤΚ: 19400, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106728610, FAX: 2106728624, email: info@theon.com
20.	0028.05	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Α.Ε.	- ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ, ΑΕΡΟΚΙΝΗΤΗΡΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΛΚΟΜΕΝΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ (ΕΠΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΗ) ΑΠΟ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΑ ΥΛΙΚΑ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ, ΟΠΤΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	22/03/2021	ΤΑΝΑΓΡΑ Τ.Θ. 23, ΣΧΗΜΑΤΑΡΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ, ΤΚ. 32009, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2262052000, FAX: 2262052170, email: tournovitis.alexandros@haicorp.com
21.	0067.02	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΑΒΕ	- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΥΠΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ - Ρ/Μ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΑΥΤΩΝ ΜΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΠΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΕΡΙΠΥΣΤΡΙΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΧΟΦΟΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ ΜΑΧΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗΣ / ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΑΥΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (ΚΙΝΗΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ, ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ)	20/12/2020	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΣΙΝΔΟΣ, ΤΚ: 57022 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2310717143 FAX: 2310799380 email: info@elbo.gr
22.	0008.05	INTRACOM ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ & ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ, ΟΠΤΟ-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ & ΤΗΛΕΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΥΒΡΙΔΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	11/04/2021	21ο Χλμ. ΝΕΑΣ ΟΔΟΥ ΠΑΙΑΝΙΑΣ - ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΟΡΩΠΙ ΑΤΤΙΚΗΣ, Τ.Κ 19400, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106678842, FAX: 2106645103, email: srem@intracomdefense.com
23.	0091.02	ONEX Α.Ε.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	06/12/2019	ΚΩΝ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 87, ΧΑΛΑΝΔΡΙ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ: 15232, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106083565, FAX: 2104310875, email: info@onexcompany.com

a/a	Αριθμός Μητρώου (Α.Μ.Κ.Α.Υ)	Όνομα Εταιρείας	Τομείς Δραστηριότητας	Ημερομηνία Λήξης Ισχύος	Στοιχεία Εταιρείας
24.	0010.04	ΠΡΙΣΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΑΒΕΕ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ / ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	20/12/2020	ΒΙ.ΠΕ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ, ΤΚ: 68100, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2551035013, FAX: 2551034916, email: cport@prisma.gr
25.	0013.04	ΣΣΜΑΡΤ Α.Ε.	ΣΧΕΔΙΑΣΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ & ΗΛΕΚΤΡΟ-ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	09/05/2021	ΘΕΣΗ ΒΑΘΥ ΠΗΓΑΔΙ, ΜΑΝΔΡΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΚ 19600, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2105516900 FAX: 2105516941 email: info@ssmart.gr
26.	0017.03	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ, ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ, ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	17/07/2019	Οδός Γ-6, Α' ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΟΛΟΥ, ΒΟΛΟΣ, ΤΚ: 38500, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2421078620 FAX: 2421078645 email: info@hdvs.gr
27.	00095	ΙΝΤΡΑΚΟΜ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ	- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ, /ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ: Α. ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Β. ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Η' ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ/ΕΞΟΜΟΙΩΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ, ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΤΕΣ ΓΙΑ ΧΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΛΕΜΑΤΙΚΗΣ ΥΨΗΛΩΝ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΣΗΜΕΙΟΥ ΠΡΟΣ ΣΗΜΕΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΥΣΗΜΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	10/06/2021	19,7 Χλμ. ΛΕΩΦΟΡΟΣ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΑΙΑΝΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, Τ.Κ 19002, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2106671000, FAX: 210-6671001, email: info@intracom-telecom.com
28.	0054.04	ΜΕΤΚΑ Α.Ε.	- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΙΖΟΝΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΟΠΛΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ, ΓΙΑ ΑΡΜΑΤΑ / ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ / ΡΥΜΟΥΛΑΚΟΥΜΕΝΑ/ ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΕΚΤΟΞΕΥΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΚΕΛΥΦΩΝ ΠΙΕΣΕΩΣ ΓΙΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΛΟΙΑ - ΜΕΛΕΤΗ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΙΔΙΟΣΥΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΙΜΠΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ Η'/ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	09/07/2020	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ 15 & ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ, Ν. ΙΩΝΙΑ, ΒΟΛΟΣ, ΤΚ: 38446, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2421060461-5, FAX: 2421066582 email: info@metka.gr
29.	0033.04	ΣΗΛΜΑΝ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ Α.Ε.	- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΟΝΙΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΩΝ, ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΓΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	20/12/2020	Α' ΒΙ.ΠΕ. ΒΟΛΟΥ, ΒΟΛΟΣ, ΤΚ: 38500, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2421095118 FAX: 2421095083, email: sielman@otenet.gr

a/a	Αριθμός Μητρώου (Α.Μ.Κ.Α.Υ)	Όνομα Εταιρείας	Τομείς Δραστηριότητας	Ημερομηνία Λήξης Ισχύος	Στοιχεία Εταιρείας
30.	0022.05	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ SUNLIGHT ΑΒΕΕ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: - ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΤΩΝ (ΜΠΑΤΑΡΙΩΝ) ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ - ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΠΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΓΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ	07/12/2019	ΝΕΟ ΟΛΒΙΟ, ΞΑΝΘΗ, ΤΚ: 67200 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2541048100 FAX: 2541095446 email: info@sunlight.gr
31	0081.02	MCK-SPARK A.E	- ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ (ΠΛΑΚΕΤΩΝ, ΚΑΛΩΔΙΩΔΕΩΝ & ΚΥΤΙΩΝ) ΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΡΑΔΙΟΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΙΣΧΥΟΣ (RF) ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	20/04/2018	ΣΙΝΩΠΗΣ 30, ΑΘΗΝΑ, ΤΚ: 11527 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 2107489242, FAX: 2107489240, email: info@k-group.gr

Πηγή: Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού, ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ διαθέσιμο στο http://www.gdaee.mil.gr/sites/default/files/2019-10/Mkay_33_GR_3_10_19_ab.pdf